

**Kispiactól Oromhegyesig
– lehetett bátran is félni –
(1991-1992.)**

Kispiactól Oromhegyesig

– lehetett bátran is félni –

(1991-1992)

Az újvidéki Magyar Szó napilapban a 2011. szeptember – 2012. május időszakban
A magyarok háborúellenes önszerveződése a Vajdaságban
(1991-1992)

és az újvidéki Családi Kőr hetilapban a 2016. augusztus – 2017. április időszakban
A közelmúlt dokumentumai, Balla Lajos Laci a mozgósításról,
háborúellenes megmozdulásokról és ezeknek az éveknek
a hordalékáról – A Clubtól a Zitzer Szellemi Köztársaságig
 címeken megjelentetett visszaemlékezés-sorozat szerkesztett változata

Írta és szerkesztette: Balla Lajos

Nyomda: Logos-Print Kft. Tóthfalu

A nyomtatásért felel: Deák Verona igazgató

Készült 200 példányban

Kiadó: Oromhegyesi Faluház Alap

Résztámogatók:

Magyarkanizsa község

Oromhegyes polgárai

Oromhegyes, 2017

Balla Lajos

**Kispiactól Oromhegyesig
– lehetett bátran is félni –
(1991-1992.)**

Kiadó: Oromhegyesi Faluház Alap

Oromhegyes, 2017

BEVEZETŐ GONDOLATOK

1991 nyarán már az addig kételkedők előtt is egyértelművé vált, a nagyszerb nacionalizmus „államvallássá” alakult, ekkor már mindenki tudta: a háború elkerülhetetlen, azonban mindegyre igencsak korlátozott volt a reakció. Mintha mindenki félt volna szembeszállni az őrülettel, nehogy válaszként megismétlődjön az 1988-as joghurtforradalomhoz vagy az 1989. elején bevezetett szlovéniai embargóhoz hasonló megmozdulás-sorozat.

Sajnos, erről az időszakról igencsak kevés dokumentum maradt a virtuális térben, hiszen nálunk az e-mailről és az internetről sokan még csak nem is hallottak, a digitális fényképezőgépek pedig távoli, nyugati passzióként hatottak.

Az eseményekről ma részletesebben **Vékás János I. Faktum 2.**¹ internetes naplószerűségéből (a továbbiakban A krónikás feljegyzései alcímmel találhatunk ebből részleteket) tájékozódhatunk, habár itt is eléggé szűkszavúan vannak leírva a történések.

---

¹. <http://www.freeweb.hu/faktum/dokument/vmdok/vmkron/vmkr9108.htm>

ELŐSZÓ A KÖNYV ALAKÚ KIADVÁNYHOZ

Miközben a 2012-ben elkészült kéziratot némileg újraszerkesztettem, szinte minden pillanatban újabbnál újabb részletekre lettem figyelmes. Nagy valószínűséggel ez annak köszönhető, hogy mind a Magyar Szóban, mind pedig a Családi Kőrben történt közzétételkor csak az aktuálisan megjelenő részletekre figyeltem, most pedig teljes összefüggésében tudtam értelmezni mindazt, ami a térségünkben, sőt velünk (délvidéki / vajdasági magyarokkal) történt akkoriban. Eközben jöttem rá, hogy miért is kísérlik meg egyesek a legnehezebb két évben történeteket marginalizálni, úgy bemutatni, mintha nem történt volna semmi érdemleges akkoriban. Senkit nem kívánok megsérteni, de mindenkinek a lelkiismerete előtt kell előbb-utóbb elszámolnia a tetteivel (sajnos, legtöbb esetben azoknak hiányával). Mindez leginkább érvényes mai életünk politikai fő- és mellékszereplőire, leginkább pedig azokra, akik akkoriban a miloševići rendszer kiszolgálói voltak, most pedig a magyar nemzeti közösség érdekvédelmében szeretnének meghatározó szerepet játszani. Amennyiben valaki elolvassa a könyvben található feljegyzéseket, vezeték- és keresztnévvel fogja megtalálni a – szerintem – kétes legitimitással rendelkező személyeket.

Elmúlt 25 év, az emlékek megfakultak, így a mi generációnknak (az akkor 25-50 éves embereknek) mindez akár nosztalgianak is tűnhet, de ne felejtsük el, az azóta felnőtt fiatalok közül sokan a szüleik és nagyszüleik elbeszéléseit mesének hitték, így összegezve, az összefüggésekre rámutatva, e könyv elolvasása után fogják megismerni a mi valóságunkat.

Engedjék meg, hogy a könyvet ajánljam is, mégpedig az általános és középiskoláinkban dolgozó történelemtanároknak, ha másért nem, azért, hogy a szűkebb környezetünk közelmúltját is megismertethessék a tanulókkal, mert – ebben pedig nagyon biztos vagyok – balkáni szokás szerint a hivatalos történelemtudomány és oktatáspolitikai egy kiszínezett, az akkori valósággal még csak köszönőviszonyban sem levő eseménysorozatot fog kreálni, amit a térség legújabb kori történéseiről szóló tananyagoknak fognak elnevezni.

Nem véletlen, hogy a közel 200 oldalon az olvasó nem fog értékelést találni, hanem csak tényeket tények hátán. Ezekből a tanulságot Önnek, az olvasónak kell levonnia!

Jó olvasást kíván mindenkinek a szerkesztő:

Balla Lajos

Oromhegyes, 2017. április 20.

A krónikás feljegyzései – 1991. szeptember

„1991. IX. 1.

Szabadkán ökumenikus istentiszteletet tartottak a békéért.

...

1991. IX. 7.

Adán megtartották a VMDK Elnökségének 26. ülését, amelyen elfogadták a JSZSZK Elnökségéhez intézett levél szövegét (I910907a), amelyben a VMDK Elnöksége kérte, hogy vitassa meg és fogadja el a Stjepan Mesičhez augusztus 10-én intézett, megválaszolatlan levélben kifejtett követeléseket. (Szereljék le, vonják ki a tűzvonalból a magyar katonákat. – Magyar Szó, 1991. IX. 9.). Emellett felhívásban kért támogatást a vajdasági magyarságtól (d910907a).

...

1991. IX. 8.

A VMDK Elnöksége levélben kérte a JSZSZK Elnökségét, hogy mentse fel a vajdasági magyarokat a mozgósítás kötelezettsége alól.

...

1991. IX. 12.

„A kispiaciak most pénteki és szombati megmozdulását (B.L. – Megjegyzés: szeptember 6-7.), amely a behívott tartalékosokért való aggodásból spontán módon született, egyesek máris olyan színben tüntetik föl, hogy minderre a VMDK bujtatta föl a kispiaciakat.” (tg: Párttagok fölfegyverzése? – Magyar Szó, 1991. IX. 12.)

...

1991. IX. 14.

„Törökkanizsán szűnni nem akaró téma a hét elején vendégül látott dr. Vojislav Šešeljenek, a Szerb Radikális Párt elnökének itteni szereplése (...) két, műanyag zacskóba bújtatott géppisztolyos testőr kíséretében és az egybegyűltek kitörő ovációjának közepette vonult be a terembe (...) a magyaroknak

viszont azt üzenjük: ne játsszanak azzal, amijük megvan, és ne bocsátkozzanak kalandokba, mert a szerb nép nem bocsát meg még egyszer, mint a negyvenes évek közepén.” (P. J.: És akkor jött Šešelj... – Magyar Szó, 1991. IX. 14.)

...

1991. IX. 19.

Békemegmozdulást tartottak a temerini anyák. "A jelenlevők többször is hangsúlyozták, hogy nem tartoznak egyetlen politikai szervezethez sem, így a VMDK-nak sincs köze a megmozduláshoz, mégis többen a tömeget figyelve a VMDK kezét vélték fölfedezni a tiltakozás szervezésében. Talán azért, mert a követelések megfogalmazásában segédkezett Csorba Béla, a VMDK körzeti szervezetének elnöke is, de mint többször hangsúlyozta, magánemberként." (G. B.: A békét követelik a temerini anyák. – Magyar Szó, 1991. IX. 20.)

...

1991. IX. 19.

Szabadkán a Bajai úti temetőben eltemették a 18 éves Kudlik Mihályt, aki sorkatonaként négy nappal korábban esett el Eszéknel.

1991. IX. 20.

A Szerb Megújhdási Mozgalom, a Demokrata Párt, a VMDK és a Jugoszláv Reformerők Szövetségének vajdasági szervezete Topolya és Kishegyes községi szerveinek együttes ülésén kiáltványt fogadtak el, amelyben háborúellenes tevékenységre és manifesztációkra, valamint a háborúellenes ellenzék támogatására szólították fel a lakosságot. (Piszkos háború folyik. – Magyar Szó, 1991. IX. 21.)

1991. IX. 20.

Belgrádban a Terazjei Élőhíradón felolvasták az SZMM, a DP, a VMDK és a JRSZ topolyai szervezeteinek kiáltványát, amelyben elítélik a vezetők által kikényszerített háborút. (S. Z.: Európai békekaraván érkezik. – Magyar Szó, 1991. IX. 21.)

1991. IX. 20.

"A lap kritikátlanul ír a katonák szüleinek tiltakozásairól, arra használja fel jogos aggodalmukat, hogy hirdesse a VMDK álláspontjait a JNH-ről. Ez arra enged következtetni, hogy a Magyar Szó nem helyesli az olyan kisebbségi fiatalok és szülei hazafias érzelmeinek kinyilvánítását, akik nem gondolkoznak úgy, mint a VMDK." (Vlaovics József: A Magyar Szó szerkesztőségének. – Magyar Szó, 1991. IX. 20.)

...

1991. IX. 22.

(Gombás Gabriella: A pénzbírságtól a halálos ítéletig. Mi történhet azokkal, akik megtagadják a mozgósítási parancsot? Háborús állapotnak tekinthető-e a mostani? Dr. Korhecz Tamás, Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának bírója nyilatkozik. – Magyar Szó, 1991. IX. 22.)

...

1991. IX. 24.

"Tegnap délelőtt értesültünk, hogy Oromhegyesen szombatra virradóra két, eddig szokatlan fölirat jelent meg az iskola lábánál, a domb oldalában (amellyel szemben nemrégiben még a Tito volt olvasható nagy betűkkel), illetve a tűzoltólaktanyán. Az egyik így hangzott: Piros-fehérvörös ez a magyar föld. A másik: Magyarország. A rendőrség még ugyanaznap délelőtt eltüntette a feliratokat. Abból ítélve, hogy a föliratokat még eltüntetésük előtt levideózta valaki, s az előbbi jelszó ritmikailag sántít ilyen formában, a túlnyomórészt magyarok lakta falu lakói nem zárják ki a provokáció lehetőségét." (Irredenta föliratok? – Magyar Szó, 1991. IX. 24.)

...

1991. IX. 27.

A szabadkai községközi belügyi titkárság közleményt adott ki, amely szerint azonosították azokat az eddig ismeretlen személyeket, akik 24-én este nyolc óra tájban Szabadkán a Szeretet bástyája elnevezésű békemozgalom rendezvénye után szétrugdosták a gyertyákat. A rendezvény résztvevői ugyanis gyertyagyújtással rótták le kegyeletüket a háború összes áldozata iránt és néma tiltakozásukat fejezték ki így módon a polgárháború ellen. A randalírozó csoport eddig felfedett tagjai: Đura Stipanović, Pera Vučković és Jefta Eredin. A többi elkövető után még nyomoznak, köztük egy nő is van, mint közölték az illetékesek. Az ismert három elkövető ellen méltatlan viselkedés címén szabálysértési eljárás indul (...) A szabadkai belügyi titkárság illetékesek szabálysértési eljárást indított Dudás Károly, Fodor János és Kudlik Gábor ellen. Ők ugyanis, annak ellenére, hogy a biztonsági szervek csütörtök délelőtt betiltották a Szeretet bástyája békemozgalom esti és további rendezvényét, mégis gyertyát gyújtottak. Mivel ezzel megszegték a belügyi titkárság határozatát, közrend elleni vétség miatt őket is szabálysértési bíró elé állítják. (Mg: Ismertek a gyertyarugdosók. – Magyar Szó, 1991. IX. 28.)"

Megjegyzés: Igencsak érdekes, hogy a VMDK krónikása nem jegyezte fel az egyik legnagyobb visszhangú békenagygyűlést, a szeptember 27-én, pénteken este Magyarkanizsán (akkor még csak: Kanizsán) megtartott tömeggyűlést, pedig a fő szervező a VMDK Kanizsa községi szervezete volt. Nagy a valószínűsége, hogy erre azért nem került sor, mert azon, a VMDK helyi vezetőin kívül részt vett még Nenad Čanak, az akkor Jugoszláv Szociáldemokrata Ligának nevezett politikai szervezet elnöke és legközelebbi munkatársai.

Már augusztusban kisebb-nagyobb nagygyűléseket („mitingeket”, de az előzményeket ismerve, azt is mondhatnám: „kontramitingeket”) tartottak a Vajdaság magyarok lakta területein, de ezeknek a különféle kiáltványok elfogadásán és a sajtóban való megjelentetésén kívül más szinte nem is történt.

Az augusztusi történésekből mindenféleképpen ki kell emelni a temerini anyák (a szervezők gondosan ügyeltek arra, hogy ne csak magyar, hanem szerb anyák is legyenek jelen) 1991. augusztus 29-én, a piactéren lezajlott béke(nagy)gyűlését.

Nem sokkal később, Újvidéken, 1991. szeptember 2-án „sugározni” kezdte az adását az Ablak televízió, válaszul a Belgrádi és Újvidéki TV háborús uszítására, azonban nagyon kevesen merészkedtek az ablak alá, legtöbben még mindig a csodában reménykedtek.

Kispiac, a kezdet

Akkoriban az oromhegyesi iskola igazgatója voltam és pénteken déltájt csöngött a telefon. Egy kispiaci anyuka (nevét nem mondta, még tőlem is félt, de az is lehet, hogy tudta: a telefonomat lehallgatják) értesített arról, hogy akkor reggel egy autóbusznyi tartalékost elvittek Szabadkára, az első kaszárnyába. Kérdéseimre még arról is beszámolt, megkíséreltek ellenállni, az autóbusz elé feküdtek, de a kirendelt rendőrök elcibálták őket az útból. Arra kért, ha lehet, menjek el hozzájuk, kíséreljük meg meggátolni a fiaik, férjeik, testvéreik háborúba való elszállítását. Nem tanakodtam, azonnal megígértem, hogy a lehető leggyorsabban ott leszek náluk.

Azt, hogy félelmük indokolt volt, bizonyította a tény, hogy Eszék június 27-én kezdett ostromának eredménytelensége ellenére augusztus 25-én megkezdték Vukovar (Walkó-vár) ostromát is, tehát kellett a friss legénység.

A baranyai háborús kiskirály, Goran Hadžić 1991. szeptemberében

Alig több mint fél óra múlva Kispiacon, a helyi közösség irodájában voltunk. Biró Laci bácsi, a helyi közösség elnöke minden segítséget megadott. Előbb kielemeztük a helyzetet, majd megállapítottuk közösen, sokkal hamarabb, már a behívók kikézését követően el kellett volna kezdenünk a szervezkedést, mert akkor nemcsak tűzoltást kellene végeznünk. Gyorsan megbeszéltük a teendőket, mindenki vállalt valamilyen feladatot. Először is értesítették minden hozzátartozót, hogy autóbust bérelnek, majd bemegyünk a kaszárnyához. Megbeszéltük azt is, hogy milyen követeléseket fognak kérni, ha létrejön egy megbeszélés a hadsereg képviselőivel.

Az autóbusz gyorsan megjött, délután már ott álltunk a kaszárnya hátsó bejáratánál. Az ügyeletestől kértük, hogy hívja a bejáráshoz a legmagasabb rangú tisztet, aki felelős a mozgósításért. Sajnos, a kaszárnyaparancsnok nem jött ki (az is meglehet, nem is értesítették), csak két tiszt jött, az egyik alezredes (utólag tudtam meg, hogy magyar volt az illető, habár csak szerbül volt hajlandó megszólalni, később igencsak sok problémám volt vele, mígnem nyugdíjaztatása után belépett a VMSZ-be), nem sokat beszélt, átengedte a szöveget a tőle alacsonyabb rangú tisztnek (ha jól emlékszem, őrnagy volt), aki bizony sok mindennel fenyegetőzött, engemet például azzal, kiküldi az őrséget és engem is elvisznek Vukovára. Amikor meghallotta, hogy nem ijedtem meg, emellett még azt is, hogy nem vagyok katonaköteles, velem nem volt hajlandó szóba állni, a hozzátartozóknak ígért fűt-fát.

Elmondta, nem találkozhatnak a mozgósított férfiakkal, mert ők jelenleg máshol vannak, át kell, hogy vegyék a felszerelést. Ígérte azt is, hogy másnap, szombaton megszervez egy találkozót Kanizsán, ahol jelen lesznek a hozzátartozókon és a hadsereg képviselőin kívül a község hivatalos képviselői is, itt biztosan találnak majd megoldást a nyitott kérdésekre.

Šešelj Vukovar környékén az ostrom kezdetén 1991. szeptemberében

Tanktemető Vukovár mellett

Miután láttuk, hogy még csak esélye sincs annak, hogy találkozzunk a mozgósítottakkal, a tisztek pedig többet nem voltak hajlandók a bejáráshoz jönni, visszautaztunk Kispicra.

Másnap valóban volt megbeszélés, hogy ott miben egyeztek meg, nem tudom, azonban az a személy, aki nem volt tagja a küldöttségnek és reggel is elment a kaszárnyához, hozta a hírt: hajnalban minden mozgósítottat elszállítottak a baranyai frontra.

A kispiciak sokáig nem szólaltak meg, nem meséltek a történekről, mígnem 2007-ben, amikor felavatták a kopjafát a délszláv háborúban elesett magyarok emlékére, a Magyar Szó Nemet mondtak a háborúra² cikkében az egyik szervező (hölgy) meg nem nyílt. A többiek még ma is hallgatnak.

Ezt követően tovább folytak a különféle helyi tiltakozó akciók. Sajnos, nekem szeptember 13-ától az jutott, hogy a kórházban fekvé szervezzem a megmozdulásokat, de ez már más téma, nem tartozik a címhez.

Szentlászló 1991 szeptembere. Magyarjaink is hozzájárultak ehhez?

². <http://archiv.magyarso.com/arhiva/2007/01/06/main.php?l=b18.htm>

Háttéranyag szeptemberhez: Eltitkolt tények

A szeptemberi és az októberi háborús események tényeit sokáig titkolták. A háború befejezése után sorra szivárogtak ki a dokumentumok (gyorsírói jegyzetek, jegyzőkönyvek stb.), amelyek akár bizonyítékként is szolgálhattak volna (néhányik szolgált is) a háborús bűnösök perében.

I. Részletek Montenegró Köztársaság Képviselőházának 1991. október 4-én tartott 4. üléséről készült gyorsírói jegyzetéből³.

Az első dokumentum, habár a felszólalók vigyáztak a mondandójuk tartalmára, mégis egyértelműsíti az új montenegrói vezetés („fiatalok, szépek és okosak”) részvételét a háborús uszításban, illetve cselekményekben.

„(szükségtelen kihagyva)

1. napirendi pont Politikai-biztonsági helyzet a köztársaságban

(szükségtelen kihagyva)

BOŽIDAR BABIĆ (Montenegró Köztársaság népvédelmi minisztere):

Elnök elvtárs, tisztelt képviselők! A fiatal horvát demokrácia csúcsvezetésének üzenetét hozva megérkezett a térségünkbe is a horvát virág a katonák, zengák, rendőrök, edzett bűnözők és zsoldosok arcán. Tuđman, Stipe és a többi usztasa főnök tettek arról is, hogy zászló alá hívják Rugoba hasonszőrűit, bulgárokat, románokat, kurdokat és ki tudja még kiket. Arra törekedvén, hogy az üzeneteik minél hamarabb ideérkezzenek, azokat puskacsöveken, géppuskákon, aknavetőkön juttatják el a JNH egységeihez, a falvakba, az emberekhez.

Lapozzuk át a 9. Haditengerészeti Szektor Parancsnokságának jelentéseit:

július 31.– a légierő és légvédelem két repülőjére tüzet nyitottak, miközben Dubrovnik felett repültek. Debeli Brijeg térségében megerősítési és erődítési munkálatok folynak;

³. <http://www.helsinki.org.rs/doc/Svedocanstva24.pdf> – Helsinki Emberjogi Bizottság, Bizonyítványok könyvtár 24. szám, Dubrovnik: Rat za mir (a részleteket Balla Lajos fordította le magyarra)

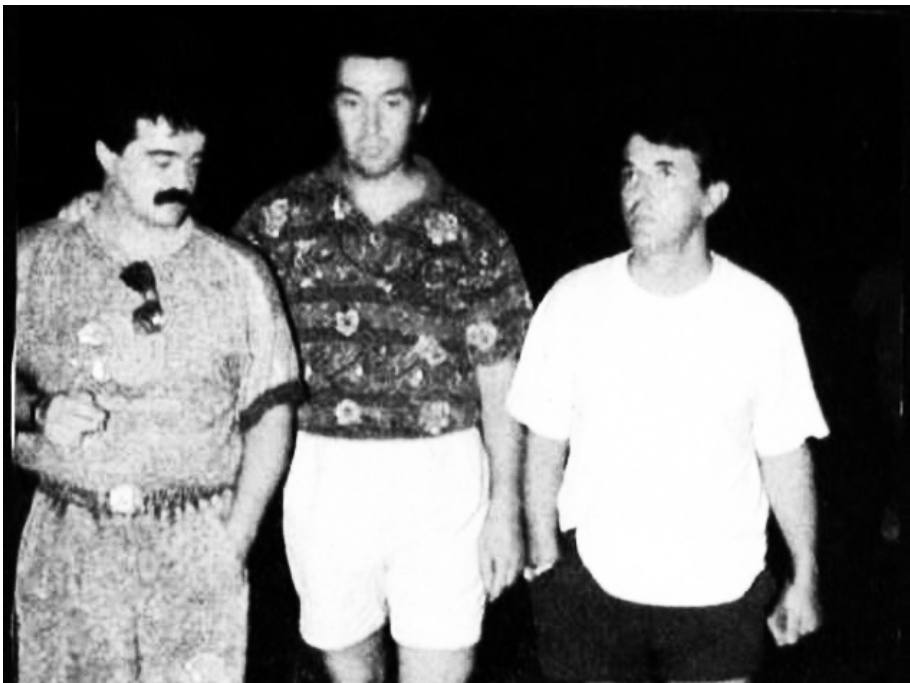
augusztus 1. – a lakosságot behívták az önkéntes alakulatokba;

augusztus 2. – tovább folytatták a megerősítési és erődítési munkálatokat a Debeli Brijeg-Brgat térségben;

augusztus 13. – többször is feltartóztatták a katonai rendészek által kísért négy tartálykocsit a Splitbe vezető úton. Ploče környékén provokálták ésbántalmazták őket;

augusztus 25. – Debeli Brijegen megerősítették az ellenőrzést, megnövelték a rendőrök számát. Megfigyelés alatt tartották a Prevlakán levő kaszárnyát.

augusztus 28. – Dubrovnik községben az egyes pontokon és az utakon megnövelték a rendőrség jelenlétét. Vinarija környékén légvédelmi ágyút fedeztünk fel. A Debeli Brijeg felé vezető utat felszaggatták. Brsečina falunál az úgynevezett Nemzeti Gárda 200 taitát vettük észre:

„Fiatalok, szépek és okosak” – Momo, Sveto és Milo 1991-ben

szeptember 4. – Vitaljina falu körzetében lőfegyverek lövéseit hallottuk. A tüzelésre nem válaszoltunk;

szeptember 9. – a horvát rádió hírt adott arról, hogy a haditengerészet hajói a Harpati átjáró partját lőtték. Cáfoltuk, de nem értük el a célt;
szeptember 12. – Montenegró és Bosznia és Hercegovina felé vezető kommunikációkon, pontokon és útkereszteződéseken növelték a rendőrség és az úgynevezett Nemzeti Gárda erejét. Új akadályokat és romboló eszközöket hoztak. A Slobodna Dalmacija ezt írja: Kumbornak nem kell hinni;

szeptember 14. – a Debeli Brijegen és Vitaljini faluban akadályokat állítottak fel. A környéket aláaknázták;

szeptember 16., 19. és 20. – jelentősen megnövelték az úgynevezett Nemzeti Gárda és a rendőrség erejét Dubrovnik község területén;

szeptember 22. – éjjel provokálták a Kupica objektumot;

szeptember 23. – Vitaljini faluban aknavetőket és ágyúkat fedeztünk fel. A rendőrök provokációira tüzzel és rakétákkal válaszoltunk;

Momo és Milo a dubrovnikai hadszíntéren 1991-ben

szeptember 24. – 7 óra 15 perckor és 20 óra körül a rendőrséghez tartozók, valamint az úgynevezett Nemzeti Gárda tagjai tüzet nyitottak az egységeink állásaira Ivanjica falu térségében. A második provokációra tűzzel válaszoltunk;

szeptember 25. – hangtompítós mesterlövész-fegyverekből lötték egységeink állásait Žvinje falu térségében. Észrevettük a rendőrség és az úgynevezett Nemzeti Gárda mozgását és alakulataik felfejlődését Pločice és Miletíci falvak környékén, a 465. kótánál. Tűzzel figyelmeztettük őket. Visszavonultak, de a tűzszünetet arra használták, hogy kijavítsák állásaikat;

Szeptember 26–30. között – Mindennaposak a Prevlakán levő kaszánya és Sutorina falu elleni támadási kísérletek. Malta és Prijedor falvakat aknavetőkkal támadták. Minden tüzelésre attól sokkal hosszabb és erőteljesebb tűzzel válaszoltunk.

(szükségtelen kihagyva)

A támadásnak, amit már három napja végzünk Dubrovnik és Konovale szélesebb értelemben vett területén, az az alapvető célja, hogy minden feltétel nélkül lefegyverezzük az usztasa erőket és a felfegyverzett lakosságot. Értesíthetem arról Önöket, hogy a műveleteket a légierő, a tüzérség, a rakéta-egységek és a haditengerészet állandó támogatásával végezzük. Az usztasa erőket több részre szabdaltuk, most folyik a szétverésük és a lefegyverzésük.

(szükségtelen kihagyva)

A Boka Haditengerészeti Szektor jelentését olvasom:

Krsto Đurović csatahajó-kapitány az első harcban meglátogatott minden egységet (B. L. megjegyzése: az említett tiszt az ülés után pár nappal életét veszítette).

A Haditengerészeti Szektor mérnöki egységei végzik az egységek haladási irányában az aknavetőket és az aknavetőket felszámolását. 14 óra 22 perckor Mikulići faluban, ahol körülkerítettük őket, az egyik csapatunknak megadta magát 22 rendőr és zenga.

(szükségtelen kihagyva)

Az usztasa gonosztevők halálosan eltalálták a fegyveres alakulataink 28 tagját, akik közül 12-en Montenegró területéről származnak.

(szükségtelen kihagyva)

A fegyveres erők 144 tagja sebesült meg, akik közül 79-en Montenegró területéről származnak.

(szükségtelen kihagyva)”

Filaret püspök 1991. szeptemberében a frontra induló önkéntesekkel

II. Részletek a Boszniai Szerb Köztársaság alakuló ülésén (1991. október 24.) készült gyorsírói jegyzetekből⁴.

Az eseményen nem képviseltette magát sem a jugoszláv, sem pedig a szerbiai „csúcsvezetés”, a Szerbián kívül élő szerbek miniszterét küldték oda. Itt már egyértelművé vált, hogy a háború nem fog Horvátországban megállni, valójában megkezdődtek az előkészületek a következő év áprilisában beinduló boszniai összetűzésekre.

⁴. www.helsinki.org.rs/serbian/doc/Donia%20StSi-BCSDT.doc – Robert. J. Donia: Izvodi iz govora u Skupštini Republike Srpske, 1991 – 1996 (a részleteket Balla Lajos fordította le magyarra)

B. L. megjegyzése: Többször el kellett olvasnom Stanko Cvijan miniszter szavait, mert lehetséges, hogy a gyorsíró írta le azokat hibásan, de az is meglehet, maga az elmondott szöveg volt ennyire zavaros és érthetetlen, ahogyan most Önök is (magyarra fordítva) olvashatják.

„(szükségtelen kihagyva)

Szerbia Köztársaság minisztere, Stanko Cvijan, mint vendég:

„... Induljunk ki abból, hogy mi vagyunk az a nép, amely a montenegrói néppel együtt legtöbbet fektetett be vagy ígért országának, Jugoszláviának, míg a jelen pillanat szempontjából kijelenthetjük, hogy igencsak becsaptak bennünket, és ne mondjam, szinte veszélyeztetve vagyunk. Minket tehát, az államalkotó nemzetet olyan helyzetbe hoztak, hogy rólunk a sokkal kisebbségi nemzet döntsön, vagy pontosabban mondva, azok a nemzetek, akiknek soha nem volt államuk és amelyek – természetesen – nem államalkotó népek.”

„... Mi ma ki kell, hogy mondjuk, valójában ez a nép, amely Jugoszláviát leginkább szerette és akarta, és talán egyike a legszerencsétlenebb népeknek, mert egyoldalúan, erővel el akarják tőlünk venni az államunkat. És természetesen, e tények miatt, amelyeket említettem, hogy ne beszéljek a népi áldozatairól, nagyon sok ilyen összejövétel részvevője voltam, hol vagyunk, hiszen rákényszerültünk hogy 50 évvel később szólalhassunk meg és eltemethessük a szent áldozataink csontjait.”

A Szerb Pravoszláv Egyház vezetése a boszniai hadurakkal 1991-ben

„... Ennek értelmében, hiszem, hogy mi, mint a legszámottevőbb nép a valószínűség törvénye alapján, mivel már volt államunk, okosabbak és rátermettebbek leszünk a többiektől, de hiszem, hogy szerencsésebbek is, és ez értelemben legyen szerencsés ez a kezdet.”

(szükségtelen kihagyva)

Slobodan Bijelić (felolvassa a nyilatkozatot, amellyel bejelentik a Bosznia-Hercegovina területén élő szerb nép Képviselőházának alakítását):

„Jugoszláviában, valamint Bosznia-Hercegovinában nagyban megsértették a létező alkotmányos és jogrendet. Bosznia-Hercegovinában veszélyeztetik a szerb nép jogait és lényeges érdekeit. Hosszú idő óta tart az összeesküvés a célból, hogy a Bosznia-Hercegovinában élő szerb népet nemzeti kisebbséggé degradálják. Mivel a szerb nép okult az e század tragikus történésein, különösen a rajta elkövetett népirtáson, és mivel új és hasonló tragikus események fenyegetik, létrehozzuk a szerb nép Képviselőházát Bosznia-Hercegovinában.”

(szükségtelen kihagyva)”

Tény, hogy nemcsak Montenegróban és Bosznia-Hercegovinában voltak (és vannak) titkosított dokumentumok. Ezek egy része napvilágot látott, mint pl. a Legfelsőbb Védelmi Tanács gyorsírói jegyzetei, de az is igaz, csak az 1992-1995 időszakban készültek. A következő részben megkísérlek egynéhányat megszerezni és lefordítani, mert csak azt követően érthetjük meg a mozgósítás miatt „csendes” októbert követő igencsak mozgalmas novembert.

A (Boszniai) Szerb Köztársaság képviselőháza, Banja Luka

A krónikás feljegyzései – 1991. október

„1991. X. 1.

A szabadkai képviselő-testületben tartott pártközi megbeszélésen dr. Sepsey Csaba és Kudlik Gábor kifogásolta, hogy a KSZ – Mozgalom Jugoszláviáért szabadkai szervezete kétnyelvű plakátokon alaptalanul azzal vádolt a VMDK-t, hogy dezertálásra szólít fel.

...

1991. X. 2.

A VMDK perfid, de felismerhető lépése ez alkalommal sem lepett meg. Egyszerűen a VMDK-tól, eddigi tevékenységéből ítélve, nem is várható semmi más, mint hogy igyekszik minél többet áskálódni Szerbia és a szerb vezetőség ellen, ez alkalommal úgy, hogy minél több magyar katonaszökevény legyen. (M. Stefanović: Organizovana izdaja. – Večernje novosti, 1991. X. 2.)

...

1991. X. 5.

A VMDK Elnöksége 30. ülésén meghallgatta és elfogadta dr. Körmendi Ferenc beszámolóját, és közleményben tiltakozott a törvénytelen mozgósítás ellen. (Hírmondó, 27., 1991. X. 1.)

...

1991. X. 8.

„Felsorakoztatták a tartalékosokat, akiknek nem volt fegyverük. A fal mellé kellett állniuk és rájuk fogták a fegyvert. A 36 tartalékos közül csak egy szerb volt, a többi mind magyar. Közülük csak öten jöttek velünk, a többiek a gárdistákkal mentek. Nem tudom, később mi lett velük. Célba vették a katonákat is. A civilek az ablakból néztek bennünket, egy kamera mindent filmezett. Elvettek minden fegyvert, később visszaadták, de lőszer nélkül. Mégis megengedték, hogy visszamenjünk a kaszárnyába.” (Danilo Kocić: Milenković hadnagy naplója – Politika, 1991. X. 8.)

...

1991. X. 10.

A szabadkai Képviselő-testület ünnepi ülésén átadták a község Októberi díjait. A kitüntetettek: Milan Jerinkić szabadka-kanizsai községközi belügyi titkár, Kollár Rudolf történelemtanár, Mojzes Antal tanító és publicista, a frontot megjárt katonák csoportja (Slobodan Budanović, Latinovics Rudolf, Mérő Gábor, Saša Mitov, Predrag Vlaović), valamint a Subotičanka Részvénytársaság és a Zorka Glasnik c. üzemi lapja.

...

1991. X. 15.

Nedeljko Šipovac, az SZSZP vajdasági elnöke a szabadkai vitatribünön elítélte a VMDK és a Vajdasági Horvátok Demokratikus Szövetségét, „mivel holmi személyi autonómiák örve alatt nagyobb jogokat követelnek, ugyanakkor pedig engedetlenségre és dezertálásra szólítanak fel.” (M. T.: Tudjuk, ki tette tönkre Szerbiát. – Magyar Szó, 1991. X. 16.)

...

1991. X. 18.

Milan Vereš jugoszláv külügyminiszter-helyettes magához kérette Ószi István belgrádi magyar nagykövetet és tiltakozott nála, amiért a magyar külügyminisztérium okmányt tett közzé a jugoszláviai politikai és etnikai összetűzésekről. Jugoszláv megítélés szerint a magyar okmányban alaptalan és célzatos megállapítások olvashatók. Ezek közé sorolták az a követelést, hogy a nemzetközi közösség a diplomáciai és gazdasági nyomáson kívül katonai nyomással is próbálja befolyásolni Jugoszláviát, Horvátországnak és Szlovéniának pedig szavatoljon korszerű fegyvert. Vereš közölte, hogy az okmány tagadja Jugoszlávia létét és területi integritását is, tehát Magyarország továbbra is beavatkozik a jugoszláv belügyekbe. A tiltakozás szerint a magyar fél – többszöri ígérete ellenére – a Biztonsági Tanács idevágó határozata után is törvénytelenül fegyvert szállított Jugoszláviába. Milan Vereš követelte: Magyarország azonnal hagyjon fel jugoszláv-ellenes tevékenységével, amely árt a kétoldalú kapcsolatoknak és a kép szomszédos ország népei érdekeinek.

...

1991. X. 22.

Radovan Božović vajdasági kormányfő Antall József nyilatkozatára kijelentette, hogy Magyarország továbbra is beavatkozik Jugoszlávia belügyeibe, s agresszív külpolitikát folytat szomszédai, különösen Szerbia ellen, s ennek újabb bizonyítéka Antall nyilatkozata. Kiemelte, hogy Szerbiában minden

polgár egyenrangú, függetlenül nemzeti hovatartozásától és politikai meggyőződésétől, s minden polgárnak joga és kötelezettsége a köztársaság védelme. Arról nem szólt, hogy Szerbia – s ezt gyakran hangoztatják a legfelsőbb szinten – nincs háborúban, s támadás sem érte. (Sebestyén Imre: Vajdasági vádak. – Magyar Nemzet, 1991. X. 22.)

...

1991. X. 24.

Elfogadhatatlan, hogy az itt élő magyarokat veszélyeztetettnek vagy túsznak tüntessék fel, hisz nem azok, tulajdonképpen arról van szó, hogy a két világháborút is elvesztő Magyarország ismét kinyilvánította revansiszta igényét. Figyelmébe ajánlom azonban Antall úrnak, hogy a szerb nép elég erős ahhoz, hogy valamennyi támadást visszaverjen – hangzott Budimir Košutićnak, a szerb kormány alelnökének a reagálása Antall József magyar miniszterelnök napokban elhangzott kijelentésére, amiért a jugoszláviai sajtó valósággal szégyenpadra ültette. (S. Z.: Košutić revíziós törekvésekkel vádolja Budapestet – Magyar Szó, 1991. X. 24.)

...

1991. X. 27.

A horgosi művelődési házban a VMDK kanizsa-törökkanizsai körzeti szervezetének és a reformerók kanizsai körzeti szervezetének szervezésében megtartott békenagygyűlésen részt vett Nenad Čanak és Ágoston András is. (Ma: Az esztelen vérontás ellen)

...

1991. X. 29.

Kanizsán megtartották a Háborús Veteránok és Békeszerető Polgárok Szervezetének alakuló közgyűlését.

Vihar előtti szélcsend – Takaréklángon

Miután szeptember 13-án bekerültem a zentai kórházba (a kezdeti diagnózis belső fül gyulladása volt, és milyen szerencse, hogy már nem volt semmilyen gyógyszer, mert két héttel később a rehabilitációs osztályon dr. Tóth Abonyi János egyértelműen megállapította, agyvérzésem volt, de az már csak hab a tortán, hogy ez sem volt teljesen igaz, mert az utókezelésen,

Szegeden már pontosították, a stroke egy olyan fajtája jelent meg nálam, amit a népnyelv agyalágyulásnak nevez), innen végeztem „távirányítással” az iskola igazgatását és a háborúellenes megmozdulások szervezését is. Mivel időm volt elég, elkezdtem írni is, írásaim az akkor leginkább háborúellenes tájékoztatási eszközben, a Naplóban⁵, jelentek meg).

A naplósokkal addig is jóban voltam, de amióta ez az örület elkezdődött, saját gondolataimat olvastam vissza Keszég Károly vezércikkeiben (nézzük csak az 1991 októberieket^{6, 7}, így egyre mélyült közöttünk a barátság.

Érdekes, hogy a Magyar Szó akkoriban igyekezett „kiegyensúlyozott” lenni, ugyanis megjelentette a hatalom és a hatalmi párt közleményeit, interjúkat lehetett olvasni az akkor prominenseknek tűnő egyéniségektől, mégis megvádolták VMDK-barátsággal, háborúellenességgel stb., mert a másik oldal véleményének is teret adott. De nem így volt a Vajdasági Televízióval. Sosem felejttem el azt az októberi tudósítást a „Jugoszláv Néphadsereg – a horvátországi szerbek védelmében folytatott – felszabadító harcáról”, amit Vukovar környékén készített a tévé magyar riportere. Fehér abrosszal – mint később megtudtuk, az egyetlen tiszta lepedővel – leterített asztalnál beszéltek a nyilatkozók. Még ma sem értem, hogy e háborús propagandát terjesztő riportért, ahogyan a belgrádi és az újvidéki tévé többi, hasonló tájékoztatásáért, senki sem lett felelősségre vonva, pedig – szerintem – mindez kielégítette a háborús bűn fogalmát (gondoljunk csak Goebbelsre).

Maga a háború egyre inkább kiteljesedett, a Vukovar és környéke ellen folytatott ostromon kívül, október 1-jén megkezdték Dubrovnik és Zadar lövetését is. Mi pedig, hogy legalább realisan tájékozódjunk a történekről, a magyar és a horvát televízió hírműsorait néztük. Mindenki megdöbben, amikor a Jugoszláv Néphadsereg repülője Barcsot (Magyarország) is bombázta, ugyanazon a napon, amikor Szlovénia és Horvátország újból kikiáltotta a függetlenséget, azonban a nemzetközi közösség nem avatkozott be, tétlenül szemlélte a jugoszláv birodalom agóniáját.

⁵ <http://www.naplo.org/> – sajnos még most sincs az összes digitalizálva, de itt megtalálhatók egyes írások

⁶ <http://www.naplo.org/index.php?p=hir&modul=tegnaplo&hir=356>

⁷ <http://www.naplo.org/index.php?p=hir&modul=minaplo&hir=368>

***Egy „csendesebb” nap Vukovarban 1991. október elején
(az ostrom második hónapjában)***

Dubrovnik "csendélet" 1991. októberében

Október elején éjjel-nappal folyt Zadar bombázása

A Duna mentén fekvő vajdasági városok (de főleg Zombor) piacán megjelennek az olcsó háztartási gépek, személygépkocsik, traktorok, kombájnok..., azokat is felszabadították! Ekkor jelenik meg először a „hétvégi harcos” (magyarul: rabló) fogalma, s higgyék el, vajdasági/délvidéki magyarok is voltak közöttük.

A vukovari frontról visszatért katonák szervezkedni kezdtek Kanizsa községben. Ők nemcsak magyarok voltak, de a segítséget a VMDK-tól kérték, olyan törvényesen létrehozható civil szervezetet kívántak megalakítani, amely képviselhetne volna az erőszak- és a háborúellenességet a vidékünkön. Mindent a törvények teljes betartásával végeztünk el, a végén megtartottuk a leendő szervezet alakuló közgyűlését, majd eljuttattuk a (kért és) szükséges dokumentumokat a bejegyző hatósághoz. A válasz már nem októberben érkezett.

Háttéranyag októberhez: Eltitkolt tények

Szerbiában már 1991 tavaszán beindult a háborús gépezet, azonban az események közvetlen irányítását, a szeptemberben alakított nem hivatalos testület vette a kezébe. Erről szól a következő dokumentumrészlet.

Srđa Popović

Jugoszlávia széthullása⁸.

Ők mintha el akarnának szakadni, mi pedig mintha nem engednénk
(részletek)

„(szükségtelen kihagyva)

Elfogadták a hatok (B. L. megjegyzése: Veljko Kadijević, Blagoje Adžić, Slobodan Milošević, Momir Bulatović, Branko Kostić és Borisav Jović) rendszeres megbeszéléseinek ötletét, de «törzskar» létrehozását nem. (BJ, 372).

A «hatok», ahogyan döntöttek, folytatták a rendszeres összejöveteleket. Jović feljegyezte a «hatok» következő összejöveteleit:

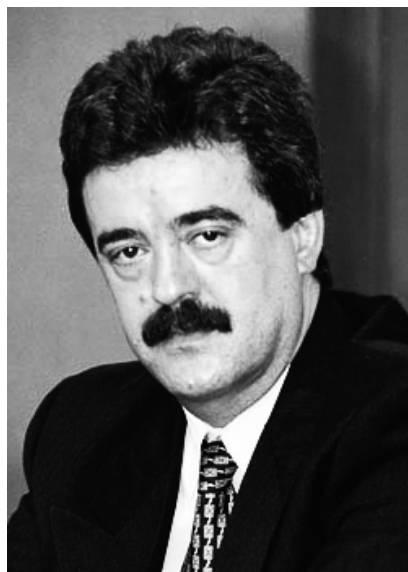
- 1991. augusztus 14. (BJ, 371)
- 1991. szeptember 05. (BJ, 382-3)
- 1991. szeptember 12. (BJ, 385)
- 1991. szeptember 20. (BJ, 386)
- 1991. szeptember 24. (BJ, 387)
- 1991. szeptember 28. (BJ, 387)
- 1991. október 02. (BJ, 391)
- 1991. október 05. (391-2)
- 1991. október 06. (392)
- 1991. október 09. (BJ, 394)
- 1991. október 25. (BJ, 402-3)

⁸. http://www.pescanik.net/images/stories/pdf/raspad_sfrj.pdf

Slobodan Milošević

Momir Bulatović

Branko Kostić

Borisav Jović

**Veljko Kadijević és Blagoje Adžić,
ők voltak a háborús „hatosfogat”**

Ezen az összejöveteleken megvitatták a háború minden – stratégiai, taktikai és az operatív – szempontját és döntöttek azokról:

– »a hadsereg háborúra való felkészítéséről«, arról, »a háború támadó és nagy intenzitású kell, hogy legyen«, annak szükségességéről, hogy a politikát és »a propagandát összehangolni kell«, különösen a harcba küldött emberek viszonyában, »a történészek további irányításáról« (BJ, 383),

– annak szükségességéről, hogy a »részünkre« (a hatok részére) az-e »a cél, hogy a hadsereg segítségével védjük a Jugoszláviában maradni szerető népek új határait vagy döntsük meg a horvát hatalmat«, »a mozgósítás nélkülözhetlenségéről« (BJ, 385),

– a »Szlavónia elvágása«, »Zágráb délről történő elvágása«, »Hercegovina elvágása«, az »Adria felé való kitörés« terveinek – amelyek azt szolgálták volna, hogy elérjük »Horvátország kapitulálását« – (a mozgósítás eredménytelensége miatti) sikertelenségéről és annak szükségességéről, hogy »redukált tervet készítsünk« (BJ, 386)

– arról, hogy a »a hadseregben még mindig sok horvát van«, annak szükségességéről, hogy Szerbia és Montenegró kiáltsa ki egyénijének a hadsereget, »hogy a hadsereget nem szabad megfosztani a jugoszláv elnevezéstől« (BJ, 387)

– a »hadseregbeli káderváltoztatásokról«, az »elért vonalak megerősítésének szükségességéről«, és hogy »az egységeket önkéntesekkel töltjük fel«, hogy »rendezni kell a szerb felkelők egységeit és meg kell határozni helyzetüket az elért vonalak védelme érdekében«, »hogy Szlavóniában szükség van gyalogságra, amely ellenőrizni fogja a felszabadított területeket« (BJ, 390-1),

– minderről »ki kell dolgozni az erő koncepcióján alapuló békekezdeményezés koncepcióját« (BJ, 392) stb.

Ezáltal a »hatok« átvették a hadsereg feletti teljes ellenőrzést.

(szükségtelen kihagyva)“

A béketárgyalások nagyban folytak, Milošević jelen volt azokon, mindig megegyeztek valamiben, amit aztán senki sem tartott be. Milošević telefonbeszélgetéseit lehallgatták, így tudomásuk volt arról, hogy nem lehet benne bízni. Mindez azért is fontos, mert már 1991 nyarán ismerhették azt is, mi várható Bosznia-Hercegovinában, és mégsem tett a nemzetközi közösség semmit. Egyesek mégis azt állítják, nem ismerték e telefonbeszélgetések tartalmát, mert Carla del Ponte főügyész nem adta át a bíróságnak...

Milošević telefonjainak titkos lehallgatása⁹

(részletek)

„(szükségtelen kihagyva)

Radovan Karadžić és Slobodan Milošević beszélgetése 1991. október 24-én, a hágai, Bosznia-Hercegovináról és Horvátországról tartott béketárgyalásokat követően.

MILOŠEVIĆ: Talán nem annyira örültek, hogy tovább tevékenykedjenek abban az irányban...

KARADŽIĆ: Ők Hágába és Európába akarnak menni, hogy államot ajándékozzanak nekik, ahol mi, jelen határokon belül be lennénk zárva nemzetközi szerződésekkel... ezt nem engedhetjük meg... Elő kell készíteni mindent és elő is készítettünk mindent, hogy megdöntsük a jelenlegi tényleges helyzetet... bele fog ebbe törni a foguk, mert nincs az az ár, ami mellett velük együtt élünk egy országban... Ez kész tény!

MILOŠEVIĆ: Jól van, tartsunk meg egy beszélgetést Alijával erről a témáról...

⁹ <http://www.thephora.net/forum/archive/index.php/t-23610.html>

KARADŽIĆ: Alija a saját céljára irányul egy vallási fanatikus meggyőződésével, elnök úr... nincs beszélgetés vele... Beszélhetünk mi velük, de nem hihetünk nekik semmit.

MILOŠEVIĆ: Igen, igen, mindent ezekkel a szavakkal mondd neki... magyarázd meg... szépen, a részleteket magyarázd meg... hát így...

KARADŽIĆ: Nem, nem fogom... Nincs rá esély, higgyen nekem, nincs rá semmilyen esély... Ő csak hitegetni fog minket. Három hónapig hitegetett bennünket Bosznia kantonokra való osztásával, majd megjelent a papírral, amit Tuđman rendelt meg tőle... Mi nem szerelhetjük le a népünket semmilyen értelemben... úgy hiszem, hogy... Itt van, megölték hét fiatalemberünket és most... A hadsereg nem teheti meg többé, elnök úr, hogy elfogadja a békét. Szó sem lehet róla... Tuđmant katonailag kell letörni. Meg kell semmisíteni Horvátország katonai erejét. Én szavatolom önnek, nehéz lesz, de mozgósítani kell ötszázezer szerbet, nem lehet több szó erről! Itt vannak a rombolások, a kimerítés... és a télbe való visszahúzóadás, mi pedig mindnyájan tönkremegyünk... Azok a montenegrói harcosok a hadtérrel üzenik, hogy őket... ne várja Montenegróban...

MILOŠEVIĆ: Meglátjuk, hogyan lesz tovább...

KARADŽIĆ: Hát, meglátjuk...

MILOŠEVIĆ: Szomszédod semmivel sem jobb náluk... képzeld el, ahelyett, hogy lement volna, ő megszökött...

KARADŽIĆ: Ki?

MILOŠEVIĆ: Megszökött az a Kninből való...

KARADŽIĆ: Hát, nem ment fel?

MILOŠEVIĆ: Honnan...

KARADŽIĆ: Normális ő, az anyja picsáját?!

MILOŠEVIĆ: Nem normális, biztosan nem normális.

KARADŽIĆ: Valaki más elment?

MILOŠEVIĆ: Honnan, szó sincs róla..

KARADŽIĆ: Felkínáltak valami új papírt?

MILOŠEVIĆ: Honnan újat, a régit, amit... amit tegnapelőtt közösen fogalmaztunk meg és az utolsó ...

Slobodan Milošević és Radovan Karadžić 1991. július 8-ai beszélgetésében először említik a RAM titkos tervet

KARADŽIĆ: Haló...

MILOŠEVIĆ: Beszéltem a megmagasabb helyyel.

KARADŽIĆ: Jó...

MILOŠEVIĆ: Kérlek, ezt meg kell, hogy értsd, mert amit beszélnek, nem tudom mindet megmagyarázni.

KARADŽIĆ: Jó...

MILOŠEVIĆ: Stratégiaileg fontos a jövőbeni RAM... Tudod mi a RAM?!

KARADŽIĆ: Igen, mindent tudok... mindent tudok...

MILOŠEVIĆ: A Banja Luka-i csoportnak képesnek, mobilnak kell lennie...

KARADŽIĆ: Jó.

MILOŠEVIĆ: Ezért szükséges: először biztosítsd, hogy képes és mobil legyen, hogy ne legyen semmilyen probléma, és másodszor – egy óra múlva jelentkezz Uzelacnál, meghívóval a legmagasabb szinten történő megbeszélésre... Minden általad adott további ember, akiknek maradniuk kell, hogy védjék a területet és blokkolják a HDZ csapatait és így tovább... Mindenkit felfegyvereznek, és mindent biztosítanak a részükre... Helikoptereket adnak nekik...

KARADŽIĆ: Kitűnő!

MILOŠEVIĆ: Ez alapján kérek először és másodszor, személyesen kell szabályoznod, míg ez a másik, Kupreš nagyon fontos... A harmadik, Vitez a nemzetközi nyilvánosság miatt különlegesen fontos...

KARADŽIĆ: Megy, halad ez! Azonban mondja csak... Elintézhethük-e az ügyet, hogy visszaadják a területvédelmi fegyvereit Šipovóban és...

MILOŠEVIĆ: Ez semmiség!

KARADŽIĆ: Hát, jól van! Fegyverezzenek fel ott. Itt van, mi készen állunk 170-en Mrkonjićban és 150-en Šipovóban, készek arra, hogy Kuprešre induljanak!

MILOŠEVIĆ: Tehát, tehát itt szintén az az Uzelac az illetékes?

KARADŽIĆ: Nem, nem itt... mégis gondolom, hogy igen... igen, igen...

MILOŠEVIĆ: Mondd meg neki, hogy a területeknél minden rendben, ilyen apróságról nem fogunk vitatkozni...

KARADŽIĆ: Jó... jó, jó... Ez a 170 és 150 Kuprešre indul... Kuprešen van 750 ember...

MILOŠEVIĆ: Számunkra az a lényeges, hogy az a zászlóalj, amit a hadsereg mozgósított Kuprešen, legyen ott... és ha, és ha minden úgy lesz, ahogyan kell...

KARADŽIĆ: Úgy lesz, de ha megkapják... ők helyezzenek minket a parancsnokságuk alá... azok, akik megmaradnak, mert Kupreš szörnyű... ez ötven ötven. Itt a háború alatt a szerbek szörnyen szenvedtek.

MILOŠEVIĆ: Hogy mondjak neked valamit. Mit akar az a bolond Šešelj. Bassza meg az anyját, tegnap az ellenzéknek...

KARADŽIĆ: Láttam...

MILOŠEVIĆ: Tudod, mit mondott nekik? Azt mondta, most, amikor a JNH-nak védeni kell a szerb népet, úgy döntöttetek, hogy támadjátok a JNH-t?

KARADŽIĆ: Igen, igen... ez az...

MILOŠEVIĆ: Azt mondja ő, hogy olyan nyakkendője van, mint a pincérnek... basszon meg B... Még neki is egyértelmű... ezeknek az áruháznak nem egyértelmű...

KARADŽIĆ: Láttam ezt...

MILOŠEVIĆ: Ő közvetlen kapcsolatban van Mesićtyel...

KARADŽIĆ: Megvan-e önnek véletlenül Uzelac telefonja?

MILOŠEVIĆ: Nincs nekem... de találj meg.. találják meg neked a teid ... De, kérek, egy óra múlva... most egy van, kettőkor jelentkezz nála! Mondd meg neki, kérek, én szeretném biztosítani a maximális politikai támogatást...

KARADŽIĆ: Beveszi-e még a mi többi fiataljainkat, ha kell neki vagy?

MILOŠEVIĆ: Ha szükséges, beveszi, de ti annyit adjatok, amennyit meghatároztok... mind, aki marad, helikopterrel lesz átdobva...

KARADŽIĆ: Jól van, megbeszéltük!

MILOŠEVIĆ: Azt jelenti, mindened megvan. Most azonban lenni vagy nem lenni a Krajínában, mert ők el akarják vágni Krajínát. Ők nem akarnak Kninbe menni, mert sokan közülük meghalnának, azonban körben szeretnének átjutni.

KARADŽIĆ: Igen, igen... Jól van, mi kívárunk...

MILOŠEVIĆ: Amennyiben a JNH nem állítja meg őket, akkor hogyan lehetne megállítani őket körben, ha nincs brigádjuk...

KARADŽIĆ: Jól van, megbeszéltük. Minden rendben lesz!

(szükségtelen kihagyva)"

A krónikás feljegyzései – 1991. november

.....

1991. XI. 1.

A kanizsai Nagytemetőben Tari Jenő (Balla Lajos megjegyzése: a krónikás elírása, a valóság – Ft. Tari János) esperes plébános megszentelte a háborúk ártatlan áldozatainak emlékére tavaly állított nagykeresztet. A VMDK kanizsai szervezete nevében Dobos János mondott alkalmi beszédet.

...

1991. XI. 3.

Horgoson összejövetelet tartott a Háborús Veteránok és Békeszerető Polgárok Szervezete.

1991. XI. 3.

A szabadkai tartalékosok hetvenegynéhány fős csoportja 45 napos fronton tartózkodás után elhagyta egységét és Ilokról hazatért Szabadkára. Néhány nap után a szabadkai katonai előljárók meggyőzésére visszatértek egységükbe.

.....

1991. XI. 5.

Zentán a katonakötelesek és hozzátartozóik többezres tömege tüntetett a városháza előtt. A tüntetők válságtörzset választottak, amely megfogalmazta a tüntetők követeléseit, többek között azt, hogy a községi küldött-testület írjon ki referendumot, amelyen a község polgárai véleményt mondhatnak a háborúról és a mozgósításról.

1991. XI. 5.

Zentán a béketüntetés szervezői javasolták, rendezzenek népszavazást arról, hogy akarja-e a nép a háborút, vagy sem.

1991. XI. 6.

Béketüntetés Adán.

1991. XI. 6.

A zentai községi küldött-testület elfogadta a referendum kiírására vonatkozó követelést.

1991. XI. 6.

Háborúellenes tömegtüntetésre került sor Ada központjában.

1991. XI. 6.

A VMDK Elnöksége álláspontokat fogadott el a polgárok zentai és adai békemegmozdulásairól (d911006a).

...

1991. XI. 7.

Békegyűlések voltak Temerinben és Zentagunarason.

1991. XI. 7.

Az adai községi küldött-testület határozatot hozott a referendum kiírásáról.

1991. XI. 8.

A VMDK zentai-csókai körzeti szervezetének elnöksége közleményben jelentette ki, hogy a VMDK mint szervezet nem vett részt a tüntetések megszervezésében, de támogatja a polgárok megmozdulását és tiltakozik a résztvevők letartóztatása és zaklatása miatt.

1991. XI. 8.

A vajdasági végrehajtó tanács úgy ítélte meg, hogy a zentai községi képviselő-testület, valamint más észak-bácskai községek döntése és törekvései, miszerint községi referendumon kívánnak dönteni a mozgósítás végrehajtásáról, ellentétben áll a törvényekkel, a köztársasági, valamint a szövetségi alkotmánnyal, és nem más, mint a demokratikus szabadsággal, az ember és a polgár törvényes, alkotmányos jogaival, kötelezettségeivel való mesterkedés. (Magyar Szó, 1991. XI. 9.)

1991. XI. 8.

Délután négy óráig 450-en csatlakoztak Kanizsán ahhoz a követeléshez, hogy még a nap folyamán hívják össze a képviselő-testület ülését, és azon írjanak ki népszavazást (...) négy óra tájban a községi elnök úgy döntött, hogy este nyolc órára összehívja a képviselő-testület ülését. (tg: Kanizsán is népszavazás lesz? – Magyar Szó, 1991. XI. 9.)

...

1991. XI. 8.

A katonai rendőrség Zentán erőszakos úton behatolt az V. helyi közösség irodájába és elfogatási parancs nélkül letartóztatta Bodó Józsefet és Papp Józsefet. Ők, miután tudomásul vették az elhangzottakat, ülve maradtak. A katonai rendőrök erre kivonszolták, és az autóba tuszolták őket. Még ott, a helyszínen, az elindulás előtt agyba-főbe verték mindkettőjüket. Az esetnek több mint húszan szemtanúi voltak – köztük az egyik letartóztatott felesége is (...) A zentai békeszerető polgárok válságtörzse tegnap délután két óra óta helység nélkül maradt (...) Azzal a megindoklással, hogy ott nem működhetnek, mivel a terem a Szerbiai Szocialista Párt helyi bizottságának van fenntartva. A válságtörzs pedig menjen a VMDK helyiségeibe, ahova egyébként is tartozik. Szloboda János a válságtörzs nevében ezt visszautasította, mivel a békemegmozdulásokat nem a VMDK szervezte. (SZ. J., S. T. G.: Letartóztatás ütlegetéssel. – Magyar Szó, 1991. XI. 9.)

...

1991. XI. 8.

„Az most nem téma, hogy három évvel ezelőtt Vajdaságban éppen azért váltották le a vezetőséget, mert az erős kéz politikáját alkalmazta a júliusi újvidéki tüntetéskor és később is semmibe vette a népakaratot. Az viszont annál inkább téma, hogy a zentai és most már az adai, becsei, temerini békemegmozdulások, a zrenjanini, belgrádi békekezdeményezések mellé most más pártok sorakoztak fel, s így az egyszerű emberek igazságkeresése könnyen a nemzeti hovatartozással is licitáló pártok hatalmi harcának áldozatául eshet. Pedig a pártoknak tudniuk kell, hogy a spontánul megnyilvánuló népakaratot nem szabad saját céljaikra kisajátítani.” (Friedrich Anna: Népakarat. – Magyar Szó, 1991. XI. 8.)

...

1991. XI. 9.

A VMDK Elnöksége levelet intézett Szerbia Képviselőházához, amelyben követelte, hogy a magyarokat ne mozgósítsák, és írjanak ki köztársasági referendumot arról, hogy a polgárok véleménye szerint a háború elkerülhetetlen-e a problémák megoldásához (I911109a.html). Az elnökség megalakította emberjogi bizottságát (Balla Lajos, Csorba Béla, dr. Körmendi Ferenc), amely első közleményében tiltakozott a béketüntetés résztvevőinek bántalmazása miatt.

1991. XI. 9.

Szabadkán a VMDK, a VHDSZ, a Népi Parasztpárt és a JRSZ helyi szervezetének kezdeményezésére összehívták a pártközi bizottságot. Mielőtt azonban fény derült volna arra, mi az ülés tárgya, az SZSZP, a Bunyevác-Sokác Párt és a Szerb Radikális Párt képviselői elhagyták az üléstermet, így fejezve ki tiltakozásukat amiatt, hogy a megbeszéltektől eltérően és a közéleti eseményektől túlsúfolt naptól eltekintve mégis összehívták a bizottság ülését. Mint a továbbiakban kiderült, az ülést összehívó pártok arról akarták tájékoztatni a többieket, hogy a pénteki nap folyamán Szabadkán több mint ezer aláírást gyűjtöttek össze a referendum kírásának követelésére. (ái: Referendum Szabadkán is? – Magyar Szó, 1991. XI. 10.)

...

1991. XI. 10.

Zenta több épületén reggel horogkeresztek jelentek meg, amit az utóbbi napok eseményei és a mozgósítás miatti tiltakozás után provokációnak minősítenek. Horogkeresztet festettek a révkapitányság, a Gorštak vendéglő, a Társadalmi Könyvviteli Szolgálat, és még néhány épület falára: azokra a gyárakra, amelyeknek a vezetői szerbek, valamint a város kiemelkedő szerb polgárainak házaira. (M. Mitrović: Provokacije u Senti. – Dnevnik, 1991. XI. 11.)

...

1991. XI. 11.

A tartományi területvédelmi parancsnokság tájékoztatási szolgálata cáfolta az egyes magyar nyelvű tájékoztatási eszközök azon állítását, hogy a magyarokat számarányuknál nagyobb mértékben mozgósítják, valamint azt a (számunkra ismeretlen) állítást, hogy a harcokban minden ötödik magyar katonaköteles elesik, és közölte, hogy a harci tevékenységek kezdete óta a területvédelmi egységek egy magyar tagja halt meg, hét pedig megsebesült. (Dnevnik, 1991. XI. 12.)

...

1991. XI. 12.

Szerbia alkotmánybírósága egyhangúlag alkotmányellenesnek minősítette a zentai és az adai képviselő-testületek határozatait arról, hogy referendumot tartsanak a két községben a háború és a mozgósítás kérdésében.

1991. XI. 13.

Az adai községi kihágási bíró beidézte Bozsóki Jánost, Vébel Tatic Verát, Farkas Nándort, Bakos Máriát és Mészáros Nándort, a válságtörzs tagjait.

1991. XI. 14.

A VMDK Elnökségének emberjogi bizottsága közleményben tiltakozott a béketüntetések résztvevőinek és Boldizsár Jánosnak, a VMDK elnökségi tagjának a bántalmazása ellen.

...

1991. XI. 14.

„Az eddigi legsúlyentelenebb és legagresszívabb jugoszláv- és szerbellenes támadással találtuk szembe magunkat, amikor a szabadkai pártközi bizottság legutóbbi ülésén a VMDK és a VHDSZ vezetői kísérletet tettek arra, hogy bevonják a többieket alkotmányellenes és ellenséges referendum megszervezésébe, amelynek célja a katonakötelesek bevonulásának elutasítása – áll a KSZ – Mozgalom Jugoszláviáért szervezet szabadkai végrehajtó bizottságának közleményében.” (V. I.: Nem tárgyalnak az ellenséggel. – Magyar Szó, 1991, XI. 14.)

1991. XI. 15.

Bábéli zűrzavar uralkodott el a szabadkai pártközi megbeszélésen, amelynek napirendjén szerepelt a községi békereferendum kiírására irányuló aláírásgyűjtés és annak körülményei (...) Savović Margit az SZSZP nevében előre elkészített szöveget olvasott föl, amelyben a többi között megfenyegetett egyeseket, hogy még azokat a többletjogaikat is elveszíthetik, amelyekkel megajándékoztattak (...) Sepsei Csabának, a VMDK helyi szervezete elnökének indokai elvesztek az általános hangzavarban, s miután azt találta mondani, hogy a Bunyevác-Sokác Párt az SZSZP szatellitpártja, az előbbieik képviselői a helyükről felugrálva ordítottak, hogy őket ne sérteggessék, úgy vélve tán, hogy az SZSZP támogatásának vádjá súlyos sértés... (Gombás Gabriella: Alma, körte vagy Jugoszlávia? – Magyar Szó, 1991. XI. 17.)

1991. XI. 15.

Csorba Béla a VMDK Elnökségének emberjogi bizottsága nevében levélben kérte Horn Gyulát, a Magyar Szocialista Párt elnökét, hogy a magyarországi demokratikus baloldal ismert személyiségeként vesse latba nemzetközi tekintélyét Nenad Čanak kiszabadítása érdekében.

1991. XI. 15.

A Vajdasági/Jugoszláv Szociáldemokrata Liga sajtótájékoztatóján sérelmezte a Dnevnik viszonyulását a párthoz. Különösen azt nehezményezi, hogy az említett napilap november 14-én Miloš Ignjatović a Vajdasági Szociáldemokrata Ligát összeköti a VMDK-val és a VHDSZ-szel. Felróva a Ligának, hogy a zavarosban halászik és az oszd meg és uralkodj elvet vallja. Holott a sajtótájékoztatón a Liga képviselői úgy vélekedtek, hogy az egynemzetiségű Szerb Szocialista Párt tart a magyaroktól és a horvátoktól, mint a Vajdaságban élő szerbek után a legtömegesebb nemzetektől. (v. m.: Nenad Čanak a fronton van. - Magyar Szó, 1991. XI. 16.)

...

1991. XI. 16.

A Magyar Nemzet egész oldalas riportot közölt az adai és zentai béketüntetésről Botlik József tollából.

1991. XI. 17.

A VMDK Emberjogi Bizottsága reagált a tartományi területvédelmi titkárság közleményére.

...

1991. XI. 17.

A Vajdaság, avagy furcsa háború egy szerb gyámság alatt álló tartományban – Florence La Bruyere* – Le Nouveau Quotidien – Svájc, 1991. 11. 17. Beszámoló a vajdasági helyzetről, a mozgósítás hatásairól és az ez ellen egyre erőteljesebben kibontakozó ellenállásról.

1991. XI. 19.

Zentán Szabó Zoltán kihágási bíró előtt megkezdődött a béketüntetés válságtörzsének tagjai (Szabó János, Szloboda János, Horváth János, Bodó József, Dušan Mataruga) elleni eljárás. A vádlottak kérték a tárgyalás elhalasztását, hogy ügyvédet fogadhassanak. (M. Mitrović: Kolovođe traže advokate. – Dnevnik, 1991. XI. 20.)

...

1991. XI. 20.

A szabadkai községi belügyi titkárság Milan Jerinkić titkár aláírásával elvetette a Kanizsán október 29-én megalakult Háborús Veteránok és Békeszerető Polgárok Szervezetének bejegyzési kérelmét. Az indítványozónak

november 20-án átadott, november 13-i dátumot viselő végzés indoklása szerint a szervezet nem tesz eleget a társadalmi szervezetekről és állampolgári egyesületekről szóló törvény 7. szakaszának, vagyis az alapító okmányának számos (meg nem nevezett) tartalmi fogyatékosága van, illetve nem teljes, ugyanakkor a szervezet egyes céljai ellentétesek a hadkötelezettségről szóló törvénnyel. (tg: Nem jegyzik be a veteránok szervezetét. – Magyar Szó, 1991. XI. 22.)

...

1991. XI. 20.

A Dnevnik beszámolt arról, hogy „a szabadkai pártközi bizottság másodszer tárgyalta a referendumot követelő aláírásgyűjtésről.” (Miloš Ignjatović: Oaza mira ili bure baruta. Dnevnik, 1991. XI. 20.)

1991. XI. 22.

„Az adai, zentai és szabadkai események csak azt bizonyítják, milyen régi keletű a szerbek és a pravoszlávság elleni összeesküvés.” (Rajka Vlaškalić-Vujanović: Zašto žmuri stara dama? – Dnevnik, 1991. XI. 22.)

1991. XI. 22.

„Göncz Árpád, Magyarország elnöke a Nyugattól biztonsági jótállást kért a bizonytalanság fenyegette Közép- és Kelet-Európa számára (...) Csaknem félmillió magyar belesodródott a testvérgyilkos háborúba, amellyel nem kívánnak semmilyen kapcsolatot, hangsúlyozta Göncz a londoni Nemzetközi Intézetben elhangzott előadásában. Hozzáfűzte, aggódnak értük, kulturális identitásukért és pusztá életükért.” (Tanjug: Göncz biztonsági garanciákat kér Európától. – Magyar Szó, 1991. XI. 22.)

...

1991. XI. 24.

„A Háborús Veteránok és Békeszerető Polgárok Egyesületének végrehajtó bizottsága közleményt adott ki, amelyben jelzi, hogy fellebbezni fog a szervezet bejegyzését elutasító végzés ellen.” (tg: A polgárháborút nem írja elő törvény. – Magyar Szó, 1991. XI. 24.)

...

1991. XI. 25.

„Az Amnesty International, a nagy befolyású londoni székhelyű emberi jogi szervezet világszerte terjesztett felhívást adott ki a jugoszláviai polgárháború

ellenzői, többségükben vajdasági magyarok védelmében. A felhívás, amelyet az Egyesült Államokban a New York-i magyar emberi jogi szervezet terjeszt, leszögezi: az adai illetőségű Szabó Jánost (Balla Lajos megjegyzése: zentai), a jugoszláv hadseregbe behívtak szüleit és a tartalékosokat tömörítő válságközpont elnökét, és az újvidéki Nenad Čanakot, a Jugoszláv/Vajdasági Szociáldemokrata Liga elnökét november elején letartóztatta a szerb katonai rendőrség.” (Cs. Z.: Az Amnesty International szót emelt a vajdasági magyarokért. – Magyar Szó, 1991. XI. 25.)

...

1991. XI. 26.

Zentán elmaradt a válságtörzs tagjainak délelőttre meghirdetett tárgyalása a szabálysértési bíróságon. Amíg egy héttel korábban a beidézt, szabálysértéssel vádolt személyek kértek halasztást, hogy gondoskodhassanak a védelmükről, addig „tegnap családi okokra hivatkozva Szabó Zoltán szabálysértési bíró kérésére halasztották el a tárgyalást.” (Magyar Szó, 1991. XI. 27.)

...

1991. XI. 26.

(...) Dragutin Đurić szerint az, ami Zentán és még néhány helységben történt, visszaélés a demokráciával és ösztönzés a törvénytelenésre. Felróta, hogy nincsenek pontos adatok a behívó elől Magyarországra átmenekültek számáról. Emlékeztetett, hogy még tíz évvel ezelőtt figyelmeztetett e jelenségek gyökerére, a Zentán jelentkező panknácizmusra, de akkor ezért politikailag megbélyegezték. Nikola Zorić hangsúlyozta, hogy meg kell találni a valódi vétkeseket, mert Apatinban is szóbeszéd tárgya volt, hogy egyes magyaroknak meg horvátoknak rádióállomásuk van, aztán meg kiderült, hogy eleget tettek a behívónak. Az ilyen általánosító ítéletek elkerülése érdekében a biztonsági szolgálatoknak időben el kell végezniük munkájukat. (Dnevnik, 1991. XI. 27.)

...

1991. XI. 28.

„Stanley Hoyer képviselő, a kongresszus Helsinki Bizottságának elnöke (...) konkrét példákat is felhozott. Az adai Szabó Jánosét (Balla Lajos megjegyzése: zentai) és az újvidéki Nenad Čanakét, akiket letartóztattak csak azért, mert a háború ellen tiltakoztak. De másokról is tudnak már Washingtonban...” (Purger Tibor: Harctéren túli tragédiák. – Magyar Szó, 1991. XI. 28.)

Amikor kicsordult... – Forrongó Tiszavidék

November elején mindenholnan érkeztek a hírek: ismét tevékenykednek a futárok, hordják a legújabb behívókat. Mivel még a futárok sem szívesen vállalták e feladatot, ezért rendőri „kíséretet” kaptak, de a „siker” érdekében a szocialista (nagy)vállalatok hithű igazgatói és más vezetői még azt is lehetővé tették, hogy a listán szereplő hadköteleseket a gyárak, üzemek területén gyűjtsék be. Sok helyen valódi hajtóvadászatnak voltunk szemtanúi. Bizalmas forrásokból értesültünk, hogy még a szerb és montenegrói nép fiataljai sem hajlandók eleget tenni a behívóknak (pedig a propaganda mást mondott), ezért szükségessé vált a mozgósítás a Vajdaságban. Egyesek azt állították, a nem államalkotó nemzethez tartozók mozgósítási aránya nem nagyobb a többiekénél, azonban a helyi „megbízottak”, hogy eleget tegyenek a követeléseknek, a kért létszám három- sőt négyszeresére írtak ki mozgósítási parancsot, csak azért, mert azt szerették volna kimutatni „fölfelé”: 100 és még több %-ban is eleget tesznek az elvárásoknak.

Kikerültem a kórházból, már be-bejártam az iskolába is dolgozni, azonban papíron még betegszabadságon voltam. 1991. november 5-én reggel egy izgatott női hang hívott Zentáról, röviden ecsetelte, mi is történt előző nap, amikor az összefogdosott (vagy nevezem inkább úgy: önkéntes?) tartalékosokat autóbusszokkal kiszállították Kevi környékére és ott istállóban, rothadt szalmán szállásolták el őket. Óriási elégedetlenség vette kezdetét, ezért segítséget kért. A többiek nevében is beszélt, amikor arra kért, menjek el Zentára, de hívjam Nenad Čanakot is, mert nemsokára indulnak gyalog Zentára, a tartalékosok megtagadták az engedelmisséget. Ezek után azonnal hívtam Nešot, ő pedig biztosított arról, a délelőtti folyamán elindulnak, csak benzint kell szerezniük (akkor volt a nagy üzemanyagválság, szinte sehol sem lehetett azt vásárolni), de még azt is megjegyezte, jó lenne, ha a visszaútra biztosítani tudnánk nekik egy kaniszternyi benzint. Megnyugtattam, ha kell, a föld alól is előteremtjük az üzemanyagot számukra. Ezután Valika, az iskola titkárja hívott, mivel zentai, beszámolt ő is a történésekről, én azonban nem vártam meg a részletes helyzetjelentést, csak annyit mondtam, mindent tudok és indulok már.

Odaérkezésem után nem sokkal megérkeztek a részben gyalogos, részben pedig autóbusszokkal szállított, beöltözött tartalékos és elhelyezkedtek a városháza előtt. Ekkor találkoztam Vicei Karcsival, aki szintén arról értesített, hogy beszélt a ligásokkal, nemsokára ők is megérkeznek. Addig, amíg meg

nem jött a Jugoszláv Szociáldemokrata Liga küldöttsége, a Forum boltjában letáborozva megkezdtük a szervezkedést. Értesítettük az ismerős újságírókat, a Vicei Karcsi által sokszorosított anyagot osztogattuk stb.

A gyalogmenet odaér a zeneiskola elé

Nenad Čanakra, Vlada Kranjčevićre és Gion Emilre emlékszem a ligás küldöttségből, akik kora délután érkeztek meg, velük együtt egy taktikai tervet dolgoztunk ki, ami nagyon egyszerűnek tűnik ma már: 1. létre kell hozni egy válságtörzset, 2. követelni kell az akkor Községi Küldött-testületnek nevezett önkormányzati szerv összehívását, 3. El kell érni, hogy a községi szerv hozzon döntést népszavazás kiírásáról: részt akarnak-e Zenta polgárai venni a háborúban. Úgyszintén egyetértettünk abban is, estére nagygyűlést kell szervezni. A tartalékosok és hozzátartozóik megválasztották a válságtörzset, ők nekiláttak az operatív feladatok megvalósításához. Ekkorra szűkké vált a Forum üzlete, így mi, a „háttérmunkások”, a ligásokkal az élen, átköltöztünk a Sintelon üzletének félemeletén akkor még létező irodába. Igencsak érdekes, hogy mind a Forum, mind pedig a Sintelon üzletvezetője meg munkásai még csak nem is gondoltak arra, hogy megtagadják a kérésünket, pedig tudták: munkaviszonyukkal játszanak.

A válságtörzs megalakulását követően a Forum üzletében

A zentai katonai-osztály képviselője nyugtatja a kedélyeket

A délutáni nagygyűlés szónokai a városháza erkélyén

Az esti nagygyűlésre már több mint ötezer ember szorongott a városháza előtt a csepergő esőben. Nemcsak zentaiak voltak itt, szinte minden közelebbi és távolabbi településről is érkeztek olyanok, akik egyetértettek a tiltakozással. A fő szónok a Liga elnöke volt, felszólalt Teleki Júlia és mások, valamint Zenta község elnöke, Miladin Lalić is. Kicsit zavartnak tűnt, de magyarul beszélt, egyetértett a tartalékosokkal és hozzátartozóikkal, ami miatt felajánlotta a lemondását is, de másnap délelőttre összehívta Zenta község Küldött-testületét egyetlenegy napirendi ponttal, népszavazás kiírása a tiltakozók kérelme alapján.

A tömeg nagyon lassan oszlott fel, mi, egynéhányan még reggel három órakor is a kupola alatt beszélgettünk.

Másnap már óriási tömeg volt a városháza előtt, de nemcsak a polgárok jelentek meg, hanem a tömeget a hadsereg géppisztollyal felfegyverzett különleges egysége vette körül. Máig is becsülöm az emberek józanságát, nem provokálták a katonákat, hanem tüntetőleg hátat fordítottak nekik. Ekkor a válságtörzs tagjai, a ligás küldöttség és én jelen voltunk a testületi ülésen. Nemcsak, hogy meghozták a referendum kiírásáról szóló határozatot, a válságtörzs munkájának végzése érdekében ideiglenesen a rendelkezésükre ajánlottak egy irodát azzal, hogy a tartós megoldást valamelyik helyi közösségi (kerületi) otthonban fogják nagyon gyorsan megtalálni. Kimondhatom: ezekkel a tetteivel a községi elnök bebizonyította gerinccességét, szinte minden felelősséget magára vállalt a város polgárai érdekében.

Adán november 6-án este, majd 7-én is nagy tömeg gyűlt össze

Nemcsak kellemes élményeim vannak, ugyanis mindkét nap arra lettem figyelmes, hogy a VMDK helyi (és országos) vezetői közül jó néhányan ahelyett, hogy élére álltak volna a történéseknek vagy bekapcsolódtak volna a megmozdulásba, a városháza előtti park fái között elbújva lesték az eseményeket. Mindezért senkit sem ítélek el, az illetőknek saját lelkiismeretükkel kell elszámolniuk.

Este már Adán voltunk, ugyanis éppen VMDK elnökségi ülést tartottunk, de itt is ki kellett menni a tömeghez, mert az, ami Zentán elindult, futótűzként terjedt a Tisza mentén.

November 7-re meghívást kaptak a zentai események részvevői egy becsei nagygyűlésre, ami miatt autóbust béreltünk. Mindnyájan éreztük, itt a lehetőség, most kell kihasználni a helyzetet, amíg a hatalom fel nem ocsúdik. Sajnos, nagyon gyorsan felocsúdott, mert már Mohol után gépfegyveres rendőrszakasz várt bennünket, mindenkit igazoltattak, majd megtiltották, hogy továbbmenjünk.

Kanizsára november 8-ra hirdettünk meg egy gyertyagyújtással egybekötött aláírásgyűjtési akciót. Hárman-négyen álltunk a városháza előtti

parkban levő egyik padnál. Tömeg nem gyűlt össze, de az emberek „véletlenül” arra sétáltak, megálltak aláírni, gyertyát gyújtani, majd mintha mi sem történt volna, továbbmentek. Így délután négy órára több mint 450 aláírás gyűlt össze a célból, hogy rendkívüli ülésen vitassa meg Kanizsa község Küldött-testülete a helyzetet és hozzon határozatot népszavazás kiírásáról. Egy incidens is történt, ugyanis a malom (szerb) igazgatója odajött hozzánk és szétrugdosta a gyertyákat. Miután látta, hogy nem ijedtünk meg tőle és visszahelyeztük a gyertyákat a helyükre, pisztolyt rántott, amit rám fogott. Ma sem értem hogyan, nemhogy megijedtem volna, egyszerűen kinevettem, párom pedig rátámadt az illetőre és jócskán lehorodta. Nem tudom elfelejteni a „nagy szocialista” arckifejezését, ahogyan eltette a fegyvert, majd arról kezdett motyogni, hogy valamikor egymás ellen kézilabdáztunk, azután pedig elsomfordált. Négy óra után átadtuk a községi elnöknek a követeléseket és az aláírásokat, ő pedig este nyolcra összehívta a küldött-testület ülését. Az ülésen rövid vita után meghozták a szükséges döntéseket, mi pedig ekkor értesültünk arról, hogy a zentai válságtörzs több tagját is bántalmazták, majd elhurcolták (később már arról is értesültünk, letartóztatták őket).

Novemberben sok minden történt még. A VMDK megalakította emberjogi bizottságát, bántalmazták az elnökség egy tagját, a Liga elnökét letartóztatták, majd elhurcolták a vukovári hadszíntérre. Emellett azt is meg kell még említeni, hogy a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság (a neve még mindig az volt, hiába vált függetlenné Szlovénia és Horvátország) Alkotmánybírósága olyat tett, amit sem előtte, sem pedig utána soha. Hat nappal az első referendum kiírásáról szóló döntés meghozatalát követően azt (és a később meghozott többi is) alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette.

Még mielőtt elutaztam volna Szegedre, a betegségem utókezelésére, megérkezett az a végzés is, amivel a szabadkanizsai Községközi Belügyi Titkárság elutasította a Háborús Veteránok és Békeszerető Polgárok Szervezetének bejegyzési kérelmét. Mi élünk a fellebbezés jogával, azonban a válaszra mind a mai napig várunk.

a

Háttéranyag novemberhez: Újabb eltitkolt tények

A novemberi mértéktelen mozgósítás nyomán egyre inkább terjedt a spontán elégedetlenség. Vukovar elfoglalásával véget ért a város ostroma és ekkor szembesült először a nemzetközi közösség a II. világháború ideje alatt elkövetett népiirtások balkáni megismétlődésével. Elszörnyedve olvastam a később, a nemzetközi bíróság előtti tanúvallomásokban egyesek cinikus beismerését és mások szintén cinikus tagadását. Itt csak kettő közlésére szorítokozom, ezekből is levonhatja az olvasó saját következtetéseit.

Bizonyítványok könyvtár, 31. szám

VUKOVÁRI TRAGÉDIA 1991¹⁰.

A propagandahuzugságok és a JNH fegyveres erejének hálójában
(részletek)

(szükségtelen kihagyva)

Borislav Jović az etnikai tisztogatásokról:

NICE ÜGYÉSZ – KÉRDÉS: (...) Ezek alapján Jović úr, látható, hogy Zečević úr közvetlen ön után kért szót. Kérem önt, hogy az eredetiben találja meg azt a bekezdést, ahol feljegyezték, hogy mit beszélt Zečević úr, ez pedig a következő szavakkal kezdődik: „Ez egy nagyon komplex, összetett kérdés”. Ez valószínűleg a következő oldalon van. Tehát ez az angol nyelven látható szöveg oldalán a negyedik sor, Zečević beszél, itt így található: „Ez egy nagyon komplex, összetett kérdés”, kérem önt Jović úr, kísérelje meg meglelni az eredetiben, ahol ez áll „Ösztönösen mindent, ami horvát megsemmisítettek és felégettek, hogy meggátolják a visszatérésüket. Azonban itt létezik egy másik igazság is, mégpedig az, hogy mi nem tudunk együtt élni. Mi ezt nem szeretnénk, és nem is akarjuk”. Tehát ön ott volt az összejövetele, amit 1992 márciusában tartottak. (...) Meg tudja ön magyarázni, hogy ez elhangzott-e akkor, amikor jelen volt ezen az összejövetele?

¹⁰ <http://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/Svedocanstva%2031-2.pdf>

JOVIĆ TANÚ – VÁLASZ: Én nem tudom megtalálni azt a mondatot, amiről ön beszél, de a tartalma alapján látom, hogy itt van. Nézze, ez egy nagyon nagy gyorsírói jegyzet, lehet vagy száz oldalas, nem vagyok biztos benne, ez pedig csak akkor érthető meg, ha megértik azokat a záróhatározatokat, amit akkor hoztak, különösen ha megértik, ha elolvassák mindazt, amit ott beszéltek. E találkozás lényege az Egyesült Nemzetek békeerői a Szerb Krajina területére való jövetelének előkészítése volt, valamint a feladatok, amelyeket el kellett végezni, ha ez bekövetkezik. A feladatok egy része, amiről szó volt, hogy biztosítsuk minden polgárnak, akiket előztek vagy akik elszöktek, esetleg más módon elhagyták házaikat, visszatérjenek a házaikba és biztosítsuk nekik nemcsak azt, hogy ott éljenek, hanem hogy normálisan dolgozzanak, hogy pénzt keressenek és az élet ugyanúgy folytatódjon, ahogyan kell. Ezt található az Elnökség által leírt záróhatározatokban is. Igaz, hogy epizód volt, amit Zečević úr mondott: „De van olyan falu, ahol horvátok voltak és akiket ösztönösen elűztek”. Ösztönösen, ami azt jelenti, nem a mi parancsunkra, nem valamilyen terv alapján, hanem a polgárok egymást ösztönösen üldözték, amennyire tudták azt, így ezek – sajnos – ösztönösen lettek elűzve, ő nagyon, ő nagyon panaszkodott, mit tegyünk, ha ez megtörtént, nem pedig üdvözölte azt. Sajnos, az ő vagyonukat felégették. Azt is mondta, fél attól, hogy amennyiben visszatérnek, nehéz lesz számukra, mert a szerbek és a horvátok az 1991-es vukovári tragédia után nehezen tudnak egyetérteni. Ilyenek a nemzetek közötti viszonyok, mivel harcoltak. Mi úgy határoztunk, mindenkinek vissza kell térnie a lakhelyére, lehetővé kell tenni a számukra a normális életet, hogy mindent visszaállítsanak az eredeti állapotába, ami azt jelenti, amit felégették, azt újjá kell építeni és megjavítani. Ez az Elnökség záróhatározata, az ember pedig azt mondott, amit mondott. A záróhatározat teljesen abba az irányba mutat, ami politikailag egyedül lehetséges.

Borisav Jović Stipe Mesićtyel 1991-ben

Ugyancsak Borisav Jović, csak már Hágában

NICE ÜGYÉSZ – KÉRDÉS: Csak, hogy megértsem, utána pedig folytatjuk. Ez az ön magyarázata a „megsemmisíteni és felégetni”, hogy meggátoljuk a visszatérésüket kifejezése, igaz?

JOVIĆ TANÚ – VÁLASZ: Ösztönösen, kérem szépen. Ragaszkodom a szavakhoz, az ember azt mondta, ösztönösen, nem pedig, hogy a hatalom tervezte, valaki megparancsolta, hanem ösztönösen, ami pedig azt jelenti, a szerb nép lázadása ellenük, mert ők egymás között vesztek össze. A polgárok lázadása.”

(szükségtelen kihagyva)

„Interjú: Veselin Šljivančanin alezredes, a Jugoszláv Hadsereg I. motoros brigádja törzskarának vezetője

Miért romboltam le Vukovart?¹¹

Miután megállapítottuk, hogy nem vagyunk azonos gondolkodásúak, a beszélgetés kezdetét vehette. Šljivančanin alezredes, ez a benyomásom, nem azt mondja, amit gondol: kimondott szavai mintha valaki máséi lettek volna, lemásolta a propaganda mátrixát. Valami módon sajnálom ezt a szikár

¹¹: <http://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/Svedocanstva%2031-2.pdf>

durmitorit, úgy tűnik, nincs tisztában azzal, amit megtett, illetve amiben részt vett. A beszélgetés végén meg szerettem volna kérdezni, van-e lelkiismeret-furdalása, azonban bebizonyosodott, fölösleges lett volna. Azt mondtam, hogy ő egy játékszer a véres manipulátorok kezeiben. Nem hiszem, hogy megértette.

MONITOR: Alezredes úr, valószínűleg hallott az ENSZ különleges jelentéstevőjének jelentéséről a vukovári kórház körülbelül 175 betegének emberi jogaival kapcsolatban, a „felszabadítást” követően, persze. Sokakat közülük, miközben ön a kórház előtt állt a Nemzetközi Vöröskereszt embereivel, védtek a bejáratot („Ez az én hazám”) a kórház hátsó ajtaján keresztül elhurcoltak. Mit tud minderről, a gazettekről és a tömegsírokról?

Šljivančanin: Sok mindent tudok mindarról, ami történt és becsületesen, objektívan szeretnék szólni. Először, még Vukovar felszabadítása idején állítottam, hogy minden európai Szerbia és a szerb nép, illetve a hadsereg ellen van. Mindazon szépségről, ami történt nem is akartak hallani. Másodsor, akkor egyértelmű volt, mit akarnak. Ők a szerb és a montenegrói népet térdre akarják kényszeríteni. Az európaiak még ma sem említik a szerb nép szenvedéseit és golgotáját. Meg vagyok győződve, és biztosan tudom is, hogy mi, a Gárda egységéből, senkivel sem bántunk a nemzetközi előírások ellenében. Mi emberek oszlopait hoztuk létre, mégpedig a következő sorrendben: először a nők és a gyermekek, majd pedig a többiek ellátására. Ezeket az oszlopokat Horvátországba küldtük, ők pedig még aznap visszaküldték. Ilyen egyszerűen, nem volt rá lehetőségünk, hogy ellássuk őket. A foglyok és a nép között voltak olyan kísérletek is, hogy éjszaka, önként megszökjenek a kukoricaföldeken át stb. Úgyszintén e másik lakosság részéről voltak olyan kísérletek – tudja, valakinek lerombolták a házat, bosszúállás és hasonló –, hogy valaki valakit megöljön és megcsonkítson. Azonban addig, amíg mi ellenőrzés alatt tartottuk a helyzetet, erre nem került sor. Nem vagyok benne biztos, hogy voltak bármilyen tömegsírok. És most, mi elküldünk 50 autóbust a 20 km távolságra levő Vinkovciba, ők pedig visszaküldik. Azt mondják nekik: „Etesen bennetek a hadsereg!” de nekem nincs akkora terem és elhelyezési lehetőségem. Mi otthagytuk őket, hogy az épületekben és házakban aludjanak, nem is bántottuk őket, mivel már lefegyverezettek voltak.

MONITOR: Két és fél kilométerre délkeletre az Ovčara farmtól, állítják, tömegsír található. Két éjszakán keresztül állandó gyilkolásról beszélnek, több mint 300 áldozatról, akik között civilek és nők is voltak. Az úgynevezett Krajina Önálló Autonóm Térség kormánya nem engedte meg Mazowieckinek és az ENSZ szakértőinek, hogy kutatást folytassanak az említett területen...

Šljivančanin: Miért említi Ovčarát? Mi Mitnice parancsnokát, valami Mitra Kraulát kérdeztük, hogy az összes nép kimenjen, mindent szavatoltunk.

Ő odajött hozzám és azt mondta, azt akarja, ítélkezzünk felette, de a népet ne bántsuk, ezt nagyra becsültem, habár a legnagyobb gonosztevő volt. Nem pontos az említett szám (175), 183-an voltak, úgy tűnik – megvan az a névsor valahol. Ők önként jelentkeztek és mondták: „Mi usztasa hadsereg vagyunk”.

MONITOR: Azonban itt a vukovári kórház betegeiről beszélünk...

Šljivančanin: Megmondom önnek... Mi ezeket a foglyokat elvittük arra az Ovčarára. Ez egy falu vagy mit tudom én. Azonban ők mindenféle őrséggel biztosítva voltak, mi megakadályoztunk bármiféle mészárlást. Ők egy-két napig voltak ott (másra nem emlékszem), innen pedig közvetlenül a börtönbe, Sremska Mitrovicára vittük őket. Sokukat nemrég engedték szabadon. A kórházban levő többieket, az ENSZ és más szervezetek kíséretében Horvátországba vittük. Még aznap a horvátok visszaküldték onnan őket.

Veselin Šljivančanin Vukováriban 1991-ben

MONITOR: Ön nem tud a betegek éjjel, autóbuszokkal való Ovčarára történt szállításáról?

Šljivančanin: Nem. Mindenkit, névsor alapján elvittünk a mitrovicai börtönbe. A névsor megtalálható a nemzetközi szervezeteknél is, ők ellenőrizték. Tehát, kivégzések és gyilkolások nem voltak. Igaz, voltak hullák, azokat a város megtisztításakor halomba hordtuk. Legtöbben usztasák voltak. Képzelve el, milyen nehéz volt őket eltemetni, emellett pedig katonai tiszteletadást is biztosítani...

MONITOR: Ön tudja, kicsoda Arkan?

Šljivančanin: Igen.

MONITOR: Ő részt vett önnel együtt, az ön oldalán ezekben az ügyekben. Az önkénteseit, a Szövetségi Népvédelmi Titkárság döntésével a hivatalos fegyveres erők szerves és reguláris részeként kezelték. Ismertek-e az ön számára a gaztettei?

Šljivančanin: Azt akarom, hogy kötelezően írják le ezt: Arkán katonasága nem Vukovar, hanem Borovo Selo felszabadításában vett részt. Ezt el kell különíteni...

MONITOR: Ez nem változtat az eseten...

Veselin Šljivančanin szintén Hágában, sokan nem értik, a büntetését hogyan csökkenthették le

Šljivančanin: Ők megkíséreltek kapcsolatba lépni velünk, de nem akartam senkit, aki nem hajtja végre az én vagy a feletteseim parancsait, bevenni a DÉL operatív csoportba. Ami Arkánt illeti, én valamikor... Nem, Vukovárban sohasem találkoztunk, nem is jött Vukovárba amíg ott voltunk. Soha!

MONITOR: Tehát azt állítja, ő nem követett el gaztetteket?

Šljivančanin: Nem tudom. Ezt nem állíthatom és senkiről sem akarok semmit mondani... Harcban soha nem voltam együtt Arkan egységeivel,

ezeket az embereket soha nem vezettem. Nem akarok beszélni az ő jó és rossz oldalukról, mert nem voltam velük és nem láttam őket – erről önnek nem mondhatok semmit.

MONITOR: Tud a horvát hadsereg gáztetteiről?

Šljivančanin: Igen, tudok.

MONITOR: De az ön hátszágában ott volt Arkan, sok önkéntes és a területvédelmi, akik gyilkoltak. Ezt nem hallotta és látta?

Šljivančanin: Nem, én nem állítok sem Arkan sem bárki más gáztetteiről semmit. Ez egy csapás a számunkra, hogy erről beszélünk. Mi állandóan egymás ellen keressük az alkalmat... Én csak azt fogom fel, amit látok, nem pedig azt, amit hallok. Így például, a horvát Globus folyóirat azt állítja rólam, én vagyok a horvát nép legnagyobb bűnözője. Nem is álmodhatom azt, amit nekem tulajdonítanak. De, ha én az usztasa gáztettekről beszélhetek, mert azokat átéltem (például, amikor megölték a gépkocsivezetőmet). A horvátok kezdtek el gáztetteket végrehajtani.

MONITOR: Alezredes úr, tud-e arról, hogy Vukovárt horvátok és szerbek is védték?

Šljivančanin: Hogy szerbek védték? Nem, ilyenek nem voltak. Csak ketten voltak, azok is vegyes házasságból. Megadták magukat nekem és azt mondták, erőszakkal mozgósították őket.

MONITOR: Mondja meg, miért rombolta le Vukovárt?

Šljivančanin: Mi nem akartuk Vukovárt lerombolni. De, ha valamilyen katonai műveletet akarunk vezetni... Felvetődött a kérdés: hogyan lerombolni a városokat? Hogyan lerombolni a hazánkat? Hogyan megölni a népünket, akikkel tegnapig barátok voltunk? Azonban, ha az usztasa Horvátország minden erejével, Európa és mindenki rátámadt a hadseregére és a szerb népre, akkor mi döntő csatába indultunk Vukovárért. Mondjuk, ha az usztasa parancsnok Dedaković odajött volna hozzám és azt mondta volna: „Figyelj, Šljivo, őrnagy, tiszt, csetnik” – ha mondta volna „Figyelj, egyezzünk meg, mint emberek”, én megtiltottam volna az embereimnek, hogy lőjenek. De amikor október 6-án megölték a gépkocsivezetőmet..., beszéljen nekem bárki amit akar, nekem többé nem volt irgalmam ezen usztasák iránt, és nem is lesz. Akkor a parancsnoki helyemen azt mondtam: ha kell, mindent lerombolunk az alapjáig, de megmentjük a katonáink, a polgárok a nők és a többiek életét – de úgy, hogy minél kevesebb halottunk legyen –, hát leromboljuk azt a várost, megmondjuk az usztasáknak, nem parancsolhatnak nekünk. És sikerült! Sajnálom, hogy most más szemszögből nézem, hogy Vukovárt leromboltuk, azonban ez figyelmeztetés kell, hogy legyen mindazoknak, akik erővel akarják a politikai kérdéseket megoldani.

MONITOR: Mit gondol Vukovar védőiről?

Šljivančanin: Ők megengedték a gazembereknek és a huligánoknak, hogy háborút vezessenek. Amikor elfogtam Marin Vidićet, azt hittem, hogy egy egyéniség – ő volt a horvát kormány vukovári megbízottja –, de amikor először láttam, a legegyszerűbb utcakölyök volt. És ő vezette a horvát népet. Ő!? Amíg beszélgettünk, megivott egy palack pálinkát, amit neki adtam. Vezethetik-e ilyen emberek a népet szabadságba és demokráciába?

MONITOR: Alezredes úr, vezethet-e Šešelj egy másik népet?

Šljivančanin: Nem állítom, hogy megteheti és úgy gondolom, soha...

MONITOR: Ne mondja ezt, tegnap vele volt Vukováron, beszélgettek.

Šljivančanin: Ő számomra normális, mint bárki más. Én beszélgetni akarok minden emberrel, ha az kész a beszélgetésre.

MONITOR: Mit jelent önnek Nagy-Szerbia?

Šljivančanin: Én nem is gondolkodtam Nagy Szerbiáról, azonban biztos vagyok benne, hogy Jugoszlávia fennmarad, ha csak akkora is, mint most. Kezet nyújtunk az albánoknak, a muzulmánoknak és a horvátoknak, de tiszteletben kell tartaniuk a törvényeket. Ők fizetést és másat akarnak kapni, de nem akarnak hadkötelesek lenni, nem akarnak a gyárakban dolgozni, nem akarnak semmit sem tenni.

MONITOR: Mindez jól hangzik alezredes úr, de ön olyan jogokról beszél, amelyek nem léteznek. Én, személy szerint nem érzem magamat szabadnak Miloševićyel és Šešeljlyel az élen, illetve a bűnöző hadsereggel a háttérben. Értem a nemzeti kisebbségek, de a többségi nemzet nagy része szabadság hiányának érzését. Bizonyos idővel ezelőtt szolgáltam a Jugoszláv Néphadseregben. Most nem mennék el abba a hadseregbe, amely gaztettekre ösztönzött és végrehajtotta is azokat.

Šljivančanin: Jó, hogy védi az ellenfeleket, ez pedig az emberiségünk egyik szokása.

MONITOR: Más nemzetiségű emberek, mi nem vagyunk ellenfelek... Megkérdezem Önt: Ön szerb?

Šljivančanin: Én montenegrói vagyok.

MONITOR: Ha a Jugoszláv Hadseregbe bevezetik a sajkacsát, a csetnik jelképeket, majd a kokárdát, mint hivatalosakat, felveszi-e a fejére?

Šljivančanin: Felvennem, miért ne...?

MONITOR, 1992. november 27.

Az interjúút készítette: Vladimir Jovanović

A krónikás feljegyzései – 1991. december

.....

1991. XII. 1.

»...a szerbiai tömegtájékoztatói eszközökben egyre-másra azt olvasom, hallom (tisztelet a kivételnek), hogy én magyar létemre az emberiség nevében kiirtandó faj vagyok, VMDK-s létemre az usztasa-horvát-fasiszta szerbirtó szövetségeseként szintén hazaáruló, kiirtandó vagyok; Vajdasági/Jugoszláv Szociáldemokrata Liga-tag létemre szerbellenség, hazaáruló stb. vagyok (...) Attól viszont a tömegtájékoztatói eszközök nagy része s a hatalmi párt minden megnyilatkozása eltekint, hogy bizonyítékot nyújtson ellenséges tevékenységről.« (Benák Róbert: En volnék az ellenség?! – Magyar Szó, 1991. XII. 1.)

...

1991. XII. 2.

Az utóbbi hónapokban, a hírekből ítélve, a katonakötelesek ezrei, elsősorban a magyar nemzetiségűek, a VMDK befolyására, átszöktek Magyarországra és elfogadták a menekült-státust. Még Göncz Árpád magyar elnök is azt állítja: félmillió magyart akarata ellenére bevontak a testvérháborúba.

Mielőtt válaszolnék Göncz úrnak és szatellitjének, Ágostonnak, aki úgy muzsikál, ahogy neki Budapestről vezényelnek, emlékeztetnem kell a következőkre:

Negyvenöt évig Jugoszláviában, különösen Vajdaságban, létezett nemzetiségi kulcs. Évtizedekig sokkal jobb volt nemzeti kisebbségnek lenni, mint nemzeti többségnek. Gondolják, hogy a tartományban Molnár, Sova, Srbovan, Miskolczy és mások azért jutottak a legmagasabb tisztségekre, mert a legalkalmasabbak voltak? Nem. Azért jutottak hatalomhoz, tekintélyhez és minden ezzel járó privilégiumhoz, mert nemzetiség, azaz nemzeti kisebbség voltak. (Aleksandar Damjanović: Hoćete prava – nećete obaveze! – Dnevnik, 1991. XII. 2.)

1991. XII. 3.

A magyar külügyminisztérium nyilatkozatot tett közzé a vajdasági magyarság helyzetéről, amely megállapítja, hogy az elmúlt hetekben minden korábbi mértéket túlhaladóan megnőtt a jugoszláviai Vajdaság tartományban élő magyarságra nehezedő politikai nyomás, élesedett a szerbiai magyarellenes kampány, folytatódnak a mozgósítások, különösen nagy számban vonultatják be a vajdasági magyarokat. A hangulatkeltés és a kisebbségi jogok folytatódó korlátozása következtében a magyar és a többi nemzeti kisebbség a megfélemlítettség légkörében él, egyre többen menekülnek el szülőföldjükről. A hatalmon levő Szerbiai Szocialista Párt vajdasági vezetője a magyarság parlamenti képvisellel rendelkező legitim érdekvédelmi szervezetét, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségét fasiszta minősítéssel illette. Szerb parlamenti képviselők a parlamentben a VMDK betiltását, valamint a jelenlegi vajdasági képviseleti rendszer megváltoztatását kezdeményezték, ami a nemzeti kisebbségek politikai jogainak újabb súlyos csorbitását jelentené. (Cs. Z.: A megfélemlítettség légkörében. – Magyar Szó, 1991. XII. 4.)

...

1991. XII. 3.

A Vajdasági Képviselőház Maróti Miklóst nevezte ki a Magyar Szó főszerkesztőjének.

...

1991. XII. 5.

„Számunkra Vajdaságban rendkívül jelentős, hogy egyes pártvezérek törekvése ellenére Vajdaságban nem romlottak meg a nemzetek közötti viszonyok. Mindenekelőtt a VMDK, a VHDSZ, a Szociáldemokrata Liga és a Reformerők Szövetsége mindent megtesznek a mozgósítás akadályozásáért, és azért, hogy az állítólagos jogfosztottságra hivatkozva összeveszítsék a nemzeteket – mondta dr. Jovan Babović, a SZSZP tartományi bizottságának titkára.” (I. Tucić: Plavi šlemovi na etničkoj granici. – Dnevnik, 1991. XII. 5.)

...

1991. XII. 8.

A szlavóniai Tenja faluból visszatértek a szabadkai tartalékosok. A harcokban a szabadkaiak közül 3-an meghaltak, 29-en megsebesültek.

...

1991. XII. 9.

A VMDK Temerini Körzeti Szervezetének Elnöksége megbeszélte a Szerbia-szerte megindult békepetícióval kapcsolatos álláspontokat és tennivalókat (...) Megvitatta a KSZ-MJ Párt községi bizottságának körlevelét is, melyben pártközi megbeszéléseket javasol a községben működő politikai szervezeteknek. A VMDK válaszevélben fogalmazta meg álláspontját: eszerint támogatják a pártközi megbeszéléseket, de annak formáját, céljait, tartalmát már előzetesen meg kellene határozni a politikai pártok konszenzusával. (-a -a: A VMDK mindenkivel kész a párbeszédre. – Temerini Újság, 1991. XII. 12.)

...

1991. XII. 9.

»Mindez a választási kampánnyal, illetve a VMDK megalakulásával, Ágoston úr első fellépéseivel kezdődött. A napokban ez a kampány elérte csúcspontját, mert most Magyarország is azzal fenyeget, hogy meghatározott intézkedéseket tesz (nem mondják, milyeneket, talán elfelejtették, hogy menekültek az ilyen különleges intézkedések után, amelyeket Bácskában 1941-től 1944-ig alkalmaztak) a vajdasági magyaroknak a szerbek üldözésétől való védelme érdekében. A mostani magyar hatóságoktól erre számítani is lehetett. Más valami az aggasztó – miért hallgatnak a vajdasági magyarok? Miért nem lépnek fel a barátaim, munkatársaim a különböző szervezetekben, és mindazok, akik ismerik a valós helyzetet. Vajon emlékeztetnem kell kötelezettségére Szabó Idát, volt elvtársnőmet, Major Nándort, volt elvtársamat, Benák Pált, a Vajdasági Szakszervezet volt elnökét, Szalma Tibort, a Naftagas magasrangú vezetőjét, Kertész Mihály képviselőt, a sok községi elnököt, gyár- és iskolaigazgatót? Vajon barátaim Zrenjaninban (és ez másutt is így volt) nem tudják, hogy minden alkalommal, ha bármilyen tisztségviselőt kellett választani, mindig biztosítani kellett a nemzetiségi kulcsot?« (Živa Kovač: Zašto čute vojvođanski Mađari? – Dnevnik, 1991. XII. 9.)

...

1991. XII. 10.

„A minap elhangzott dr. Đurić beszéde a tartományi képviselőházban Az úr nem érzi magát biztonságban Zentán. Kitől retteg? Talán az asszonyoktól? Községünkben a megtorlással fajtult mozgósítás következtében alig maradt életerős, munkaképes férfi (...) Maga szerint, ha valaki minden szomszédjával összeveszik, akkor azért kizárólag a szomszédok okolhatók. Mit ígérték Önnek ezért a kijelentésért? Emlékszem, amikor nem Önt választották meg a kórház igazgatójának, akkor is mást, a VMDK-t tette ezért felelőssé.” (S. ZS., Zenta: Doktor úr, kitől fél? – Magyar Szó, 1991. XII. 10.)

...

1991. XII. 11.

Rendőrök elhurcolták és a horvátországi frontra kényszerítették Velencei Tamást, Majdán, Rábé és Oroszlámos plébánosát. A VMDK Emberjogi Bizottsága és az egyházi vezetők tiltakozása nyomán hazaengedték.

...

1991. XII. 13.

„A Tisza menti községek megmozdulását úgy ítéltük meg, hogy szervezték, mégpedig a VMDK és a szociáldemokrata liga. Bizonyított tény, hogy a VMDK aktivistái ott voltak a béketüntetésekben mint szervezők, és irányították a megmozdulást, rejtett csatornáik léteznek Magyarország felé, ott egyes tájékoztatási eszközök előbb értesülnek a dolgokról, még mielőtt megtörténnének (...) Mi úgy érezzük, hogy a magyarság képviselői a parlamentben ködösítenek és ködöt árulnak a magyarságnak, amikor sérelmeket emlegetnek. Szerintünk a jelenlegi szerb politika nem csökkenti a magyarság jogait” – mondta Vlaovics József, az MHSZJ egyesület főtitkára a Magyar Szónak adott interjújában. (Friedrich Anna: A békemozgalmaknak disszonáns a kicsengésük. – Magyar Szó, 1991. XII. 13.)

...

1991. XII. 24.

»... amikor Magyarország fegyvert küldött Horvátországnak (...) hol voltak akkor a békeharcosok? Véleményem szerint ebben a kérdésben a VMDK nagyon melléfogott, hallgatott, de azért illetékesnek tartotta magát abban, hogy kijelentse: ez a háború nem az övé; tagjait és a vajdasági magyarokat felszólította, hogy ne menjenek katonának, őket nem érinti a horvátországi háború. A pártnak a jugoszláv szerencsétlenséghez való ilyen hozzáállása apolitikus: a végsőkéig tisztességtelen dolog a népet kísértésbe hozni, hogy harcoljon-e az újfasizmus ellen, vagy pedig Magyarországra szökjön (...) a magyarjaink attól függetlenül, hogy határtalanul szeretik Magyarországot, nem köpdösik Jugoszláviát, és nem dőlnek be a Szent István-i hagyományokra és a Horthy-féle revansizmusra épülő pesti nemzeti reneszánsznak. Ha én mindezt így látom és érzem, el tudom képzelni, hogyan viszonyulnak a magyar néphez az ellenséges elemek. A VMDK nem mérte fel kellőképpen a magyarok nemzeti érdekeit, ezért nem csodálkozom, hogy időnként következetlen a politikájában; de igaza van akkor, amikor szembeszegül a hatalmi rendszer téves gyakorlatának. Erről a rendszerről is írnék, de félek, hogy a joghurtosok megvernek, vagy betörik az ablakaimat« – írja Milenko Beljanski a Magyar Szóban.

...

1991. XII. 26.

Szerbia Képviselőházában dr. Páll Sándor választ kért arra, miért mozgósították a lelkészeket, milyen vallásúak és hányan vannak közülük a fronton, amikor közismert, hogy az ENSZ okmányaival összhangban tilos a lelkészek mozgósítása. Dr. Páll másik kérdése arra vonatkozott, miért büntették felmondással a béketüntetésen való részvételt. Csubela Ferenc közölte, hogy már május óta többször kénytelen ugyanazt a kérdést feltenni: hány politikai elítélt volt a háború után napjainkig és készíti-e a kormány rehabilitálásuk és kártérítésük tervét.

...

1991. XII. 29.

... szinte goebbelsi kitartással szítja a vajdasági és szerbiai rezsimsajtó a gyűlöletet a magyarok ellen (...) Az ilyen hangulat természetes következménye, hogy a Belgrádi Televízió Pletyka vagy igaz című adásaiban a magyarságra vonatkozólag ilyen kérdések hangzanak el: pletyka, vagy igaz-e az, hogy a VMDK kapcsolatban van a magyarországi biztonsági szervekkel. Egyszerű nyelvre lefordítva, hogy kémszervezet-e, s ha ezt is leegyszerűsítjük, igaz-e, vagy pletyka, hogy a vajdasági magyarság 80 százaléka magyar kém, miután tagja vagy rokonszenvezője a VMDK-nak." (Lovas István: Sokkal több ez, mint aminek látszik. – Magyar Szó, 1991. XII. 29.)

..."

dr. Páll Sándor Szerbia Képviselőházában

„Hová lettek a katonák / férfiak? ...”¹².

A december ismét csendesebb volt. Itt-ott hallottunk mozgósításokról (de ezek között megtörtént olyan is, ami addig nem: egy egyházi személyt, plébánost is erőszakkal elhurcoltak, azonban püspöke, a VMDK, annak Emberjogi Bizottsága és a nemzetközi közösség felháborodására elengedték), de „megjöttek” az első koporsók is, e történéseket távolból, a szegedi klinikáról szemléltem. Itt jutott tudomásomra, hogy azok, akik a mozgósítás elől Szegedre menekültek, megalakították a VMDK szegedi tagozatát (igaz, kezdetben nem hivatalosan, de később be is jegyeztették).

Amerikai ima¹³ (miértünk)

Nem véletlenül választottam alcímeknek Bertold Brecht, illetve a Doors (Jim Morrison) legismertebb dalait, mivel a november végétől január közepéig tartó szegedi „látogatásom” alkalmából leggyakrabban ezeket a dalokat hallgattam. Nagyon időszerűnek tartottam őket, emellett pedig felidéztek bennem a hetvenes éveket, amikor – akkor fogalmam sem volt, hogy miért – kialakult bennem az erőszak- és háborúellenesség. Szinte minden nap kapcsolatban voltam az otthoniakkal (pedig nem volt sem mobiltelefon, sem pedig e-mail összeköttetés), azonban a napi telefonos beszélgetések, a rokonok, ismerősök és a Szegedre menekült mozgósított hadkötelezettek sűrű látogatásai, illetve a rádión hallható hírek megtettek mindent, hogy „naprakész legyek”.

Ebben az időben jutott tudomásunkra, hogy a vétlen magyarok is áldozatokká váltak. Meglehet, hogy az első áldozatok horvátországi magyarok voltak, ugyanis:

¹² http://indavideo.hu/video/Marlene_Dietrich_-_Sag_Mir_Wo_Die_Blumen_Sind, Bertold Brecht híres háborúellenes dala, eredetiben – németül – Marlene Dietrich tolmácsolásában

¹³ Jim Morrisson egyik legismertebb dala, a Doors együttes előadásában, megtalálható pl. http://www.youtube.com/watch?v=ixXvW9_d77g, amit Hobo magyarul is megjelentetett, lásd <http://www.youtube.com/watch?v=lkDY9TOYKOo>

„Amikor a szerb állam által felszerelt, kiképzett és Horvátország megszállására küldött szabadcsapat, az Arkan „Tigrisei” Željko Ražnatović vezetésével 1991 őszén elfoglalta Erdőd térségét, letartóztatott több tucat helyi horvátot és magyart. Nem tettek semmit ők, csak horvátok és magyarok voltak. A magyarok közül Pap Ferencet és Mihályt, meg Szénási Istvánt és Józsefet kivégezték. Néhány nappal később a Pap család két tagja elment a rokonaikról érdeklődni Arkanhoz. Őket is kivégezték. Ennek már híre terjedt, az emberek tudták, mi lesz azzal, aki túl sokat kérdezősködik. De egy magyar hölgy, Szénási Mária újra és újra megjelent a szerb parancsnokságon. Idősödő hölgy volt, ezért a szerbek eleinte nem foglalkoztak vele. Aztán megmondták neki, hogy ha tovább zaklatja őket, csúnyán végezheti. Szénási Mária ismerősei szerint tudta, hogy mi lesz a sorsa, mégis egy fél éven át bejárt Arkan parancsnokságára. Egészen addig, amíg 1992 nyarán letartóztatták és őt s megölték.”¹⁴ (egyenes adatok szerint a vukovári hadszíntéren a horvátországi magyarok közül 37 katona és 11 civil esett az örület áldozatává)

Egy másik forrás szerint nem ők voltak az első áldozatok, hanem:

„Az első áldozat (B. L. megjegyzése – a kórógyi) Dezső Döme János 30 éves kántor volt, akit autójában találat ért augusztus végén.”¹⁵

Sajnos, mi még a mai napon sem tudjuk, hogy összesen hány délvidéki / vajdasági magyar halt hősi halált (vagy lett áldozat) a 90-es évek balkáni háborúiban, azon belül pedig a baranyai hadszíntereken. Valamikor, a VMDK Emberjogi Bizottságában, majd 1994 után a VMSZ ugyanilyen testületében gyűjtöttük az adatokat, de mivel én szakítottam a VM politizálással, így fogalmam sincs, hogy ezeket az adatokat feldolgozta-e valaki.

Ezek alapján most másképpen nem cselekedhettem, minthogy a Vékás János által elkészített krónikára hagyatkoztam, ahol az első ilyen bejegyzés 3 szabadkai áldozatról szól (de nem említi, volt-e közöttük magyar).

Decemberben a Szerb Szocialista Párt vajdasági aktivistáinak és bértollnokainak offenzíváját is el kellett viselni. Nem hiszem, hogy többet megérdemelnek annál, minthogy leírom a legismertebbek neveit: Mihalj Kertes (Kertész Mihály), Milenko Beljanski, Vlaovics József és neje, Fekete Elvira, – a Békéscsabáról „importált” Kővári – Savović Margit, Maróti Miklós... A hónap

¹⁴. http://mandiner.blog.hu/2011/06/02/a_mladicsok_magyar_aldozatai, Agent Ungur: A Mladicsok magyar áldozatai (részlet)

¹⁵. <http://tortenelemszak.elte.hu/data/4151/szigetvari.pdf>, Szigetvári Krisztián: A horvátországi magyarlakta falvak története (részlet)

elején a „Vajdaság főszerkesztője” (Radoman Božović) ráerőltette a Magyar Szóra Maróti Miklóst, ugyanis az előtte általa kinevezett Kubát János hajthatatlan volt, amikor a délvidéki / vajdasági magyar nemzeti közösség jogairól, valamint a háborúellenességről esett szó. A több hónapig tartó küzdelem a Magyar Szóért a következő év májusában ért véget, amikor elfogadták a szerkesztőség által támogatott jelölt kinevezését.

Maróti Miklós a deszkben, kinevezését követően

A Magyar Szó szerkesztőinek ülése, borítékolták lemondásukat Maróti miatt

Díszpéldányok: Kertész Mihály (Kihalj Kertes – „Ha én, mint magyar nem félek...”) és a „Vajdaság főszervezője”, Radoman Božović

Savović Margit⁶ ma, Jagodinában, a Pedagógiai Egyetem tanára, a Sikeres Nők Pártjának elnöke (ott nem tudnak előéletéről?) és szerbiai „celeb”

¹⁶. <http://www.facebook.com/group.php?gid=52893803903&v=wall>, itt található a „hölgy” vallomása az életéről (persze, minden megszépítve, sok-sok minden pedig „elfelejtve”)

Amíg otthon a magyar nemzeti közösség egyénileg és közösségileg vívta a harcát, én – szabadidőmben, mert olyan is akadt – legtöbbször a Szegeden otthonra talált menekültekkel tartottam a kapcsolatot, igyekeztem lelket önteni beléjük, hol egyedül, hol pedig az otthonról átlátogatottak segítségével (pl. megszerveztük Nenad Čanak látogatását is, igaz, az első, a decemberi elmaradt).

A szegedi klinika, másfél hónapig itt volt a "székhelyem"

*

Megjegyzések:

1. Szerettem volna több fényképet is csatolni ehhez az íráshoz, de sajnos, sem az én dokumentumaim, sem pedig az interneten található képek között nem találtam többet.

2. Felvetődött bennem egy ötlet, lehetséges, hogy jó lenne megkeresni mindazon délvidéki / vajdasági magyarokat, akik feltétel nélkül kiszolgálták a háborús rezsimet, megkérdezni őket, jelenleg hogyan élnek és hogyan értékelik akkori szerepüket. Mindezt csak azért, hogy nemzeti közösségünk tagjai okuljanak.

Háttéranyag decemberhez: Háborús propaganda

Szóltam már arról, hogy az úgynevezett közzszolgálati média (és nemcsak az elektronikus, vagyis a rádió és tévé) jócskán kivette a részét a háborús propagandából és uszításból. E rész első felében csak a vajdasági szerb napilap írásaiból válogattam ki azokat, amelyek elolvasásához nem kell mellékelni semmilyen kommentárt.

I. Cikkek az újvidéki Dnevnikből¹⁷.

a) 1991. november 19.

A Szerb Gárda tagjai kiképzésen, Topolyán Kiképzés után – indulás a frontra

Újvidékről önkéntesek száz körüli csoportja, akik beléptek a Szerb Gárdába, rövid kiképzésre utaztak Topolyára, ami után a frontra vezényelik őket. Az újvidéki Slobodan Bajić Paja kaszárnya előtti felsorakozást követően a Szerb Gárda önkéntesei elindultak a JNH topolyai kaszárnyájába. A szerb gárdisták egyenruhát és fegyvereket kaptak, de a saját jelképeik mellett még abban is különböznek a többi kiképzésen levő önkéntestől, hogy saját kiképzőik és parancsnokságuk van.

Mivel a Szerb Gárda pártönkívüli katonaság, hozzájuk csatlakozhat minden érdeklődő vajdasági, erről pedig tájékoztatást kaphatnak a (021) 22-668 számú telefonon.

Miodrag Starčević ezredes – Vukovárt nem fenyegeti mészárlás –

– Előbb történhet meg az, hogy a már lehetségesen elkövetett bűntényeket a JNH számlájára fogják írni – állítja Starčević.

A Szövetségi Népvédelmi Titkárság elnöke(?), a Tanjug-nak adott közleményében úgy értékeli, hogy „alaptalanok a horvát kormány legújabb követelései, mivel nincs valós alapja a félelemnek, hogy bárki Vukovárban – állítólag – le fogja mészárolni a civileket, az időseket és a gyermekeket”.

¹⁷ <http://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/Svedocanstva%2031-1.pdf>, Bizonyítványok könyvtár, 31. szám, VUKOVÁRI TRAGÉDIA 1991, A propagandahazugságok és a JNH fegyveres erejének hálójában (részletek, fordította Balla Lajos)

„Előbb történhet meg az, hogy a már lehetségesen elkövetett bűntényeket a JNH számlájára fogják írni” – állította dr. Miodrag Starčević ezredes, a Zágárból érkezett követelésekre: a JNH védje meg a lakosságot a „militáns csetnikektől és terroristáktól”.

Dr. Miodrag Starčević kiemelte, hogy a JNH már másfél hónappal ezelőtt, a sebesültek Vukovárból történt kimenekítésének akciója közben, amelyet a Határok Nélküli Orvosok szerveztek, azt javasolta: a városból ki kell menekíteni minden civilt, különösen a gyermekeket. A horvát fél ezt kifejezetten elutasította, a civileket élő pajzsként használva, mondta Starčević.

Az egyedüli humanitárius segílyt Vukovárbán, szavai szerint, a JNH biztosította, a Vöröskereszttel való együttműködést nem lehet kétségbe vonni.

Rámutatva arra, hogy a tanúk sokasága igazolja, mi mindent megtett a JNH a Vukovárbán levő civil lakosság védelmében, dr. Miodrag Starčević úgy értékelte, „mindaz, amit Európa tesz, inkább szegény, mintsem humanitárius segíly, mert egyedül a horvát felet segítéyzik”.

„A humanitárius segíly nem ismer határokat, minden ember számára egyenlő, a hajókat és repülőket mégis csak Dubrovnikba küldik és nekik kínálják, míg a Papukra vagy a Bilogóra, például, egyetlenegy sem” – állapította meg dr. Miodrag Starčević.

Vukovar háborús pokla

Vukovar háborús pokla nem akar véget érni, habár még egy fegyverszünet van életben – sorban a tizenharmadik. A legádázabb harc a borovói cipőgyár környékén folyik. Nehéz megmondani, hány óra van még hátra a harcok befejezéséig, mert annak ellenére, hogy a horvát katonáknak felajánlották, adják meg magukat, ők ezt nem fogadták el.

El kell mondani, hogy e műveletekben eredményesen együttműködnek a JNH Újvidéki Hadtestből jött egységei és a Területvédelem Különleges Kiképzési Központja. Az előrehaladást gátolja a letisztított tér, az orvlövészek és a gépfegyverek heves tüze. Emellett az usztasák tüzérségi támogatást kapnak a Nuštarban levő egységeiktől. Minden lépésen a háború viharának képei látszanak. A levegőben még sokáig lehet majd érezni a lőpor és a füst szagát, azonban legnehezebb az a félelem, hogy mit fognak még találni ezen usztasa bástya bevétele után. Megbízható forrásokból tudni, hogy a horvát katonák és segítők – zsoldosok a világ minden tájáról – nagyon sok túszt tartanak.

b) 1991. december 3.

Névtelen vukovári hősök – Szabadon is – pihenő nélkül –

A szabad Vukovárért harcoló területvédelmiek között vállatve voltak szerbek, horvátok, ruténok szlovákok...

Itt van a vukovári hősök egyike, a területvédelmiek parancsnoka, Miroljub Vujović, aki négyszer sebesült meg. Fiatal, szerény, elkerüli az újságírókat, azokat átirányítja a tájékoztatással megbízott segédjéhez, Ljubinko Stojanovičhoz, aki a háború előtt az Odisej könyvkereskedés és galéria – amiből mára a romokon megtalálható, kis piros, csomagolást szolgáló zacskók maradtak csak – tulajdonosa volt. Ljubinko menti a Népkönyvtárból a könyveket, a Bauer Galériából a képeket. Házából csak az utcanévvél és számmal ellátott tábla maradt meg. Vukovar névtelen hőseinek egyike Žika parancsnok, Petrova Gora, a vukovári szerb erődítmény első parancsnoka. Ő és 45 ember szállt szembe ezer usztásával. Sebesülten szállították a Katona-Orvosi Akadémiára, a letépett lábával együtt, amit az orvosok varrtak vissza. E háború minden személye nem hős, de Žika parancsnok igen. Ilyen még Emir, a zimonyi muzulmán, aki önkéntesként érkezett Petrova Gorára.

Nikola – Nino, a horvát is az, aki a szerb barátaival – akikkel együtt nőttek fel – együtt harcolt bátran Vukovárért.

Kettő a sok „felszabadító” közül. Nemcsak polgároktól, épületektől, hanem az értéktárgyaktól is felszabadították Vukovar városát

c) 1991. december 4.

Idegenlégiósok az usztasák között – Egy marék érvénytelen pénzért –

Christopher Stephen Hancock Paraga „vörössapkásai” soraiban harcolt mielőtt meghalt a Szentlászlóért folytatott harcokban

A Szentlászló faluért folytatott harcokat követően a Területvédelem Különleges Kiképzési Központja egységeiben levő szerb önkéntesek Erdődben személyi dokumentumokra és más dokumentációra leltek, melyek egyértelműen igazolják, külföldiek harcolnak az usztasák oldalán. Bizalmas információkból tudjuk, hogy Paraga rossz hírű „vörössapkásai” között volt még négy brit állampolgár, a Németországból, Ausztriából és Olaszországból származó zsoldosokon kívül. Eszékből jöttek az Első Nemzetközi Brigád harcosaiként, de sokan nem tudtak visszatérni – megölték őket a Szentlászlóért folytatott harcokban.

Így ölték meg az Észak-Írországból jött Christophert (1958. január 30-án született), miközben megkísérelt kitörni a jól biztosított menhelyről, ahonnan előtte hevesen támadta Palača falu lakosait. Arra gyanakodnak, hogy Hancock, Edward John White társával együtt az aknavető egységeknek parancsnokoltak, miközben több mint 15.000 gránátot lőttek ki a falura. Christopher Stephen Hancock azonosítása az usztasa egyenruhában – fekete kezeslábasban – (ezt hordják a hírhedt feketeingesek) talált nemzetközi hajtási jogosítvány alapját történt meg. Katonai felszerelésében megtalálták a brit zászlót is.

A horvát oldal legnevesebb zsoldosa, Eduardo Rózsa Flores

A legismertebb szerb zsoldos, Dragan „kapitány” Šešeljiyel Vukovárban

d) 1991. december 13.

**A vukovári ferencesrendi kolostorban talált óriási kincs biztos helyen van
– A katonaság vigyáz Szent Bonifácra –**

– Vukovar védőszentjének bebalzsamozott testét és a mellette talált kincset éjjel-nappal őrizzük – mondja Milorad Vojinović ezredes, Vukovar parancsnoka
– Megmentettük a városi könyvtárat is – Baj az élőkkel és a holtakkal is

Vukovar ferencesrendi kolostorában, Szent Bonifácnak, a város védőszentjének bebalzsamozott teste mellett valódi kincset is találtak. Itt drágakövek, aranytárgyak, nagy értékű művészi képek tömkelegére leltek. Mindez azonban a katonai rendészek szigorú ellenőrzése alatt áll, arra várnak, hogy azokat átvegyék a katolikus egyház képviselői.

(...)

Habár bejelentették, a katolikus egyház képviselői nem vették át Szent Bonifác bebalzsamozott testét. Minden kincset biztonságos páncélszekrénybe helyeztek el, a további sorsukról egy hosszadalmas átvizsgálás után, a hatalom és a katolikus egyház képviselői közötti megbeszélés fog dönteni.

Megjegyzés: Nem kívánom a propagandaszövegeket értékelni, azonban ide kívánczik a ferencesrendiek honlapján található szövegrészlet is (<http://www.filipjakov-vu.com/onama.php?idkat=60>):

Szent Bonifác egy emléktáblán (a dátumok magukért beszélnek)

A szent bebalzsamozott testéből csak egy kis szarkofágnyi emlék maradt

„... Kezdetben a főoltáron volt kiállítva imádás céljából, később pedig Szent József oltárán, az »új Jordán« templom jobb oldali hajójában, itt maradt egészen a vukovári agresszióig és támadásig, 1991 augusztusáig. A célból, hogy megóvják a szégyentelen rongálástól, a kolostor és a templom többi kincseivel együtt elhelyezték a templom kriptájába. Itt maradt egészen 1995-ig, amikor Vukovár gyűlölettől megittasult egyik rombolója lelocsolta benzinnel és felgyújtotta. O. Marko Malović, a horvát Duna mente megszállt területein maradt egyedüli pap megtalálta a hamuban Szent Bonifác kezének egy részét, majd Ilokra menekítette azt.

Ma Szent Bonifác testének maradványait az Albert Bering családja által kidolgozott és ajándékozott ezüst szarkofágban találhatjuk, amely minden hónap első vasárnapján kerül kiállításra, hogy a hívek imádhassák...”

d) 1991. december 17.

A vukovári harcok hősei – A szívekben szomorúság és – Jugoszlávia –

Darko Fot, horvát apától és szerb anyától, még tavaly májusban, amikor magával vitte a jugoszláv trikólórt, az usztasák célpontjává vált. Augusztus óta a szerb helységek védői között van. Bátyját és apját megölték az usztasák.

Sem usztasa – sem csetnik

Amikor tavaly májusban a Munkásotthon előtti téren Tomislav Merčep azt ordította, hogy aki nem támogatja a független Horvátországot, új hazát kell, hogy keressen, a barátom, Darko Kovačević és én a jugoszláv zászlóval átmentünk a dühös csőcselék között. Merčep 15 évvel ezelőtt érkezett Hercegovinából, most pedig elüldözi az embereket a szabadságszerető Vukovárból. Hát, nem fogod ezt tenni, gondoltuk akkor. Az illúzióink azonban, gyorsan szertefoszlottak. Amikor Ivica Račan, Tuđman bérence elárult bennünket, világossá vált, hogy nagy gonoszság van készülöben – meséli Darko Fot.

Ne feledjük el soha Vukovárt!

II. Egy visszaemlékezés a másik oldalról¹⁸.

a) Večernji list, 2007. 11. 16.

EXKLUZÍV: Bizonyíték, hogy a vukovári csetnik büntettet kitervelték Vukovar felszabadítóinak 1991. 11. 18. emlékére a csetnikek részére

(Szerző: Hassan Haidar Diab)

– Ez a bizonyíték, hogy minden Vukovára kilőtt golyót és gránátot, ahogyan a büntetteket, amelyeket a város eleste után elkövettek, gondosan kitervelték. Hiszem, hogy végre eljött az idő, hogy mindenki lássa ezt – mondta nekünk Eszék horvát védője, miközben megmutatta a csetnik érmét.

Az érmét a hős város eleste után azonnal kiosztották a csetnikeknek

A kezében egy aranyérme van, a domborművön tisztán kivehető a vukovári tragédia éve és dátuma: 1991. 11. 18., amelyen még ott a cirill felirat – Ослободиоуц Вуковара (Vukovar felszabadítójának) –, egy háborús emlék, amelyet a horvát védő teljes 16 éve őriz.

Az összes szlavóniai hadszínteret megjárván, az Eszéktől, Vinkócától, Nustártól kezdve egészen Slavonski Brodig átélte szörnyűségekről tanúskodva, beszélgetőtársunk – felháborodva a vukovári mészárosokra kirótt abszurd hágai ítéleteken és a szerb kisebbség vukovári választási provokációin, úgy döntött, a teljes igazság megismerése céljából, háborús trófeáját bemutatja az egész hazának.

¹⁸ <http://sinravnice.blogger.hr/post/medalja-za-zlocin/523630.aspx> (fordította Balla Lajos)

Féli a családját

– Tizenhat éven keresztül egy ládikában őriztem az emlékérmét, azonban amikor láttam, hogy a hágai bíróság megjutalmazta Radićot, Šljivančanint és Mrkšićet, illetve hogy Rade Leskovac a város központjában sértegeti a várost, úgy döntöttem, megmutatom azt – mondja elkeseredetten Eszék védője.

Beszélgetőtársunk nem kívánja nyilvánosságra hozni identitását, mert ahogyan mondja, még mindig félti családja életét. Ugyanis az érme a Vukovar felszabadítási akciójának szuvenirje, amikor a harcokban a Horvát Hadsereg nagy számú csetniket ölt meg.

– Vukovar eleste után néhány nappal a Horvát Hadsereg áttörést kísérelt meg a város felszabadítása érdekében Nuštartól Marinci felé. Az érmét egy csetnik erődben leltem meg egy megölt csetniknél – meséli nekünk Vukovar védője.

Minden előkészítve

– Az alsó részén azt írja: Ослободиоцу Вуковара (Vukovar felszabadítójának) 1991. 11. 18., míg rajta van még egy-egy megölt idős asszony és férfi domborműve, emellett két sas, amelyek a négy cirill s betűt szimbolizálják. Mondanom sem kell, mennyire sokkolt bennünket az, amikor rádöbbsentünk, hogy ez a szerb „hősök” kitüntetése. Azt jelenti, hogy ezt az érmét az kapta, aki nem szégyellte a civilek, a nők és a gyermekek felett gaztetteket elkövetni, tehát ez a Honvédő Háború élő bizonyítéka.

– Emellett, az érmét néhány nappal Vukovar eleste után találtam, ami azt jelenti, büszkén és örömmel készítették, majd a város eleste után kiosztották a csetnikeknek – mondja beszélgetőtársunk.

– E gyilkolásért járó érmének nyilvánosságra hozása – ismétli – nem azt a célt szolgálja, hogy növekedjen a feszültség Horvátországban a horvátok és a szerbek között, hanem be szeretném bizonyítani Kadijevićnak és mindenkinek, aki hasonlóan beszél, mint ő, hogy hazudnak.

*

Megjegyzés: Ez a dokumentum nem található meg a Večernji list honlapján, habár több helyen is úgy helyezték el, hogy ott jelent meg 2007. 11. 16-án.

A krónikás feljegyzései — 1992. január

„..."

1992. I. 2.

A jugoszláv kormány Memorandumot juttatott el az ENSZ Biztonsági Tanácsához többek között további tiltott fegyverszállításokkal vádolva Magyarországot. (1992. I. 9.)

...

1992. I. 2.

A VMDK zombori körzeti szervezetének elnöksége közleményben tiltakozott a zombori Szent István-templom elleni robbantás miatt.

1992. I. 4.

Ágoston András a VMDK Elnökségének nevében levelet intézett Boutros Boutros-Ghalihoz, az ENSZ főtitkárához és Cyrus Vance-hez, az ENSZ nagykövetéhez, azt kérve, hogy az ENSZ béketerve kötelezze Szerbiát a mozgósítás elől elmenekült magyarok visszahívására és bántatlanságuk szavatolására. Ugyanakkor megküldte nekik a vajdasági magyarság helyzetét és törekvéseit összefoglaló jelentést.

...

1992. I. 5.

„Ügyeletes bűnbakként persze ismét a VMDK a felelős! Tudja meg, és nemcsak ön azt, hogy a békemozgalom igenis elvárja minden párttól, hogy a béke érdekében minden tőle telhetőt megtegyen!” (Bozsóki János: Milenko Beljanski Úrnak! – Magyar Szó, 1992. I. 5.)

1992. I. 5.

„Kedves Beljanski úr, tudtára kell adnom, hogy pártonkívüli vagyok, amit Ön nem mondhat el magáról. Elismerem, hogy a VMDK-nak vannak hibái, teljes egészében helytelenítem továbbá Antall József és kormánya bizonyos tetteit és nyilatkozatait, mert ezzel csak olajat önt az amúgy is mind jobban lángoló

tűzre a nemzeti kisebbségeket és az egyenlőség lábba tiprását illetően (...) Véleményem szerint, s remélem ezzel a véleménnyel nem vagyok egyedül, nincs most itt az ideje, hogy a VMDK vagy bármelyik más békére törekvő párt háborúellenes cselekedeteit bíráljuk, boncolgassuk, esetleg elítéljük.” (S. J., Topolya: Nem szolgálja az újfasizmust a pacifizmus. – Magyar Szó, 1992. I. 5.)

...

1992. I. 6.

A VMDK Temerini Körzeti Szervezetének Elnöksége közleményben tiltakozott a további mozgósítás, s ennek keretében Csorba Béla körzeti elnök behívása ellen.

...

1992. I. 9.

„(...) Túl sokat kellett várnunk ahhoz, hogy végre valamely politikai szervezet megszólaljon a vérontást hozó katonai kötelezettségek elők külföldre távoztak ügyében. Mi az újságokban már hónapok óta írunk arról, hogy az elkövetkező évtizedek reményteljes nemzedéke van távozóban innen, ebből a térségből (...) A VMDK most hosszú hallgatás után megszólalt egy elnöki levél formájában (...) a jelek szerint bűnnek számít a jugoszláv állampolgárok több tízezres tömegének ilyen problémájáról szólni. A szerb köztársasági kormányzópart vajdasági tartományi bizottsága ugyanis máris óva int ettől mindenkit. Az Ágoston-levél tartalmát az alkotmány és a törvények durva megszegése legalizálásának minősíti, dezertálásra való felszólítást, hadseregellenes légkör teremtését látja benne.” (Friedrich Anna: Nemcsak magyar ügy – Magyar Szó, 1992. I. 9.)

1992. I. 9.

„Ágoston úr a [Vance-hez és Ghali-hoz intézett] levélben azt írja, hogy nemzettársai a háborús borzalmak és az erőszakos mozgósítás elől menekültek el, leggyakrabban a családjukkal együtt (...) A levélben azonban nem tüntette fel, milyen törvény alapján mozgósítják Jugoszláviában erőszakkal a nőket és gyerekeket. És még valamit nem tüntetett fel Ágoston úr: a megmaradt 325 ezer magyart nem fenyegették a háborús borzalmak és az erőszakos mozgósítás? Vagy pedig ők bátrabbak? Vagy becsületesebbek? (...) Azt kéri-e Ágoston úr az ENSZ-től, hogy beavatkozzon egy szuverén ország azon jogába, hogy ítélkezzen a bűncselekményt elkövető polgárai felett? Tudja-e Ágoston úr, hogy a bűncselekmény elkövetője nem menthető fel a felelősség alól, és hogy erre az Interpol az illetékes, nem pedig az ENSZ?” Bálint Mária a Dnevnik c. újvidéki szerb napilapban. (Dirljiva brižnost g. Agoštona).

1992. I. 10.

A VMDK Újvidéki Körzeti szervezete a Petőfi Sándor Művelődési Egyesületben békeestet szervezett.

...

1992. I. 10.

„Mit jelent az, hogy alkalmas módon kellene bennünket visszahívnia a Szerb Köztársaságnak? – kérdezik a Szegedre menekült fiatalok Ágoston Andrásnak a Butrosz Ghalihoz és Cyrus Vance-hez intézett nyílt leveleivel kapcsolatban.” (Miskolci Magdolna: „Csalfa, vak remény”? – Magyar Szó, 1992. I. 10.)

...

1992. I. 11.

„Mint ismeretes, szerdán 17.45 órakor Szabadkán, a város szívében kézigránát robbant. A téren a rendőrök Nárái Péter 25 éves gombosi és Tomislav Blagojević 25 éves helybeli lakost állították le. Nárainál ekkor felrobbant a kézigránát (...) Az üggyel kapcsolatos sajtótájékoztatón elhangzott az is, hogy a körülmények és az eddig összegyűjtött hivatalos adatok arra utalnak, hogy az esetnek politikai háttere is van. Ehhez azonban a vizsgálat érdekében nem fűztek magyarázatot, csak megemlítették, hogy Nárái a VMDK tagja”. (Mg: A robbanás politikai színezete. – Magyar Szó, 1992. I. 11.)

...

1992. I. 12.

A Magyar Szó Közös íróasztalunk rovatában közölte Csorba Béla (Miért) Nem tettem eleget a behívóparancsnak című írását.

...

1992. I. 14.

„A vajdasági magyarok félnek a szerb önkéntesek Horvátországból való kivonulásától, ha életbe lép az ENSZ béketerve. Az ellenünk irányuló bűncselekmények vannak soron” – jelentette ki Ágoston András, a VMDK elnöke a párizsi Figaróban megjelent interjújában. Közölte, hogy azért látogatta meg lord Carringtonot és tolmácsolta neki a kérelmet, hogy a Vajdaságba is telepítsenek kéksisasokat. Elmondta, hogy a magyarok 1941-ben „részletet vettek a szerbek kiirtásában”, de hozzátette, hogy „ez a veszély ma Németország, Ausztria és Magyarország részéről nem fenyeget”. „Hazug veszélyképet alakítanak ki, és azzal vádolnak bennünket, hogy fasiszták és

szeparatisták vagyunk” - mondta. A Vajdasági magyarok nem akarják átszabni a határokat és csatlakozni sem akarnak Magyarországhoz, hangsúlyozta Ágoston András. „Tudatában vagyunk annak, hogy ilyen vagy olyan formán a Nagy-Szerbiában kell majd élnünk, ezért biztos kisebbségi státust és közös alapon nyugvó anyagi önállóságot kérünk.” (Tanjug: Ágoston: „Félek, mi kerülünk sorra!” – Magyar Szó, 1992. I. 15.)

1992. I. 14.

(...) A magyarok frusztrációja a végsőkéig fokozódott tavaly nyár elején, a jugoszláviai polgárháború kitörése nyomán. Ágoston: „A háború kitörése óta 25 ezer vajdasági magyar menekült el, főként sorköteles fiatalok és családjaik. Ez nem azt jelenti, hogy nem lojálisak az állam iránt, csak egyszerűen nem kívánnak részesei lenni egy polgárháborúnak.”

A magyar kisebbség nem fogadhatja el, hogy a szerbek ágyútülteléként használják. Míg Szerbia lakosságának mintegy 3%-át adjuk, a behívott tartalékosok között arányunk eléri a 7-8%-ot. Mostanában attól lehet tartani, hogy a Horvátországból menekült szerbek elfoglalják a vajdasági magyarok által elhagyott házakat.

„Jellegzetes Balkán paradoxont élünk meg” – mondja Ágoston, akinek a pártja, a VMDK a szerb parlament 250 mandátumából 8-at mondhat a magáénak. Elmondja, hogy az egyik szerb szomszédja a „zavargó magyar” és családja kiirtására hívott fel. „Ezzel szemben az is igaz, hogy Belgrádban sétálva rendszeresen kapunk vállveregetést és biztatást szerbektől is.” (A „szerb” magyarok úgy érzik, súlyosan diszkriminálják őket. – Der Standard, 1992. I. 14.)

...

1992. I. 17.

„Ágoston András, a VMDK elnöke először fordult az ENSZ-hez, hogy interveniáljanak Szerbiában és a katonai hatóságoknál a katonakötelezettség elől Magyarországra menekült vajdasági magyarok következmények nélküli visszatérése érdekében. Huszonöt ezer magyarról van szó. Másodszor fordul Ágoston lord Carrington által az ENSZ-hez, hogy küldjön Vajdaságba kéksisasokokat, mert szerinte az itteni magyarokat veszélyeztetik a horvátországi frontokról visszatérő önkéntesek (csetnikiek). A vajdasági körülmények minden ismerője számára az ilyen félelem indokolatlan, és természetesen ilyesmitől Ágoston úr se fél, hanem ez jól jön politikai játékaihoz – és nem csak az övéihez – hogy bomlassza Szerbiát.” (Milivoj Popov: Prozirne igre g. Agoštona. – Dnevnik, 1992. I. 17.)

...

1992. I. 17.

A Magyar Szóban dr. Mészáros Sándor rendkívül egyenes válaszban utasítja el Milenko Beljanskinak a béketüntetések és a VMDK elleni vádaskodását, így fejezve be levelét: „kedves Milenko, őszintén sajnálom, hogy véleményünk merőben eltér sok mindenben, de főleg abban, hogy kik öntötték le benzinnel ezt a szerencsétlen országot.”

1992. I. 17.

A DMK, a Szegeden megalakult Délvidéki Magyarok Köre még valamikor decemberben meghívta és várta Nenad Čanakot, az ismert vajdasági békeharcost. Čanak azonban nem jelenhetett meg a találkozón, hanem levélben értesítette a szervezőket, hogy megmagyarázhatatlan módon eltűnt az útlevele, és emiatt nem utazhat a határon túlra. A Reggeli Délvilág akkor Csanak úti levele(i) címmel közölte Nenad Čanak levelét (...) „Sokszor a szememre vetették, hogy kihasználom a vajdasági magyarokat. Mindig azt válaszoltam, hogy nem ismerem el a nemzeti alapon történő megosztást, hogy a magyarok is Vajdaság polgárai, és hogy nekünk, vajdasági polgároknak nincs senkink magunkon és egymáson kívül. Vajdaság többé nem fizethet mások tévedéseierért” – írta többek között Čanak. (Ma: Čanakot ismét Szegedre várják. – Magyar Szó, 1992. I. 17.)

...

1992. I. 18.

A VMDK Emberjogi Bizottsága közleményben tiltakozott Velencei Tamás oroslámosi plébános erőszakos mozgósítása miatt.

...

1992. I. 19.

„S ami szintén nem mellékes: most már jelentős szerb politikai tényezők állnak a Magyar Szó által több hónapja, a VMDK által pedig pár hete a nyilvánosság elé tárt kezdeményezés mögé, s immár a Demokrata Párt és a Háborúellenes Központ is egyre hangosabban követeli az olyan értelmetlen törvények mellőzését, melyek a polgárháborúban való részvételt megtagadókat sújtják” – írja Simonyi Zoltán a Magyar Szóban.

1992. I. 19.

„A mozgósítási parancsnak az érintettek mintegy 70 százaléka tett eleget – szögezi le az SZSZP óbecsei községi bizottságának felmérése – mivel a VMDK

nyílt parancsmegtagadásra szólította fel a magyarokat.” (Lajber György: Ellenségek lajstroma. – Magyar Szó, 1992. I. 19.)

...

1992. I. 22.

Mihailo Marković, az SZSZP alelnöke az MTI belgrádi tudósítójának kijelentette: a Magyarországra menekült vajdasági fiataloknak nincs különösebb okuk az aggodalomra. Meg kell értenünk ezeket a fiatalokat, egyszerűen nem voltak felkészülve a háborúra, nem akarták kockára tenni életüket. (Cs. Z.: Biztató jelek a szerb-magyar kapcsolatokban. – Magyar Szó, 1992. I. 23.)

...

1992. I. 22.

A Jugoszláv/Vajdasági Szociáldemokrata Liga felhívja az ottani magyarokat, akik nyomás alatt, a mozgósítás miatt vagy más okból elhagyták az országot, hogy mielőbb térjenek haza. Nenad Čanak, a Liga elnöke a napokban Szegeden és a túlnyomórészt szerb lakta Deszken tartózkodott. Találkozott nagyobb számú vajdasági magyarral, akik arról érdeklődtek, milyen feltételekkel térhetnének vissza otthonaikba. Čanak megígérte, hogy a vajdasági békemozgalom egyik kezdeményezőjeként megkísérli megteremteni a menekültek visszatérésének jogi kereteit. Ebbe az akcióba, mint kijelentette, be kellene kapcsolni az ENSZ-et, az Európai közösséget és az Amnesty Internationalt, a hatalom lehetséges bosszújának kikerülése végett.

A VMDK nemrég ugyancsak kérte Szerbia Képviselőházától és Slobodan Milošević elnöktől a jogi következmények nélküli kollektív visszatérésük engedélyezését. A Közösség adatai szerint az anyaországba és más országokba az utóbbi néhány hónapban körülbelül 25 ezer vajdasági magyar menekült el. (Tanjug: Vojvodanski Mađari treba da se vrate. – Politika, 1992. I. 23.)

...

1992. I. 24.

„Azok szerint, akik nem tesznek eleget a katonakötelezettségnek, a háború bűntett. Azt jelenti ez, hogy mindazok, akik elestek, megsebesültek, vagy harcolnak a szerb nép jogaiért, bűnözők? Más szóval, hősök-e a dezertálók? – kérdezi Dušan Gavranic (a zrenjanini községi küldött-testület alelnöke). Nedeljko Kuljic is azon küldöttek között volt, aki javasolta a dezertálók listájának közzétételét. – Úgy véltem, hogy ezzel nem mondunk ki ítéletet. Mert, bármennyire is hasznos lehet a lista a jelenlegi hatalomnak, ha a következő választásokon Ágoston András, Bela Tonković és Nenad Čanak

pártja győz, akkor azok hősök lehetnének.” (M. Savić: Kuriri su zvonili uzalud. – Dnevnik, 1992. I. 24.)

...

1992. I. 26.

Vojislav Šešelj csetnikvajda Csókán tartott uszító beszédében vérfürdővel fenyegette a magyarokat, s „megtiltotta” az erőszakos sorozások elől menekült 20-25 ezer magyarnak a hazatérést.

...

1992. I. 27.

„Mi nagyon jól meg tudjuk különböztetni a lojális és a nem lojális magyarokat (...) az a 25 ezer magyar, aki a katonakötelezettség elől elmenekült, legjobb ha vissza se tér” - mondta Vojislav Šešelj a csókai pártbemutatóján. (M. Mitrović – Č. Števančev: Mađari su ravnopravni. – Dnevnik, 1992. I. 27.)

...

1992. I. 28.

„Magyarországról hazatérőben vasárnap délelőtt 9 óra tájban Zenta központjában nyomot hagyott maga után Nenad Čanak és kíséretének tagjai is. Egyhetes szegedi küldetésükről visszatérve Čanak munkatársainak valamelyike a zentai községi küldötttestület előtt az SZSZP tribünjéről elhangzott fenyegetésre válaszként felírta a falra: Itt jártunk – Čanak – LSV.” (M. Mitrović: Čanak ostavlja tragove. – Dnevnik, 1992. I. 28.)

...”

Elkezdtek visszatérni a katonák (és újból készülődtek)

Január közepén (több mint másfél havi utólagos gyógykezelés után) visszatértem Szegedről Oromhegyesre. Az orvosaim és az MDF-es, valamint IDF-es barátaim jobban féltek ettől, mint én, mert hazavezető utamra elkísért az egyik IDF-es vezető: nehogy valami bajom legyen. Ismét belevetettem magamat a politikába, valamint a háborúellenes szervezkedésbe. Ezek közül legjelentősebb, hogy tagja lettem annak a bizottságnak, amelynek az volt a feladata, hogy az áprilisban esedékes VMDK Közgyűlésre kidolgozza a politikai szervezet autonómiakonceptióját (erről részletesebben majd áprilisban).

Államok elismerése, készülődés a folytatásra

Habár január 2-án Szarajevóban találkozót tartottak a horvát és JNA katonai vezetői és aláírták a tűzszüneti megállapodást, a Vance-tervet, a hadszíntereken szinte semmi sem változott, mert például január 1–5. időszakban a baranyai szerb hatóságok (1991. december 19-től kezdve a soha senki által el nem ismert Krajinai Szerb Köztársaság részeként tartották számon) kijelentik, mindenki elhagyhatja a baranyai háromszöget, aki az újonnan felállított szerb válságtörzs előtt írásbeli nyilatkozatot tesz arról, hogy a jugoszláv hatóság javára lemond minden vagyonáról. Hogy minél többen távozzanak, a megfélemlítés és a terror fokozódott. Így úzték el a még ott maradt horvát és magyar (pl. Kórógy lakossága már 1991. augusztusában elhagyta a települést Kell József polgármester vezetésével) lakosság nagy részét. Az erőszakkal mozgósított tartalékosok hazatértek, de kisebb mértékben már januárban is „begyűjtöttek” újabb hadköteleseket.

Németország decemberi példáját (Horvátország és Szlovénia elismerése) január 13-án Vatikán, két nappal később pedig az Európai Közösség államai (12 ország) is követik, ami megdöbbenést és tanácsstalanságot okozott Szerbiában (nem merek ezek után Jugoszláviát írni, habár nemsokára újabb kísérletet tettek Jugoszlávia „újjaélesztéséért”).

Ezzel egyértelművé vált, hogy Bosznia-Hercegovina szintén ezt az utat fogja követni, és meg is kezdték az ilyen irányú tevékenységet, ami eredményeként február 2-án el is fogadták a népszavazás kiírásáról szóló határozatot. Aki figyelmesen kísérte e történéseket, tudta: Milošević nem fogja tétlenül nézni a történéseket, tesz róla, hogy legyen ok a háború folytatására.

Mindezt részben Szegedről, részben pedig otthonról, Oromhegyesről szemlélhettem, mert az orvosok tiltakozása ellen (ott, a háborús körülmények között nem biztos, hogy ellenőrzött körülmények között lehetne a gyógykezelést folytatni) úgy döntöttem, haza kell mennem, mert így, a távolból nem tudok semmit sem tenni a diktatórikus hatalom ellen. Visszatérésemig a DMK (Délvidéki Magyarok Köre) hathatós támogatásával még megszerveztük Nenad Čanak több mint egy hetes (január 17-26.) szegedi látogatását. Az orvosok végül beleegyeztek eltávozásomba, de csak úgy, hogy „kísérőt” is kijelöltek, az IDF (Ifjúsági Demokrata Fórum – a Magyar Demokrata Fórum ifjai) egyik vezetője és párom, Otti társaságában, minden gond nélkül hazatértem.

Itthon szembesültem azzal, hogy a háborús hisztériakeltés és uszítás teljes gőzzel folyik tovább. Szinte nem múlt el nap, hogy a rezsimhű újságokban, az állami televízióban ne találkoztunk volna ilyen jellegű propagandával. A januári „aranyakövések” közül itt van kettő^{19.}:

„(...)

A horvátok történelmében nagyon kevés bizonyíték van arra, hogy egyáltalán léteztek!? Még önmaguk is kínlódnak, mivel nehéz nekik bebizonyítani, kik ők, mik ők és honnan jöttek. (Duška Jovanić interjúja Vasa Kazimirovićtyal, Duga kéthetelap, 1992. január 4-18.)

A háború el sem kezdődött, de már valaki azért imádkozik, hogy befejeződjön. (Bran Crnčević, a Szerbiai Kivándorlók Maticájának elnöke, Belgrádi TV, Dodatak Dnevnika – a Híradó Adaléka, 1992. január 7.)

(...)”

Brana Crnčević

19. <http://www.yucom.org.rs/rest.php?tip=vestgalerija&idSek=10&idSubSek=68&id=104&status=drugi>, Biljana Kovačević Vučo za e-novine o ulozi medija u ratu na prostoru bivše Jugoslavije / Biljana Kovačević Vučo az e-újságnak a média szerepéről a volt Jugoszlávia területén folytatott háborúban – részletek (magyarra fordította Balla Lajos)

Miután a Vance-tervet elfogadták, a Szerb Pravoszláv Egyház Szábora rendkívüli összejövetelt tartott a 1992. január 16-17. időszakban. Erről kiadtak egy közleményt²⁰, amelyben egyértelműen elutasították a Vance-tervet (a belső határok elismerését):

„... a szerb nép már fél évszázada politikailag szétzúzott a nem természetes határokkal, amelyek szétszabdalták élő szervezetét. Ezeket a kommunista Internacionálé tervezte el, a neofasiszta és usztasa megszállás megvalósította, míg Tito kommunista diktatúrája erősítette és hosszabbította meg – a szerb nép akarata ellenében – a kifejezetten szerbellenes AVNOJ segítségével. Emiatt sem a Szerb Pravoszláv Egyház, sem pedig a szerb nép soha nem ismerték el a mesterséges, illegitim 'avnoji' belső határokat, amelyeket történelmi és etnikai alapok nélkül határoztak meg önhatalmúan a kommunista gerillák, a megszállás és a polgárháború feltételei között...”

Pavle Pátriárka Miloševićyal és Mira Markovićyal

Mondanom sem kell: minden folytatódott tovább...

²⁰ <http://www.bosnafolk.com/pdf/spc.pdf>, Milorad Tomanić: Srpska crkva u ratu i ratovi u njoj / A szerb egyház a háborúban és háborúk benne (részlet – fordította Balla Lajos)

Háttéranyag januárhoz: Békekötés is meg nem is...

Az 1992. januárjában történtek némelyike egyeseket meglepett (pl. Horvátország elismerése az Európai Közösség 12 tagállama részéről), de ettől sokkal fontosabb volt, hogy a nemzetközi közvélemény csak januárt követően fog rádöbbsenni, hogy a Balkánon az adott szó, sőt az aláírás mit sem ér. Az ENSZ közvetítő Cyrus Vance a Carrington-terv eredménytelensége után Szarajevóban asztalra tette saját tervét, amit rajta kívül szerb részről Andrija Rašeta tábornok, míg horvát részről Gojko Sušak hadügyminiszter látta el kézjegyével január 2-án.

Nem tudom miért, a Vance-terv szövege sem szerbül (horvátul), sem pedig magyarul nem található meg az internetes adatbázisokban. Mit is leltem meg róla:

1. Vance-terv²¹. (a horvát Wikipédiában)

„Az ENSZ békefenntartó műveletei Jugoszláviában, ismertebb nevén Vance-terv (vagy Horvátországra vonatkozó Vance-terv, hogy megkülönböztethessük a Bosznia-Hercegovinára vonatkozó Vance-Owen tervtől), az amerikai diplomatáról, Cyrus Vance volt külügyminiszterről lett elnevezve, aki abban az időben az ENSZ főtitkárának különmegbízottjaként tevékenykedett a volt Jugoszlávia területén. A tervet minden érdekelt félnek 1991. december 11-én mutatták be, mint az ENSZ főtitkára III. Jelentésének mellékletét, amelyet Cyrus Vance és Mark Goulding alkotott meg.

A terv, amelyet a Biztonsági Tanács a 724. számú határozatával fogadott el 1991. december 14-én, az ENSZ jugoszláviai békeműveletét határozza meg, mint átmeneti rendezést, hogy megteremtődjenek a jugoszláv válság átfogó tárgyalásos megoldásához szükséges béke és stabilitás feltételei. E terv nem feltételezte a politikai megoldást. Az előírányzott határidő hat hónap, illetve a végleges megoldás volt. Megkövetelte, hogy a terepen az ENSZ erők teljesen pártatlanok legyenek. A küldetés koncepcióját úgy képzelték el, hogy

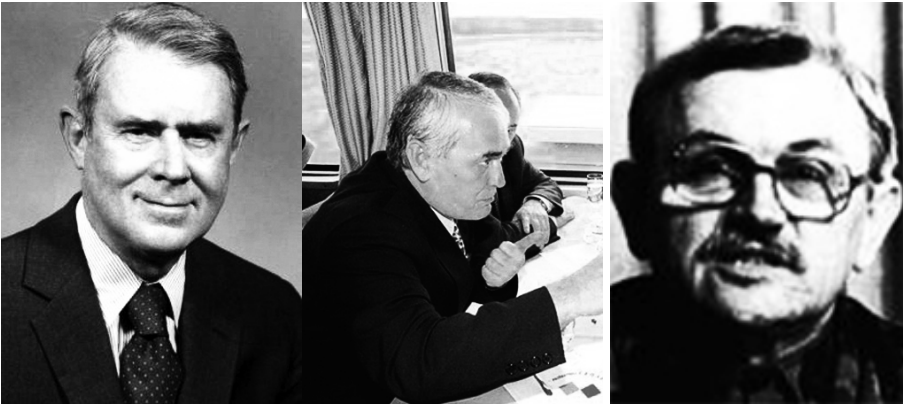
²¹. http://hr.wikipedia.org/wiki/Vanceov_plan, (horvát nyelvről fordította Balla Lajos)

az ENSZ erőket és megfigyelőket Horvátország egyes részeire telepítik, amelyeket »az ENSZ védelme alatt álló térségeknek« (UNPA) neveznék. E térségeket demilitarizálni kellett volna, az ott található fegyveres erőket onnan ki vagy vissza, illetve fel kellett volna oszlatni. Az ENSZ erők szerepe e térségek demilitarizálásának biztosítása lett volna, hogy az ott élőket megóvják a félelemtől és a fegyveres támadásoktól. Három UNPA-térséget irányoztak elő: Kelet-Szlavóniát, Nyugat-Szlavóniát és Krajjinát. A terv azt is megkövetelte, hogy a védett övezetekből a Jugoszláv Néphadseregnek és a Horvát Hadseregnek vissza kellett volna vonulniuk, a területvédelmi és minden álkatonai alakulatot pedig fel kellett volna oszlatni.

Az UNPA-térségeket a Horvát Köztársaság szerves részeként tekintették, sehoh sem tettek említést a Krajjinai Szerb Köztársaságról és annak hatalmáról.”

*Cyrus Vance, Gojko Sušak és Andrija Rašeta...
... az aláírás résztvevői (1992. 01. 02.)...*

2. Vance-terv²². (a szerb Wikipediában)

„1991. novemberében az ENSZ főtitkárának különmegbízottja, Cyrus Vance javasolt egy tervet, amellyel Krajjinát demilitarizálták volna (a fegyvereket raktárakban helyezték volna el a »kétszeres kulcs« rendszere alapján), amelyet utána az ENSZ békefenntartó erői (»kéksisakosok«) őriztek volna, akiket az egész területre telepítettek volna a politikai megbeszélések időtartamára, a szerb területeken pedig megőrizték volna a status quot.

²² http://sh.wikipedia.org/wiki/Vensov_plan, (szerb nyelvről fordította Balla Lajos)

Milan Babić hevesen ellenezte e tervet, a Krajina Önálló Terület pedig 1991. december 19-én, miután Hans Dietrich Gensher német külügyminiszter bejelentette, hogy Németország elismerte Horvátország függetlenségét, átnevezte magát Szerb Krajina Köztársasággá, amelyhez 1992 februárjában csatlakoztak a Kelet-Horvátországban levő szerb területek is. Babić követelte Krajina Szerb Képviselőházától, hogy vessék el a Vance-tervet, azonban sikertelenül, mert a tervet Milošević támogatta, ami miatt később a nyugati erők kikiáltották »a béke és a stabilitás tényezőjének a Balkánon«. Milošević úgy értékelte, hogy a szerb célokat Horvátországban megvalósították, ezért a Jugoszláv Néphadsereget vissza kívánta vonni onnan a Bosznia-Hercegovinában már sejtethető háború előtt. Babićot Milošević félreállította, felváltotta őt Goran Hadžićtyal, Kelet-Szlavóniából, akit általában véve szófogadó bábnak tartottak.

A Vance-terv elfogadását követő béketárgyalások nem jártak eredménnyel, Babić hágai ítélete azt állítja, hogy a nem szerb menekülteknek nemhogy megtiltották a visszatérést, hanem a falvaik, kulturális és történelmi emlékeik megsemmisítésével megtettek mindent, hogy sohase térjenek vissza. Babić tanúvallomásaiban kifejtette, hogy ezt a politikát a belgrádi szerb titkosszolgálatok – melyeket Milošević irányított – közvetítésével hajtották végre, akiről pedig még azt is állította, teljesen irányítása alatt tartotta a krajinai adminisztrációt és a fegyveres erőket; Milošević tagadta ezeket a vádakokat, azt állítván: Babić »félelmében« találta ki mindezt.”

... az aláírt tervet előzőleg Cyrus Vance Miloševićtyal...

... és Tudmannal 1991. 11. 23-án „szentesítettte”

3. Vance-terv²³

„Az ENSZ főtítkárának különleges megbízottja, Cyrus Vance 1991. végén tervet készített Horvátország pacifizálásáról, amelyben előírányozták az ENSZ békeerőinek telepítését. Slobodan Milošević a tervet elfogadta, azonban a horvátországi felkelő szerbek ellenálltak, hiszen a »Krajinai Szerb Köztársaság« egységét demilitarizálni kellett volna; a tervek szerint a Jugoszláv Néphadsereget ki kellett volna vonni egész Horvátországból, tehát a »Krajinai Szerb Köztársaságból« is, és nemcsak az elválasztóvonalak területéről. Belgrád és a „Krajinai Szerb Köztársaság” vezetői közötti többszöri egyeztetést követően (ami a tanúk kijelentései alapján nagyon feszült légkörben folyt, sértegetésekkel fűszerezve, már-már a fizikai leszámolások határán) a »Krajinai Szerb Köztársaság« vezetése elfogadta a Vance-tervet. Az UNPROFOR-nak át kellett venni a lakosság védelmét négy zónában (UNPA), »amelyek a 18 szerb többségű, vagy ott jelentős számú szerb lakosságú község területét ölelte fel, ahol az egymás közti feszültségek fegyveres összetűzéshez vezettek a közelmúltban«. Ezen erők és a polgári komponens megbízását csak részben teljesítették. A JNH elhagyta Horvátországot, a fellázadt szerbek nehéztűzességét elvették, azt az UNPROFOR

^{23.} http://www.domovinskirat.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=868%3A0019-vanceov-plan&catid=3%3Adodaci&Itemid=61, (horvát nyelvről fordította Balla Lajos)

és a »Krajinai Szerb Köztársaság« közös felügyelete alatt álló raktárakban helyezték el; más feladatokat, mint az elűzöttek vissztérését, az UNPA-térségekben maradt horvátok védelmét, a kommunikáció megteremtését, illetve az úgynevezett rózsaszín zónák (ahol szerbek nem éltek, de mégis elfoglalták azokat) visszaadását horvát fennhatóság alá, nem teljesítették. Az UNPA-térségekben maradt horvátok élete nagyon nehéz és veszélyeztetett volt; közülük körülbelül 7000 személyt elűztek, több százukat megölték.

Az UNPA-térségek 12.554 km² területet tettek ki (a Horvát Köztársaság területének 22 %-át); ott 1991-ben 536.370 lakos élt, közülük 258.298 (48,2 %) szerb, 205.075 (38,2 %) horvát és 72.997 (13,6 %) egyéb.

A Keleti Szektor, Erdőd székhellyel (»Kelet-Szlavónia« /Baranyával és Nyugat-Szerémséggel/ – 2153 km² és 188.184 lakos az 1991-es népszámlálás alapján – közülük 49,1 % horvát, 30,4 % szerb, 20,5 % egyéb) – 4 község: Vukovar és Pélmonostor, részben Eszék és Vinkóca;

A Nyugati Szektor, Daruvár székhellyel (»Nyugat-Szlavónia« – 2112 km² és 99.452 lakos – közülük 43,3 % horvát, 35,4 % szerb, 21,3 % egyéb) – 5 község: Pakrac, Daruvár, Grubišno Polje, valamint részben Novska (keleti rész) és Nova Gradiška (nyugati rész);

Az Északi Szektor, Topusko székhellyel (Banovina és Kordun) – 6 község: Dvor na Uni, Kostajnica, Petrinja, Glina, Vrginmost, Vojnić és Slunj;

A Déli Szektor, Knin székhellyel (Észak-Dalmácia és Lika) – 5 község: Knin, Benkovac, Obrovac, Gračac, Korenica és Donji Lapac.

Az Északi és Déli Szektorban (UNPA Krajina), 8289 km² területen 1991-ben 248.734 lakos (közülük 66,7 % szerb, 28 % horvát és 5,3 % egyéb).”

4. A 24. Milošević-Tudman találkozó²⁴

Mindenki tudta, hogy Tudman és Milošević 1991 és 1995 között többször is találkoztak a legújabb balkáni háborúk ideje alatt, mégis bombaként robbant az, amikor a Milošević elleni perben Stjepan Mesić azt vallotta, 48 alkalommal került erre sor. A mi esetünkben most csak a 24., a Vance-tervvel kapcsolatban megtartott az érdekes. Slobodan Praljak könyvében ezt írja:

²⁴ <http://www.slobodanpraljak.com/MATERIJALI/RATNI%20DOKUMENTI/KRIVOKLETNIK/R-07-48ApsurdnihSusreta-lek.pdf>, Slobodan Praljak: 48 apsurdnih susreta Tuđmana i Miloševića (Tuđman és Milošević 48 abszurd találkozója) – részlet (horvátról fordította Balla Lajos)

No	Dátum és helység	A találkozó fajtája	Támogató
24.	1991. 11. 23. Genf	<p>Milošević és Tuđman elnökök, illetve Kadijević tábornok ma este Genfben aláírták A béke végrehajtásáról Jugoszláviában, valamint az ENSZ erők telepítésének előkészületeiről szóló megállapodást, jelentette be Cyrus Vance, az ENSZ főtitkárának különleges megbízottja.</p> <p>A France Presse tudósítása alapján, a megállapodással előirányozzák a Horvátországban levő szövetségi katonaság kaszárnyái zárlatának sürgős feloldását és a szövetségi katonaság visszavonulását ebből a köztársaságból, emellett a tűzszünetet, amelynek holnap kellene érvénybe lépni.</p> <p>A megállapodással mindkét fél kötelezi magát, hogy megkönnyíti az összetűzések áldozataihoz a humanitárius segély kézbesítését. Vance pontosította, hogy már részletesen beszélgettek az ENSZ békefenntartói erőnek megbízatásáról, szervezéséről és a térségekről, ahova azokat telepíteni kell, mindkét elnök úgy tartja, hogy jó lenne ezt „mielőbb” megvalósítani.</p> <p>(HINA, Eva Adatbázis, 1991. 11. 23.).</p>	<p>Cyrus Vance, az ENSZ főtitkárának különleges megbízottja,</p> <p>Dr. Franjo Tuđman,</p> <p>Slobodan Milošević,</p> <p>Veljko Kadijević, a JNH tábornoka</p>

Megjegyzés: Nem kívánom értékelni, de szembetűnő, hogy a két elnök már november 23-án aláírta a megállapodást, amit december 11-én „mutattak be” az érdekelteknek, míg 1992. január 2-án került sor a megállapodás gyakorlatban történő alkalmazásához kapcsolódó aláírásra. Jó lenne azt is tudni, miért kellett várni több mint egy hónapot!

5. Vance-terv (mi is az igazság?)^{25.}

„1992. február 2-án Szerbia elnöke, Slobodan Milošević és Horvátország elnöke elfogadták A jugoszláviai békeműveletekről szóló megállapodást, a Vance-tervet, amellyel előíranyozzák a Horvátországban levő, háborúval sújtott területek demilitarizálását, a Jugoszláv Néphadsereg visszavonulását ezekből a térségekből, illetve e térségek ENSZ védelem alá helyezését.

Horvátország katonai parancsnokai elfogadták a tűzszünetet az ENSZ tízezer békefenntartójának elhelyezése miatt. A Vance-tervet a Szerb Krajina Köztársaságban 1992 elejétől alkalmazni kezdték, az előíranyozta a Jugoszláv Néphadsereg visszavonulását a Krajjinából, míg a biztonsággal a helyi rendőrséget bízták meg, az ENSZ erőinek ellenőrzésével. Azt állították, hogy a szerb fél a kezdetektől fogva kijátszotta a tervet, mivel a Jugoszláv Néphadsereget átalakították Krajina Szerb Hadseregévé, Milan Martić védelme a Vance-terv megszegéséért minden felelősséget áthárított Horvátországra.

A Vance-terv – a tanúk állítása szerint – Belgrád nyomására lett 1992. februárjában elfogadva, a Szerb Krajina Köztársaság nagyszámú politikusának ellenkezése közepette. Ebben az időben úgy értékelték, a terv nem nyújt kellő garanciát a szerbek részére. Ezt követően jelenik meg a Z-4 tervről szóló mese, azonban akkor is olyan mellézköngékkel, hogy a béketerv Milošević parancsára lett elutasítva...”

Megértem, hogy a Wikipédia anyagai hiányosak és – meglehet – pontatlanok, hiszen azt az egyszerű „halandók” szerkesztik. Azonban arra már magyarázatot kell keresni, hogy a többi, nevezzük hiteles, dokumentum miért tartalmaz egymással ellentétes állításokat. A feljegyzésekre, hogy az egyik dokumentum szerint a két államelnök 1991. november 23-án, a másik szerint pedig 1992. február 2-án írta alá a Vance-tervet (közben pedig a tőlük alacsonyabb beosztásúak szintén ellátták kézjegyükkel 1992. január 2-án) csak az lehet a magyarázat, hogy nemcsak egy dokumentumról, hanem egy békecsomagról van szó.

Mindettől függetlenül az azonban egyértelmű: sem a szerb, sem pedig a horvát fél nem tartotta tiszteletben a béketervet, ilyen vagy olyan módon kijátszották azt, közben pedig arra hivatkoztak, a másik fél szegi meg a megállapodást.

^{25.} http://www.navidiku.rs/magazin/zabava/vensov-plan_15191/ szerbről fordította Balla Lajos)

A krónikás feljegyzései – 1992. február

.....

1992. II. 4.

„Arra a kérdésünkre, hogy melyek azok a kijelentések, amelyek miatt el kell ítélni Ágostont, Cser Tibor két dolgot említett. Az egyik, hogy a VMDK vezetője felszólította a magyarokat, hogy tagadják meg a mozgósítást. Ezt Papp Ferenc azonnal cáfolta. (...)” (N. Z.: Ágoston nemkívánatos személy Budiszaván. – Magyar Szó, 1992. II. 4.)

...

1992. II. 6.

A NATO küldöttsége Újvidékre látogatott, ahol (...) „Dobó Illés tartományi igazságügyi és közigazgatási titkár közölte, hogy a VMDK vezetősége azt hirdette: a vajdasági magyaroknak nem kell részt venniük a szláv népek etnikai háborújában, de az itteni magyarok többsége mégis engedelmességet a mozgósítási parancsnak és ezzel teljesítette honpolgári kötelességét, valamint lojalitását fejezte ki az állam iránt, amelyben él. A hadkötelesség elkerülésére egyes pártvezérek buzdítottak, akik most, hogy helyrehozzák tévedésüket, a világgözösséghez fordulnak segítségért – mondta Radenković. (...)” (Tanjug: Tájékozódás a kisebbségek jogállásáról. – Magyar Szó, 1992. II. 7.)

...

1992. II. 7.

„Ágoston nem arra szólít fel, hogy a gyermekeinket ne adjuk katonának, hanem arra, hogy legyen már egyszer vége a háborúnak.” (Tóth Romola: Miért nem kívánatos Ágoston Budiszaván? – Magyar Szó, 1992. II. 7.)

1992. II. 7.

Letartóztatták Csorba Bélát, a VMDK temerini körzetének elnökét, ismert békeharcost. Január elején kapott mozgósítási parancsot, de azt nem vette át, letartóztatásáig bújkált. „Nem hivatalos értesülésünk szerint (a temerini rendőrségen a hírt a parancsnok távollétében az ügyeletet teljesítő rendőr

nem tudta megerősíteni) Csorbának a bekísérése után engedélyezték, hogy telefonáljon, értesítse letartóztatásáról a családját és a VMDK-t.” (Magyar Szó, 1992. II. 8.)

1992. II. 7.

A VMDK Emberjogi Bizottsága közleményt adott ki Csorba Béla letartóztatásának ügyében, amely még aznap eljutott a nemzetközi közvéleményhez.

...

1992. II. 8.

A Pesti Hírlap hírben tette közzé Csorba Béla letartóztatását, a Népszabadságban Eörsi István emelte fel hangját letartóztatása ellen, erről másnap a Magyar Szó is beszámolt.

...

1992. II. 10.

„Drámai pillanata volt a kongresszusnak, amikor Vékás János, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének alelnöke tiltakozásra szólította fel a küldötteket, mert Csorba Bélát, a VMDK elnökségi tagját letartóztatták a Jugoszláv Néphadsereg behívóparancsának megtagadása miatt”. (A fiatal demokraták a nemzetközi porondra lépnek. – Magyar Nemzet, 1992. II. 10.)

1992. II. 10.

Az Új Magyarország ismertette a VMDK Csorba Béla letartóztatásával kapcsolatos tiltakozását, (...)

...

1992. II. 10.

A Népszabadságban Pilcz Nándor beszámolt Csorba Béla letartóztatásáról, a Magyar Hírlap ismertette a VMDK ezzel kapcsolatos közleményét és a Vajdasági Demokratikus Reformpárt közgyűlése résztvevőinek tiltakozását. A Magyar Nemzetben Sebestyén Imre tért ki Csorba Béla esetére, a Pesti Hírlapban Végel László interjúban fejtette ki véleményét a letartóztatásról.

...

1992. II. 11.

Törökkanizsán tíz perccel éjfél előtt kézigránát robbant Tóth Károly kőfaragó, a VMDK helybeli szervezetének alelnöke udvarában, (...) (Németh Zoltán: Éjjeli fenyegetés. - Magyar Szó, 1992. II. 13.)

1992. II. 11.

„Bélám, most rajtunk a sor, hogy vállaljunk téged, aki mindig, minden egyes nyilvános megmozdulásodban vállaltál minket, vállaltad ezt a már-már egészen elhülyített népet; rajtunk a sor, hogy ordítsuk vagy nyüsziítsük: elég volt a rettegésből és a meghurcoltatásokból, elég a testi-lelki megnyomorítatásból! És elég a börtönökből, elég a halálból!” (Bata János: Levél barátomnak a börtönbe. – Magyar Szó, 1992. II. 11.)

1992. II. 11.

A Magyar Szó ismertette a Vajdasági/Jugoszláv Szociáldemokrata Ligának és a Háborúellenes Központ adai tagozatának a tiltakozását Csorba Béla letartóztatása miatt.

1992. II. 11.

„A magyar országgyűlés plenáris ülésén napirend előtti felszólalásában Tamás Gáspár Miklós, a Szabad Demokraták Szövetségének parlamenti képviselője Csorba Béla, a VMDK elnökségi tagjának és a Hírmondó szerkesztőjének letartóztatása ügyében szólalt fel (...) Katona Tamás külügyi államtitkár válaszában elmondta, hogy a külügyminisztérium megtette az erre irányuló szükséges lépéseket a diplomáciai csatornákon. Katona a kormány nevében egyben kérte a Magyar Írószövetséget, valamint a nemzetközi PEN Club elnökét, Konrád Györgyöt, hogy ők is emeljék fel szavukat a vajdasági magyar író letartóztatása ellen.” (Cs. Z.: Csorba Béláról a magyar parlamentben. – Magyar Szó, 1992. II. 12.)

1992. II. 11.

A Magyar Kisebbségvédelmi Szervezetek Együttműködési Tanácsa közleményben tiltakozott a vajdasági magyarságot ért sérelmek, többek között Csorba Béla és Velencei Tamás letartóztatása miatt. (Magyar Nemzet, 1992. II. 12.; Új Magyarország, 1992. II. 13.)

...

1992. II. 11.

A Nyitott ajtó szabadkai összejövetelén (...) A jelenlevők követelték az Ágoston András elleni támadások elutasítását és Csorba Béla szabadonbocsátását. (S. Gy.: A választók a hivatottak. – Magyar Szó, 1992. II. 13.)

...

1992. II. 12.

Szabadon engedték Csorba Béla író, a VMDK vezetőségi tagját, akit hat nappal korábban vettek őrizetbe a katonai szolgálat megtagadásának vádjával.

...

1992. II. 12.

„De megvan Csorba, és ez a fontos. Nyakon lett csípve, úgy is, mint békeharcos, úgy is, mint VMDK-s – s úgy is, mint magyar dezertőr. No, ez kellett! Ha nincs háború, akkor nincs ellenség, tehát csinálni kell (...) Csak most kezdődik az igazi harc Szerbia felosztásáért. (...)” (Keszég Károly: Csorbítva, de törve nem. – Napló, 1992. II. 12.)

1992. II. 12.

A Magyar Szó közölte, hogy Csorba Bélát egy Sremska Mitrovica-i kaszárnyában tartják fogva, és ismertette a VMDK Stuttgarteri Tagozatának Csorba Béla ügyében kiadott tiltakozó közleményét is.

1992. II. 12.

Az Új Magyarország Vékás János beszámolója alapján ismertette a Csorba Béla letartóztatásával kapcsolatos újabb fejleményeket, a Népszabadságban Pilcz Nándor foglalkozott a témával.

1992. II. 12.

V. Popović a Dnevnikben interjút közölt Kádár Irénke Srpski Itebeji tanárnővel, aki önkéntesként jelentkezett, (...)”

...

1992. II. 13.

„Magam kértem meg pénteken este Predrag Palavestra urat, a szerb PEN-klub ügyeletes elnökét, hogy tegyen lépéseket Csorba Béla kiszabadítása érdekében. A figyelmemet a letartóztatásra egyébként Eörsi István költő hívta fel, aki barátságban van Csorba Bélával. Tőle tudtam meg a részleteket. Palavestra úr tett lépéseket olyan formában is, hogy vezető politikusokat felhívott, és náluk érdeklődött, illetve kérte őket, bocsássák szabadon Csorba Bélát. Olyasmit mondtak neki, hogy talán a helyi szervek túlbuzgósága volt Csorba letartóztatásának az oka...” – nyilatkozta Konrád György a Pesti Hírlapban.

1992. II. 13.

„Szerda reggel az ügyeletes tiszt – én még ágyban voltam – bejött a fogdába és közölte velem, így, szó szerint, hogy »Ön szabad«. Erre én azt mondtam, hogy ezt én nem akarom elhinni, hanem valami tréfa. Azt mondta, hogy nem tréfa, hanem a hadtestparancsnoknak a rendeletére szabadlábba helyeztek. Ez így történt. Lekezeltünk, és ő elment. Én összepakoltam és eljöttem – mondotta Csorba Béla.” (Új Magyarország, 1992. II. 13.)

...

1992. II. 13.

A Politika ekspres, beszámolva arról, hogy ismeretlen személy kézigránátot dobott Tóth Károlynak, a VMDK törökkanizsai alelnökének házára, közli Dušan Jančić községi elnök és parlamenti képviselő elítélő nyilatkozatát. (M. Popadić: Bombom plašio potpredsednika)

...

1992. II. 14.

A Pesti Hírlap közölte az Országos Béketanácsnak a Csorba Béla kiszabadulása kapcsán kiadott közleményét.

...

1992. II. 14.

A Menekültek Hírszolgálatának „első közleménye a keddi Délvilágban jelent meg, először is Csorba Béla letartóztatásáról tudósít a következőképpen: (...) Legújabb értesüléseink szerint a Magyar Szó függetlensége mellett nemrégiben kiálló vajdasági írók igyekeznek felkutatni az elhurcolt író fogvatartásának helyét, és mindent elkövetnek kiszabadításáért.” (Miskolci Magdolna: Hírszolgálat a menekülteknek. – Magyar Szó, 1992. II. 14.)

1992. II. 14.

A Harcos Szövetség szabadkai községi bizottsága közleményben ítélte el mindenkit, aki a községben felszólalt a béke mellett. Az SZSZP községi bizottságának közleménye viszont Ágoston Andrásra összpontosított. (Ko je ugrožen, a ko nije; Podrška Predsedništvu SFRJ. – Subotičke novine, 1992. II. 14.)

...

„Dr. Páll Sándor, a szerb parlament becsei képviselője nemrégiben két vajdasági vonatkozású kérdéssel fordult az illetékes minisztériumhoz. Az egyik a papok katonai mozgósítására, a másik pedig a békemozgalom adatai

résztevői munkahelyükről való elbocsátására vonatkozott. A válaszok megérkeztek, dr. Páll Sándor azonban elégedetlen (...) most arra vár választ, hogy törvényes-e Vébel Tatić Vera elbocsátása.” (F-ch: Két kérdés válasz nélkül. – Magyar Szó, 1992. II. 15.)

...

1992. II. 22

„Amióta Észak-Bácskában színre léptek a politikai pártok, mindent megtesznek, hogy minél több hívet szerezzenek eszméjüknek. Különösen tevékenyek a szerbellenes pártok. A vajdasági kisebbségek legtöbb gondviselőjét a VMDK tömöríti, akik szinte versengenek a veszélyeztettség minél jobb bizonyítékainak felkínálásában, hogy megkapják a perszonális autonómiát. Így például Balla Lajos, az oromhegyesi és oromi Kis Ferenc általános iskola igazgatója, aki emellett a VMDK kanizsa-törökkanizsai körzeti szervezetének elnöke, a fűtőolaj hiányával próbálta bebizonyítani a helybelieknek, hogy a szerb hatalom megfeledkezett a magyarokról (...)

– Balla igazgató úgy látszik szándékosan nem akarta beszerezni a fűtőolajat az iskolának. Időben megkapta a pénzt az oktatási alaptól, akkor volt fűtőolaj is, ő azonban a pénzt elköltötte fizetésekre, egy részét pedig, így mondják, magyarországi exkurziókra – mondja Ljiljak Svetozar kanizsai tanfelügyelő.

A VMDK rendkívül tevékeny vezetőjéről van szó, aki minden jel szerint azért vett ki betegszabadságot, hogy a »magyar kérdés« megoldásának szentelhesse magát (...) Számos konkrét példa van arra, hogy a tiszamenti községek tiszta magyar falvaiban veszélyben van a szerbek minden joga. Tavaly Horgoson határozatot hoztak a szerb nyelvű általános iskola bezárásáról a kis számú diák (30) miatt. A szerbek azonban fellázdáltak. Hogy Vajdaság nemrég még inkább a nemzeti kisebbségek állama volt, mint a szerbeké, az is bizonyítja, hogy Novo Seloban szinte minden szerb gyerek magyarul végezte az általános iskolát (...) Hogy milyen irányban halad Bácska úgynevezett magyarosítása, az is bizonyítja, hogy a tiszamenti községekben minden második orvos vagy mérnök Magyarországon szerzett diplomát. Mind több magyar állampolgárt foglalkoztatnak a Pesten vagy Szegeden szerzett oklevelek nosztrifikálása nélkül.” (M. Mitrić: Kad Madjari predaju srpski. Večernje novosti, 1992. II. 22.)

...

1992. II. 25.

„Minden alaposan összejátszott, hogy meghíusuljon a vajdasági menekültek kedd estére tervezett találkozója Újszegeden, végül mégis telt ház előtt számoltak be a szervezők és a meghívott ellenzéki pártok képviselői a hazatérés

esélyeiről (...) A Vajdasági Szociáldemokrata Ligát Vladimir Kranjčević és Gion Emil, a VMDK-t Balla Lajos képviselte.” (Ma: „Nincs szégyellnivalónk!” – Magyar Szó, 1992. II. 27.; Miskolci Magdolna: A szervezett visszatérés biztonságosabb. – Magyar Szó, 1992. II. 28.)

...

1992. II. 27.

Vasa Konjović adai kihágási bíró bizonyítékok hiányában megszüntette az eljárást a béketüntetések szervezésével megvádolt Bozsóki János, Vera Vébel Tatić, Farkas Nándor, Bakos Mária és Mészáros Nándor ellen. (B. Lazukić: Obustavljen postupak protiv mirovnjaka. – Borba, 1992. II. 27.; ger: Nincs bizonyíték. – Magyar Szó, 1992. II. 28.)

...

1992. II. 29.

„A nemzetközi közösségnek – megfigyelők vagy békefenntartók küldésével – segítséget kellene nyújtania ahhoz, hogy a Vajdaságba visszatérhessenek mindazok, akik megtagadták a katonai szolgálatot egy olyan háborúban, amelyhez semmi közük sincs – jelentette ki Nenad Čanak, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga elnöke a Le Monde című francia napilap tudósítójának [Florence Hartmann: La Voivodine en quête d'identité et de statut] (...)” (Magyar Nemzet, 1992. III. 2.)

...”

„Magvas” gondolatok

A Szerbiai Szocialista Párt „ellentámadásba” lendült, hol az ő aktivistái, hol pedig a csatlósai (Magyarok Hazájukért..., Új Kommunisták stb.) nyilatkozatokban támadták a VMDK-t, annak vezetőit és a békemegmozdulások résztvevőit. Ezek közül az egyik ellenem irányult (nem titkolom, büszke is vagyok rá), a kanizsai tanfelügyelő összehordott hetet-havat egy cikkben (olvashatják részletét A krónikás feljegyzései között). Később még találkozni fogunk nevével, ugyanis ő volt az egyike azoknak, akik kieszközölték leváltásomat az iskolaigazgatói munkahelyről, illetve ott volt azok között is, akik elindították a bűnvádi eljárást ellenem a hadbírószágon (podrivanje vojne i odbrambene moći države – az állam katonai és védelmi erejének aláásása), ezt onnan tudom, mert a szöveg akkor is megegyezett az idézettel.

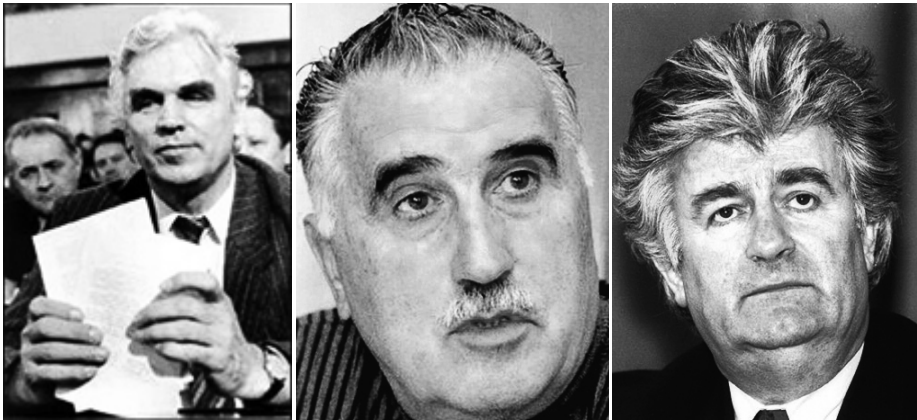

Az érdeklődő, aki akkoriban figyelte az újságokat, rálehetett a legújabb „hősök” aranyköpéseire². Már januárban is voltak ilyenek:

„Nem menekülhetünk el a blokád elől, de valahogy majdcsak túléljük.” (Dragutin Zelenović, 1991. november 25.),

„Ha kell, sokkal szebb és régebbi Dubrovnikot fogunk felépíteni.” (Božidar Vučurević, 1991. december 16.),

„Nem ez lesz az első alkalom, hogy csalánt együnk.” (Radovan Karadžić, 1991. december 30.),

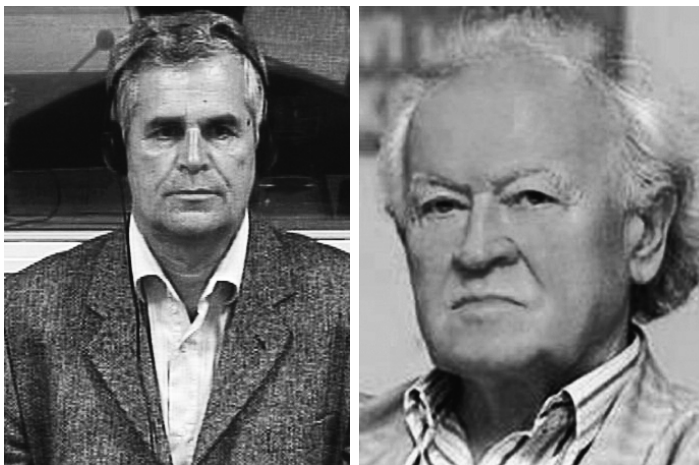
Az idézetek sorrendjében a januári "aranyköpők",...

de az 1992. februáriak is szinte minden pénzt megérnek:

„Amennyiben Szerbia nem fogja elfogadni a Krajinával való egyesülést, saját államot fogunk létrehozni, még Szerbiától is erősebbet.” (Lazar Macura, 1992. február 10.)

„Mindenki tudja, hogy Horvátország elveszítette a háborút és, hogy azt Szerbia megnyerte. Illetve, Szerbia nem állt háborúban, hanem a szerb nép és a Horvátországban levő Jugoszláv Néphadsereg, amelyek minden csatát megnyertek.” (Mihajlo Marković, 1992. február 24.)

... de a februáriak sem maradnak le mögöttük

A horvátországi háború vége (?)

Februárban a Jugoszláv Néphadseregnek ki kellett vonulnia Horvátországból. Mindez azért érdekes, mert az egységeket Krajinából Bosznia-Hercegovinába szállították, azaz immár a gyakorlatban is látszott, készülődik valami. Az, hogy mindez nem a véletlen (azaz, mert ezek a legközelebbi helyek) műve volt, azáltal is bizonyítható, hogy Bosznia-Hercegovina Képviselőháza február 29-én határozatot fogadott el az önállóságról szóló népszavazás megszervezéséről, amit február 28-29. dátumra tűztek ki. Most már látszott, hogy Szlovénia, Horvátország és Macedónia (1991. szeptember 8-án volt a népszavazás, szeptember 17-én pedig kikiáltották a függetlenséget) után Bosznia-Hercegovina sem kíván Jugoszláviában maradni. Hiába volt Montenegróban is a boszniai követő napon népszavazás a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság létrehozásáról (a lakosság több mint 25% – albánok és muzulmánok – azt bojkottálta), Szerbiában ugyanezt csak egy parlamenti döntéssel erősítették meg.

Közben folytak a találgatások: mi lesz a Kelet-Szlavóniából és Baranyából kivont haditechnikával. Már februárban kiszivárgott, hogy a magyarok által többségben lakott Észak-Bácskába fogják visszavonni az egységeket, ami alig több mint egy hónap múlva már valósággá is vált.

Ekkor tudtuk meg azt is, hogy a horvátországi frontokon levő tartalékosokat nem vonták vissza a haditechnikával együtt. Ahogyan „önkéntesen”

eljutottak a harcterekre, ugyanolyan „önkéntes” módon átöltöztették őket a Krajina-i Szerb Köztársaság Hadseregének egyenruhájába. A lényeg: továbbra is ott maradtak, azaz a hadvezetés ily módon „teljesítette” a Vance-terv rendelkezéseit.

**Népszavazás Bosznia-Hercegovinában, 1992. 02. 29.
(fotó: Oslobođenje)**

Cetinje: februárban többezren tüntettek az önálló Montenegróért, 1992. március 1.: a népszavazáson részt vett az össz lakosság 66%-a és megszavazták a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság létrehozását

A magyarok lakta településekről folytatódott a hadköteles férfiak egy részének (a családosok a családtagokkal együtt) külföldre való távozása, mert egyre inkább világhosszá vált mindenki számára, a háborúnak nincs vége, következik Bosznia-Hercegovina...

Háttéranyag februárhoz: Történések, amiket már elfeledtünk

Ma már egyértelmű, 1992-ben mindenki mindenkit lehallgatott, emellett volt aki minden beszélgetését rögzítette magnetofon segítségével, illetve naplót vezetett. Emellett léteztek a különféle összejöveteleken készült magnetogramok is. Ezek közül egyre több kerül napvilágra, így megérthetjük az akkori történéseket.

1. A Boszniai Szerb Köztársaság Képviselőházában elhangzott beszédek²⁶

Hetedik ülés, 1992. február 15., Radovan Karadžić:

„Ha azt mondjuk, hogy Jugoszlávia szövetségi államban, mégpedig Bosznia-Hercegovina keretében, konföderális viszonyban vagyunk, akkor mi irritáljuk a szövetségi államból való szecesszió lehetséges végrehajtását. Mi egyedül támogatjuk a szövetségi állam joghatóságát annak minden egyes területén. Mi sem akarjuk, hogy Bosznia-Hercegovinát felszabdalják, átalakítani akarjuk azt.”

„A 69. szakasz azt szabályozza, hogy a köztársaság mit biztosít, mi a köztársaságok közötti megbeszéléseken állandóan a közös államról beszéltünk, és most mindezt, a védelem tervezésével és biztosításával kapcsolatban, le kell-e bontani a köztársaságra, azzal a kitéttel, hogy valaminek a szövetségi államra kell vonatkozni, meglátjuk majd. Ez az alapvető ok, hogy mi nem maradhatunk Bosznia-Hercegovinában szövetségi alkotmány, törvények, hadsereg és felügyelőségek nélkül – ahogyan azt Alija képzeleli. Azonban itt mondhatjuk, szuverén módon rendezzük a védelmet és a biztonságot, annak egy részének átruházásával a szövetségi államra.”

^{26.} <http://www.helsinki.org.rs/serbian/npkaradzic.html> (Karadžić dosszié), Donia StSi-BCSDT.doc (részletek, fordította Balla Lajos)

Nyolcadik ülés, 1992. február 25., Vojo Kuprešanin:

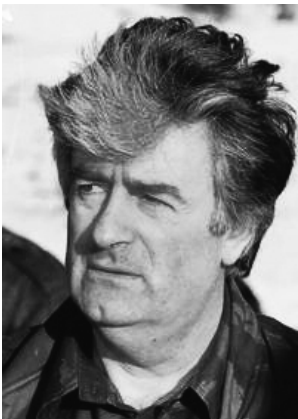
„Tehát én nem támogatok semmilyen, a muzulmánokkal és horvátokkal közös BH-i intézményt. Személyesen azt gondolom, hogy ők a természetes ellenségeink. Önök tudják, mik a természetes ellenségek, és azt is, hogy mi soha többé nem élhetünk együtt, de semmi közöset sem tehetünk.”

Nyolcadik ülés, 1992. február 25., Momčilo Krajišnik:

„Uraim, ha létre tudjuk hozni a konföderális BH-t, az három állam lesz. A szerb állam pedig szövetségre fog lépni a szerb államokkal, mindnyájunknak egy országunk lesz. Jugoszláviából nem kellene nekünk a régiségek, amiket már senki sem fogad el. Fogadják el Jugoszláviát, mint szerb államot, nem pedig olyan Jugoszláviát, ahol ott kell lennie Macedóniának, Szlovéniának és Horvátországnak. Engem nem érdekelnek a Bosznia-Hercegovinában élő muzulmánok. Engem a Bosznia-Hercegovinában élő szerb nép érdekel. Ezért gondolom, nyíltaknak és őszintéknek kell itt lennünk. A szerb népnek most egységesnek kellene lennie, sokkal inkább mint valaha.”

Kilencedik ülés, 1992. február 28., Momčilo Krajišnik:

„Az elnöklő kiemelte a célt, hogy a szerb BH-ban senki ne érezze magát másodlagos helyzetben, mi nem akarunk senki fölött uralkodni. Minket senki, aki velünk él, nem zavar, és egyenjogú elbírálás alá esik, azonban látható, hogy BH három etnikai egészre lesz osztva, három köztársaságra, három államra, három népre: szerbekre, horvátokra, muzulmánokra, de lesznek meghatározott kisebbségi népek is. A szerb BH-ban a többiek, a muzulmánoknál pedig a szerbek lesznek kisebbségben.”

A szónokok közül Radovan Karadžić és Momčilo Krajišnik (sajnos, Vojo Kuprešanin képét nem találtam sehol)

2. Lehallgatott telefonok²⁷

Belgrád és Szarajevó (Pale) között rendszeresek voltak nemcsak a találkozások, hanem a telefonbeszélgetések is. Február 15-én egy több mint fél órás beszélgetést hallgattak le, én ebből csak azt a részt iktatom be, amelyik a magyarokkal, albánokkal és a szerbiai ellenzékkel foglalkozik.

Karadžić Radovan és Ćosić Dobrica között 1992. 02. 15-én folytatott beszélgetés részlete

(...)

Ćosić Dobrica: Látod, hogy itt egy nagy törés van, az a bolond Vuk ma Magyarországnak autonómiát kínált, mint... adsz. Ő így, úgy osztogatja, mintha a feleségéé lenne, a feleségéé.

Karadžić Radovan: Kinek ad autonómiát, a magyaroknak?

Ćosić Dobrica: A magyaroknak.

Karadžić Radovan: A Vajdaságban?

Ćosić Dobrica: Ezt meséli, ott mondta, Magyarországon jelentette ki, mondta (...?) az újságoknak.

Karadžić Radovan: Hogy, ad, nem, őt végelegesen el kell ..., én, ha Slobodan Milošević helyében lennék, őt is eltemetném, én népszavazásra mennék.

Ćosić Dobrica: Nem, nem, nekik meg kell adni, ezt az ütközetet oda kell adni.

Karadžić Radovan: Én népszavazásra mennék, Mićunovićnak azt mondanám, megjelenék a népszavazás kiírása és megtartása között a televízióban, majd kimennék a népszavazásra, Milošević politikája mellett vagy ellene.

Ćosić Dobrica: Igen.

Karadžić Radovan: Akkor pedig eltemetném. Az a Mićunović is egy ritkán látott bolond. Valamelyik nap beszéltem vele és Đogoval, mondtam neki hogy ne húzzon kockázatos lépéseket, amelyek Szerbiát gyöngíthetik, de másodsorban ez kockázatos lépés az ő és a pártja számára is. Nem titkolja, hogy jelöltetné magát, ha a főbizottság rákényszerítené.

Ćosić Dobrica: Ő?

²⁷ <http://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/RK%20-%20presretnuti%20razgovori.pdf>, (részletek, fordította Balla Lajos)

Karadžić Radovan: Perszehogy. Jelöltetné magát elnöknek, tehát ő fotelt szeretne, nem érdekli, hogyan, hogyan lenne az.

Ćosić Dobrica: Nincs neki semmilyen esélye.

Karadžić Radovan: Milyen és., nincs neki semmilyen esélye.

Ćosić Dobrica: Nincs neki harmincezer szavazata, milyen harmincezer szavazat.

Karadžić Radovan: Már honnan, én, ha Milošević helyében lennék, én, ha nyomást gyakorolnának, én március 9. előtt azt mondanám, kopjatok le, itt van nektek egy hónap a népszavazásra a politikám mellett vagy ellene.

Ćosić Dobrica: Igen, igen.

Karadžić Radovan: Én ezt megtenném, menjenek az anyjuk picsájába vagy én mennék...

Ćosić Dobrica: Úgy van.

Karadžić Radovan: Vagy én mennék, vagy eltemetném őket az elkövetkező négy évre, hogy hallgassanak, mint az öszvérek.

Ćosić Dobrica: Igen.

Karadžić Radovan: Itt már nincs más, ők bolondok. Összevissza beszél, mi, mi pedig nagyvonalakban megvalósítottuk a terveket ennyi ellenség ellenében.

Ćosić Dobrica: Igen.

Karadžić Radovan: Szörnyű ellenségek.

Ćosić Dobrica: Pontosan, pontosan.

Karadžić Radovan: Sok stratégiai célunk megvalósult és továbbra is megvalósulnak.

Ćosić Dobrica: Különösen most, hogy jön az a, jönnek az Egyesült Nemzetek csapatai.

Karadžić Radovan: Persze.

Ćosić Dobrica: Azonnal mondd, gyerünk a népszavazásra, majd nézzük a többit.

Karadžić Radovan: Világos, lássuk, lássuk, mit is beszélsz!?

Ćosić Dobrica: Igen.

Karadžić Radovan: Itt van neked...

Ćosić Dobrica: Ezt te kinek a nevében?

Karadžić Radovan: Igen. Itt van, mindegyik nemzeti kisebbség ell..., ellenem és minden ellen fog szavazni, de hadd lássuk, hogy ezentúl hogyan fog lenni.

Ćosić Dobrica: Igen, igen, mert, mert, mert a siptárok is fenyegetnek tizedikével.

Karadžić Radovan: Hogy valamit elkezdjenek, tényleg?

Ćosić Dobrica: Igen.

Karadžić Radovan: Aha.

Ćosić Dobrica: Ők is fenyegetőznek.

Karadžić Radovan: Igen, igen, nem, nem, én őt és őt és Vukot is ilyenformán eliminálnám.

Ćosić Dobrica: Igen. Hagyni kell őket, hogy lássuk, hogy lássuk, mit fog ez, mit jelent ez.

Karadžić Radovan: Igen, igen.

Ćosić Dobrica: Hányan vannak. Teljesen igazad van, ez még nem jutott az eszembe, de mégiscsak ezt, tényleg. Ez az...

Karadžić Radovan: Hát én, hát én sokmindent, azt mondanám, szerbek mi van?! Az este ezt mondtam az enyéimnek is. Egy valami bolond, ismét a Krajinából, az, akit Milan Babić gyűjtogat, én pedig, így fogjuk megbeszélni, te képviselő vagy, részt veszel a politika alakításában, tagja vagy a főbizottságnak, mégis mindent fordítva csinálsz, most ezt letisztázzuk. Vagy mást fogunk választani, vagy betartod a döntéseinket, lojálisan teszed a dolgod, ahogyan kell, ha pedig akarjátok, minden főbizottsági ülés az elnökkel szembeni bizalmatlansági szavazással fog kezdődni.

Ćosić Dobrica: Igen, igen.

Karadžić Radovan: Minden főbizottsági ülésen, kérem, értékeljétek, hogy két főbizottsági ülés között hogyan dolgoztam. Titkos szavazás az elnök iránti bizalomról.

Ćosić Dobrica: Úgy van.

Karadžić Radovan: Nem áll érdekemben, hogy egy perccel is tovább maradjak, mint a ti érdeketek kívánja.

(...)

3. A precízen jegyzetelő katonatiszt²⁸

Az utolsó előtt elfogott, háborús bűnükkel vádolt tábornoknál megejtett házkutatások alkalmával rábukkantak hadinaplójára (egyesekek azt állítják: 18, mások pedig: 70 füzetet találtak). A februárban készült jegyzet egyértelműek voltak, napok kérdése, hogy a boszniai összetűzések háborúvá alakulnak át.

„Mladić tábornok hadijegyzetei

1.

1992. 02. 21.

A VK álláspontjai

a)

1. Közeleg az ENSZ érkezése, előkészületeink a kezdeti fázisban
2. A pol. harcok még tartanak
3. A békének nincs alternatívája
4. Ha a harc hosszabbodik, akkor elvesztjük
5. Az ENSZ erők körülbelül 14.000

b) Hatalom:

1. E térségekben a hatalom helyzete siralmas
2. Babić körül be kell fejezni a harcot.
3. Ma Bgd-ben tevékenység a civil hatalommal
4. Létezik egy ELKÉPZELÉS, hogy embereink egy részét be kell építeni a hatalomba, és nemcsak a BM és a TV kötelékeibe.
Mondjuk Mrkšićet beépíteni a hatalomba, később pedig átveszed Đujićtól.
5. Rendőrség, Megalakították Krajina Rendőrségét. Életre kell kelteni mind függőlegesen, mind pedig vízszintesen.
*BM, KBSZ és MSZ.
6. Kiválasztani a legjobb embereket a Rendőrségbe.

²⁸ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=956311> Mladić tábornok naplójából (megjelentek a Vreme hetilapban – részletek – fordította Balla Lajos)

A Rend. zászlóaljai —> a p-k. a mi előljárónk, ha lehet, akkor a SZP-k is (azonban velük beszélgetést kell lefolytatni).

A JNH kiegészíti a rendőrségbe való felvételt.

A JNH 3-5 embert fog adni Krajina BM-be.

A kék ruhát a BM adja a LE-ből (de nem többet 6000 komplettnél).

Ők tankokat, PSZ-eket és helikoptereket kérnek —> csak PHJ-ket kaphatnak – ezeket átfesteni. Krajina térképe

Krajina BM térképe

Krajina TV térképe

KTV raktárai...

* Eddig Krajina TV p-ka Đujić táb., adunk 4-5 előljárót Karajina TVT-be

– 6 ZnTVT kell, hogy legyen, közöttük a mi 3-5 tisztünk

– Mindegyik ZnaTVT sz 1-3 TV, lehetőség szerint egységesített

– Ha lehet, akkor a KTVT-be 1-1 a mi tisztjeink közül

– A TV egységeibe 1-1 a mi tisztjeink közül

• Először elraktározni a TV fegyvereit, ezt nyilvánosan tenni a 2. kulcs alapján, a másik részt titkosan.

• Hadsereg a Krajinák határain, kijátszották az ENSZ-tervet (erős első egységek, „A” támadóegységek...)

• Folyamatosan kell dolgoznunk.

• Elraktározni a fegyvereket mélyebben és a széleken, ha a házakban és a pincékben nincsenek objektumok.

• Az ENSZ előőrse a székhelyekbe érkezik, majd a k-de3 6 zónájába, csak ezt követően mélységben.

– Ha megérkezik az ENSZ, elraktározzák a fegyvereket, majd utána adjuk át a frontot és megkezdjük a JNH (nehéz fegyverek, tankok) elmozdítását

– Sok mérn. felszerelést kell hagyni nekik.

– Amikor megalakul a Rendőrség, TV egys. kell al., ami marad, az a JNH

– Körülbelül 10.000 embert fogunk fizetni a R. egységekben, ha őket Krajina térségéből vesszük át. – (Ezek az emberek fizetettek lennének, külön engedéllyel rendelkeznének, sokszor járnak a házakat, ők lennének a nép szavatossága, mert az ő embereik és ráadás szavatosságot képeznének, hogy a nép nem lesz kijátszva. –

– A fegyvertöbbletet visszaadják a JNH-nak.

– A rendőrséget nem a JNH fogja fizetni, csak a mi aktív előjáróinkat a BM-ben.

Ezek a feladataink ezidáig.

→ A TV-t Jugoszlávia fizeti, alapvető pedig, hogy elkezdjük az aktivitásukat az ENSZ megérkezésével kapcsolatban.

→ Végső ideje, hogy komolyan kezdjünk dolgozni, mert minden pillanatban megkezdődhetnek a fegyveres összetűzések BH-ban.

→ BH-ba bevetették az NG csoportjait, diverzáns akciókat készítenek elő 03. 01. és 09. között, a célok pedig a katonai létesítmények, a hidak, a személyiségek (tábornokok)...

→ A hadsereg nem távozik BH-ból (mivel az elől. nagy száma BH-ból való) Hova és miért kellene visszavonulni?

→ Elfogni a március 9-vel kapcsolatos DCS-eket...

——> Kérem az állásfoglalást:

– Nyugat-Hercegovinában az ellenség hirtelen áthelyezi a súlypontját, brigádok hoznak létre – kettőt Livnóban, a rendelkezésünkre álló adatok alapján beásták a 88 mm-es ágyúkat, Livnába pedig áthelyeztek 10 ismeretlen típusú tankot (Leopardok is lehetnek).

– Boszniából autóbuszokkal mennek a fiatalabb férfiak (azzal a magyarázattal, hogy munkára mennek Ny. N-be és a nyugati államokba). Felmérésünk alapján Nyugat-Hercegovinába, az álkatonai alakulatokba mennek.

• A 11. sz-mal elfoglaljuk-e a zónát és zárjuk-e le az irányokat (4 község szerv-ben ellenállás tapasztalható, egyes egyének a békés megoldás fellelésének lehetőségét hirdetik)."

A rövidítések magyarázata:

VK = GŠ (Vezérkar = Generalni štab)
 pol. = Pol. (politikai = Političke)
 Bgd = Bgd (Belgrád = Beograd)
 BM = MUP (Belügyminisztérium = Ministarstvo unutrašnjih poslova)
 TV = TO (Területvédelem = Teritorijalna odbrana)
 KBSZ = SJB (Közbiztonsági szolgálat = Služba javne bezbednosti)
 MSZ = OM (minisztériumi szervek = organi ministarstva)
 Rend. = Mil. (Rendőrség = Milicija)
 p-ka = k-nt. (parancsnoka = komandant)
 SZP = KČ (Századparancsnok = Komandir čete)
 JNH = JNA (Jugoszláv Néphadsereg = Jugoslovenska Narodna Armija)
 LE = RV (Légierő = Ratno Vazduhoplovstvo)
 PSZ = OT (páncélos szállító = oklopni transporter)
 PHJ = BOV (páncélos harci jármű = borbeno oklopno vozilo)
 KTV = TOK (Krajina Területvédelme = Teritorijalna odbrana Krajine)
 táb. = gen. (tábornok = general)
 TVT = ŠTO (Területvédelmi Törzskar = Štab Teritorijalne odbrane)
 Zn, Zna = Zn, Zna (? = ?)
 sz = br (számlál = broji)
 KTVT = OPŠTO (Községi Területvédelmi Törzskar = Opštinski štab teritorijalne odbrane)
 mérn. = inž. (mérnöki = inžinjerijsko)
 egys. al. = form. jed. (egységeket alakítani = formirati jedinice)
 R. = P. (rendőrségi = policijsko)
 BH = BiH (Bosznia-Hercegovina = Bosnia i Hercegovina)
 elől. = star. (előljárók = starešine)
 DCS = DG (diverzáns csoportok = diverzantske grupe)
 Ny. N. = Z. Njem. (Nyugat-Németország = Zapadna-Njemačka)
 szerv = org (szervei = organi)

A krónikás feljegyzései – 1992. március

„1992. március

A Peace News című londoni folyóirat beszámolt Csorba Béla letartóztatásáról és kiszabadulásáról.

...

1992. III. 1.

A Magyar Szó körkérdésének keretében Vékás János megindokolta, hogy a VMDK szervezettel miért nem jelenik meg a március 9-i belgrádi tüntetésen: „Ami a tagságot illeti, mint polgárok, egyéni elhatározásból részt vehetnek bármilyen megmozduláson, de mi óvakodnánk bármilyen nemzeti színezetű megnyilatkozástól. Az általános szociális elégedetlenségnek a kisebbségekkel szembeni ellenséges hangulatban való feloldására történt már kísérlet az utóbbi időben, például Mirko Jović pártja részéről, az újvidéki tüntetésen. Éppen ezért szeretnénk elkerülni a romániai helyzetet, és úgy kívánunk politizálni, hogy azzal ne lengessünk vörös posztót a nemzeti indulatoktól fűtött bikák szeme előtt”. (Spitzer Éva: A tyúk vagy a tojás?)

1992. III. 1.

„Minden keleteurópai országban a kommunista hatalom megdöntésében részt vettek a kisebbségek is. Amikor partnereik hatalomra kerültek, félrelökték a kisebbségeket. Úgy gondolom, hogy itt is ez történik. Amíg nem határozzák meg a kisebbségi jogok megvalósításának garanciáit, nincs okunk bármiben is részt venni, így a március 9-i tüntetésen sem.” (Dr. Páll Sándor: Bolje manjinama. – Dnevnik, 1992. III. 1.)

...

1992. III. 1.

„Arkan a Szabadkai Rádió vendége volt (...) Nem az én gondom – mondta Mirjana Dokmanović, a ház igazgatója. Az én feladatom az ügyvitel, nem pedig a műsorpolitika (...) Tagadhatatlan, hogy az ügynek politikai háttere is van, hiszen éppen annak a szerkesztőségnek volt Arkan a vendége, amely naponta szörnyülködik azon, hogy »egyesek« errefelé invitálták a kéksisakosokat.

És ily módon »nyugtalanítják a közvéleményt«. Arról nem is szólva, hogy a VMDK tízszoros közleménye, amelyet július 7-én Gubás Ágota beolvasott a rádióban, olyan óriási botrányt váltott ki, amely hónapokig gyűrűzött, tudniillik a VMDK akkor arról tájékoztatta a közvéleményt, hogy a JNH főparancsnokságához és az elnökséghez fordult azzal a kérelemmel, hogy Horvátországból és Szlovéniából hazavezényeljék a vajdasági magyarokat." (Gombás Gabriella: Slavica, kapcsolod be a rádiót! – Magyar Szó, 1992. III. 1.)

...

1992. III. 2.

„Dr. Bogdan Trifunović, az SZSZP Főbizottságának alelnöke Újvidéken, a párt vajdasági tartományi bizottságának kibővített ülésén (...) Cáfolta a VMDK állítását, hogy a vajdasági magyarokat nagyobb százalékarányban mozgósították volna.” (S. T. G.: Eltolódik az ENSZ-erők érkezése? – Magyar Szó, 1992. III. 3.)

...

1992. III. 3.

„A jugoszláv küldöttségvezető hevesen reagált magyar kolléganőjének felszólalására az EBEE múlt heti prágai ülésén, amely a jugoszláviai emberi jogi helyzettel és az EBEE feladataival foglalkozott (...) [s amelyben többek között a következők hangzottak el:] A Vajdaságban élő magyarokat lényegében belső ellenségnek nyilvánították, s őket – a magyarság etnikai arányát meghaladó mértékű mozgósításuk révén – fegyveres katonai szolgálatra kényszerítették. E lépések célja a magyarság megfélemlítése, a vajdasági etnikai arányok erőszakos eszközökkel való megváltoztatása volt. A hatóságok a háborús körülményeket felhasználják a nemzeti kisebbségek identitásának megőrzését, politikai érdekképviselését akadályozó intézkedések elfogadtatására. A szerb kormány ez év január 30-án megjelent rendeletével új körzetesítést vezetett be Szerbiában, beleértve a Vajdaságot és Kozsovót. Az intézkedés rendkívül súlyosan érinti a magyar kisebbséget, mert annak egyik célja a magyarság által a Jugoszlávia-konferencián előterjesztett Carrington-terv alapján igényelt területi-politikai autonómia lehetetlenné tétele (...) A magyar kormány a fentiek alapján szükségesnek tartja: a kisebbségi jogok nemzetközi garanciális és ellenőrzési rendszerének működtetését az egész délszláv térségben; a Jugoszlávia-konferencia tevékenységének folytatását, a nemzeti kisebbségek abban való közvetlen részvételének biztosítását...” (Mit mondott Hargitai Zsuzsa? – Magyar Szó, 1992. III. 3.)

...

1992. III. 6.

A VMDK Emberjogi Bizottsága közleményt adott ki Forgó Lóránt letartóztatása miatt.

...

1992. III. 6.

„Balla Lajos a zentai ügyészségen följelentette Miodrag Mitrić szabadkai újságíró, Svetozar Ljiljak kanizsai tanfelügyelőt és a Večernje novosti főszerkesztőjét, a szabadkai kerületi bírósághoz pedig kártérítési keresetet nyújtott be(...) A cikk, amelyre így reagált, február 22-én jelent meg a belgrádi napilap vajdasági kiadásában Amikor magyarok tanítják a szerbet címmel, és ezzel a hangzatos felcímmel: Miként magyarosítanak Észak-Bácskában a VMDK vezetői?” (tg: Milošević miatt fagyoskodnak... – Magyar Szó, 1992. III. 6.)

...

1992. III. 11.

Ágoston András javaslatot terjesztett be Szerbia Képviselőházának, hogy az sürgősségi eljárással hozzon határozatot Szerbia azon polgárainak hazahívásáról, akik a háborús körülmények miatt hagyták el az országot, és szavatoljon nekik bánatatlanságot. (Szólítsák haza a külföldre menekülteket. – Magyar Szó, 1992. III. 12.)

1992. III. 11.

„Most már nem lehet elsiklani fölötte, ha valaki nem államnyelven mer fölszólalni hivatalos gyülekezeten. Legalábbis van, aki így gondolja. Mint a szerb radikálisok elnöke, aki a végrehajtó tanács legutóbbi ülésén megkérte a VMDK elnökét, hogy az utólagos fordítás elkerülése végett mondja rögtön szerbül, amit akar. A máskor egyébként erre is hajlandó VMDK-s elnök megmakacsolta magát:

– Én nem mondom. Ennyi év alatt te is igazán megtanulhattál volna annyit magyarul, hogy megértsél.

A radikálisok feje – aki egy alkalommal már dicsekedett azzal, hogy többet élt Németországban és Magyarországon, mint itthon, s akiről egyéb megbízható forrásból is azt tudtuk meg, hogy nemcsak ért, de beszél is magyarul – erre már begurult:

– Én nem vagyok köteles megtanulni magyarul, de te szerbül igen, mert Szerbia területén élsz!

– Nem – jött a válasz –, én Kanizsa község területén élek, ahol a magyar is egyenjogú használatban van. Az együttélés nem egyirányú utca, amelyikben csak az egyik félnek vannak kötelezettségei – mondta volna a VMDK-s elnök, de gyorsan leintették, hogy nem kért szót. Igaz, a radikális elnök sem." (tg: Egyirányú utca. – Magyar Szó, 1992. III. 11.)

...

1992. III. 11.

M. Mitrić a Večernje novostiban uszító cikkben számol be arról, hogy a VMDK (két és fél hónappal azelőtt!) Ghálihoz és Vance-hez fordult a háború elől elmenekültek védelmében (Za Mađare – amnestija). Ugyanitt keretesben azt írja, hogy „A VMDK Emberjogi Bizottsága a napokban segítséget kért az ENSZ-től és szinte minden belgrádi nagykövetségtől Forgó Lóránt (26) csantavéri tartalékos felkutatása érdekében. A bizottság állítása szerint a katonai rendőrség március 1-én Forgót csantavéri lakásából ismeretlen irányba vitte, és azóta nyoma veszett. A szabadkai helyőrségen megtudtuk, hogy Forgó Lóránt Belgrádban van vizsgálati fogságban, annak megállapítása érdekében, hogy e katonakötelezett hol és miért bújkált hat hónapig. A katonai hatóságok azt állítják, hogy a Večernje novosti tudósítója az első, aki náluk Forgó sorsa iránt érdeklődött.”

...

1992. III. 13.

A Borba beszámolt Ágoston Andrásnak a menekültek visszahívására vonatkozó parlamenti kezdeményezéséről. (Žužana Serenčes: Vratiti građane u zemlju)

...

1992. III. 13.

„– Igaz-e, hogy pénteken és szombaton Kanizsa határában gyakorlatozott Arkan? Igaz-e, hogy a szerb önkéntes gárda kanizsai látogatásakor lőszert osztogattak egyeseknek? Igaz-e, hogy Arkan-bál lesz Kanizsán március 21-én? – tette fel a kérdést Kanizsa község illetékeseinek (ahogy Arkan kanizsai aktivistája Taušan mondaná: »az illetékes magyaroknak«) Balla Lajos,

a VMDK kanizsai körzeti szervezetének elnöke a városban keringő szóbeszédre utalva és kérte, hogy hivatalos közleményt adjanak ki az Arkan-gárda kanizsai látogatásáról.” (Arkan és a kanizsai kedélyek. – Tiszavidék, 1992. III. 13.)

1992. III. 13.

„Tomislav Taušan maga ugyan nem olvasta vasárnapi számunkban, mit ír munkatársnőnk a szerb gárdaparancsnok, Arkan előző hétvégi szerepléséről, hétfői számunkban már reagált a cikkekre, utána pedig alulírottal személyesen igyekezett tisztázni néhány félreértést a cikk kapcsán (...) A községi végrehajtó tanács elnökével, Újhelyi Lukáccsal erősítetteti meg beszélgetőtársunk, hogy az Arkan-legények tisztességesen meg voltak nyíratkozva, és fegyelmezetten viselkedtek (...) Hogy disszonáns hangok mégis keveredtek az Arkan-féle kanizsai vizitbe, az kiderül abból, hogy az ebéden hivatalos vendégeken kívül – Taušan úr szerint hívatlanul – néhány helybeli, azaz zimonjici is az asztalhoz telepedett. S ők aztán tettek fel olyan kérdéseket, hogy mit kellene tenni »ezekkel a kanizsai magyar vezetőkkel« (...) Tomislav Taušan Ágoston András is nagyon nem szereti. »Biztos forrásból« tudja, hogy »odaátrol« jelölték ide Kanizsára képviselőnek (...) Éppen Ágoston újabb nyilatkozatai miatt hozták el a gárdát Kanizsára, hogy a magyarság lássa: nincs oka félni az önkéntesektől. Kezet nyújtanak a magyar népnek, s ha kell, csak szóljanak, és megvédik a magyarokat is. Ezt a közeledést szolgálta Taušan úr elképzelése szerint a múlt hétvége is, de rögtön javaslatot tett, hogy jöjjön el a gárda ismét Kanizsára, és rendezzenek egy szerb-magyar baráti estet, amelyen Biszák Júlia és belgrádi énekesek lépnének fel, Kanizsát pedig az üzemek húsz-húsz tagú küldöttei képviselnék. A téglagyár igazgatójával már beszéltek is a dologról, nem különben a végrehajtó tanács elnökével, aki mellesleg meghívást kapott Arkantól annak erdődi főhadiszállására.” (tg: Szerb-magyar baráti est Arkannal. – Tiszavidék, 1992. III. 13.)

...

1992. III. 13.

Ágoston András, a VMDK elnöke írásban fordult a szerb parlamenthez, javasolva, hogy a törvényhozás sürgős eljárással hozzon határozatot a külföldre menekült polgárok visszahívásáról s büntetlenségük szavatolásáról.

...

1992. III. 16.

A VMDK Temerini Körzeti Szervezete közleményben tiltakozott a legújabb behívási hullám és Móricz Károly mozgósítása ellen. (Indokolatlan a mozgósítás. – Magyar Szó, 1992. III. 16.)

...

1992. III. 18.

„Prlja kifejtette, (...) A mozgósítást nem nemzeti alapon hajtják végre, nemcsak magyar nemzetiségű személyeket mozgósítottak és nemcsak szerbiai állampolgárokat, hanem másokat is (...) A katonai szolgálat megtagadásakor kellett volna erre gondolni, mert most olyan problémákat kell megoldani, amelyekért nem Szerbia a hibás...” (S-n: Fokozott diplomáciai aktivitást. – Magyar Szó, 1992. III. 19.)

...

1992. III. 19.

Szerbia Képviselőházában a többség elvetette Ágoston András indítványát, hogy a Képviselőház hozzon határozatot azoknak a szerbiai polgároknak a hazahívásáról, akik a háborús körülmények miatt távoztak az országból. A képviselőház ugyanis elfogadta Marko Negovanović indoklását, hogy ez az indítvány a közkegyelem meghirdetését jelenti a katonaszökevények számára. E kérdésben azonban a szövetségi szervek, a képviselőház és az államelnökség az illetékes.

Marko Negovanović köztársasági honvédelmi titkár ugyanilyen megindoklással javasolta Ratko Ristić és Ljuba Novaković indítványának napirenden kívül helyezését is. A hódtsági és a palánkai képviselő ugyanis azt indítványozta, tiltsák meg a visszatérést mindazoknak, akik a hadkötelesség megtagadása miatt szöktek külföldre. A képviselők a hadügyminiszter indoklása ellenére kis híján napirendre tűzték a kérdést. Nyolcvan szavaztak ugyanis a betérjesztésre és ugyanennyien ellene. Napirendre akkor tűzték volna, ha a jelen levő 204 képviselő közül legalább 103 támogatta volna.

Csubela Ferenc képviselő az elmúlt ülésen tette fel a kérdést: egy év alatt hány halottja, sebesültje és eltűntje van Szerbiának a jugoszláv válság békés rendezésében. Kérdésére Marko Negovanović köztársasági honvédelmi miniszter válaszolt: a jugoszláv fegyveres erők kötelékébe tartozók közül Horvátországban sebesülések folytán 1279-en haltak meg (...) Csubela Ferenc arra is választ kért, hogy az elhunytak, a sebesültek és az eltűntek melyik községből való. Negovanović megkerülte a választ, mondván, a hadkötelesekről

ez ideig egységes nyilvántartást vezettek, nincs feltüntetve, hogy hova valósiak. (Csipak Ibolya – Papp Imre: Üzemanyag gondok és áraránytalanság. – Magyar Szó, 1992. III. 20.)

1992. III. 20.

„A kanizsai végrehajtó tanács ülésén Balla Lajos kérte a testületet, hogy foglaljon állást azokkal a városban terjengő szóbeszédekkel kapcsolatban, melyek szerint február végi kanizsai látogatása alkalmával Željko Ražnjatović Arkan szerb gárdaparancsnok fegyvert és lőszert osztott ki egyes helybeli polgárok között (...) A községi kormány tagjai úgy vélték, hogy a végrehajtó tanácsnak nem kellene nyomozással foglalkoznia, arra megvannak az illetékes szervek. Senkinek sem tiltható meg, hogy Kanizsára jőjjön – mondta egyikük, a sajtóra hagyva, hogy az nyomozzon, ha akar (...) A végrehajtó tanács elnöke, aki látogatása alkalmával közvetlen kapcsolatban volt Arkannal, éppen hiányzott az ülésről, így ő nem nyilváníthatott véleményt. Távollétében a testület úgy döntött, hogy a fentieket tartalmazó jegyzőkönyvet megküldi a belügyi osztálynak, és a következő ülésre információt kér tőle ezzel kapcsolatban”. (tg: Mit keres itt Arkan? – Magyar Szó, 1992. III. 20.)

...

1992. III. 20.

Marko Negovanović vezérezredes, szerbiai honvédelmi miniszter Čačakon kijelentette, hogy mindazok, akik nem tettek eleget a behívóparancsnak, felelni fognak, mert bűncselekményt követtek el. Nem lesz semmilyen amnesztia, mert ez a legnagyobb vétség volna azokkal az esetekkel szemben, akik megvédték a szerb népet Krajínában – mondta. (Neće biti amnestije. – Borba, 1992. III. 21.-22.)

...

1992. III. 22.

„Balla Lajos oromhegyesi lakos magánvadját, amelyben becsületsértés miatt kártérítési követelést támaszt a Večernje novostival és adatközlőjével [Svetozar Ljiljakkal] szemben, a szabadkai Kerületi Bíróság a héten visszautalta a felpereshez »helyesbítésre és kiegészítésre«. A magyar nyelvű keresetlevélre szerb nyelven érkezett, Csizmár László bírő által írt válasz »kötelezi« a felperest, hogy nyolc napon belül tegyen eleget a bíróság követelésének, mert (...) nem tüntette fel a három alperesnek: a lap újságírójának, [Milutin Mitrić] főszerkesztőjének, illetve az inkriminált cikk kanizsai adatközlőjének a lakcímét

(...) A cikkben nemcsak Balla becsületéről van szó. Ha ehhez hozzátesszük a cikk ilyen kijelentéseit: »A színmagyar falvakban a szerbek minden joga veszélyeztetve van«, »Vajdaság a közelmúltig inkább volt a nemzeti kisebbségek állama, mint a szerbeké«, vagy hogy »Bácska elmagyarosítása folyik«, akkor kiviláglik a cikk nyílt magyarellenessége.” (Túri Gábor: Hol laknak az alperesek?– Magyar Szó, 1992. III. 22.)

1992. III. 23.

Dr. Hódi Sándor interjúját adott az Új Magyarországnak a mozgósításokról (Kovács László: Békepolitika - mozgósítással), amelyről másnap a Magyar Szóban Csorba Zoltán részletesen beszámolt.

1992. III. 23.

Az SZMM közleményben reagált Marko Negovanović azon kijelentésére, hogy a behívó elől elmenekültek nem részesülhetnek amnesztiában, mondván: »Valóban nem lesz amnesztia azon politikusok és tábornokok számára, akik ezt a piszkos, értelmetlen, és mindenekelőtt a szerb nép számára végzetes háborút előidéztek. Negovanović tábornok is az egyike azoknak, akiknek majd felelniük kell. Ami pedig a szerbiai dezertőröket illeti, ők csak akkor felelnek, ha felelősségre vonják a horvátországi, szlovéniai és macedóniai dezertőröket is, akik ugyancsak visszautasították a JNH-ban való szolgálatot. Végső soron, az az állam, amely nem volt háborúban, nem ítélezhet polgárai felett dezertálás miatt.« (Za koga nema amnestije. – Borba, 1992. III. 23.)

1992. III. 23.

A Borba újságírója Ratko Ristićet, a behívó elől külföldre menekültek visszatérésének megtiltását célzó parlamenti határozat-javaslat egyik szerzőjét megkérdezte, hogyan tud majd a külföldről hazatérők szemébe nézni e javaslat betervezése után.

„Teljesen normálisan. Véleményem a régi marad, s az az álláspontom, hogy aki élvezi a jogokat, teljesítenie kell a kötelezettségeket is.

Különben erről beszél Szerbia alkotmánya is. Milan Krčedinac, az SZSZP képviselője támogatja a visszatérés megtiltásáról szóló törvény tervezetét is, de várta az e határozattal kapcsolatos kimenetelt.”

Arra a kérdésre, hogy ez nem lenne-e az emberi jogok megsértése, Ristić azt válaszolta, „nem, mert ha a szövetségi törvények ezt bűncselekménynek minősítik, akkor megvan a visszatérés megtiltásáról szóló határozat jogi

jogi alapja". A riporter megjegyzi még, hogy Ristić az SZSZP hódzági elnöke és a helyi általános iskola igazgatója. (V. Ilić: Nije im mesto medju nama)

...

1992. III. 25.

„Kérdezzék meg az olyanoktól, mint Milošević, Adžić meg a többiek, hogy mire gondoltak, amikor elkezdték ezt a háborút... Most egyszerre mindannyian békeharcosok. (...) Elárulták a szerbeket Macedóniában, néhány százezret. Egy szó sem esik róluk. Majd tárcákat írnak az újságokban. Elárulták a szerbeket a Krajinában, Crna Gorában, Bosznia-Hercegovinában. Mi lesz a szerbekkel Koszovóban, Raškában, Észak-Bácskában?” (A püspök, aki felkavarta a kedélyeket – Idézetek Atanasije Jevtić bánati püspök interjújából, amelyet a belgrádi B-stúdió független tévéállomásnak adott – Magyar Szó, 1992. III. 25.)

...

1992. III. 29.

A VMDK Emberi Jogi Bizottsága közleményben tiltakozott az újabb mozgósítási hullám ellen. (Törvénytelen a háború folytatását célzó mozgósítás – Magyar Szó, 1992. III. 30.)

...

1992. III. 31.

A szerb kormánynak a Helsinki Watch jelentésére küldött válaszában többek között ez áll:

„A hivatalos adatok szerint a magyar nemzetiségű katonakötelesek részvétele a mozgósításban (azokban a községekben, amelyekben a magyar lakosság van többségben) eléri a 91 százalékot. Vajdaságban nem hívtak be aránytalanul több magyart a JNH egységeibe, hiszen a mozgósítás kiterjedt más nemzetiségekre is. (...) Egyértelmű, hogy az elmenekült magyarok és horvátok katonaszökevények, tehát az a tény, hogy elhagyták Vajdaságot, nem tekinthető a megkülönböztetést szorgalmazó politika következményének, hanem csakis a törvényes köteleességek megkerülésének.” (Féligazságok és hazugságok – Magyar Szó, 1992. III. 31.)

Újból beindult a hadigépezet

A márciusra is jellemző volt, hogy a hatalmi párt és a radikálisok tovább támadták a hadkötelességet megtagadókat, szinte minden kezdeményezést – legyen az a VMDK képviselőinek javaslata vagy a lassan kibontakozó civil szervezetek fellépése – lesöpörtek az asztalról. Arkan emberei (főleg) a Vajdaságot járták, szerintük azért, hogy elmélyítsék a barátságot a szerb nép és a nemzeti kisebbségek között, én pedig azt merem állítani, hogy megfélemlítsék a nem szerb nemzetiségűeket. Ismét kezdetét vette a mozgósítás...

Arkan szemlét tart, 1992 márciusában Szabadkán és Kanizsán tette ezt

Március eleje óta a montenegrói Žabljakon nagyüzemi munka folyt. A hatalom részéről kiválasztott jogtudorok (dr. Vladan Kutlešić, dr. Ratko Marković, dr. Milorad Kojić Szerbiából, mr. Zoran Žižić – az alkotmányozó bizottság elnöke –, Miodrag Vuković, dr. Rajko Milović és Milan Nešović Montenegrből) azért dugták össze fejüket, hogy a lehető legrövidebb időn belül elkészítsék (a fene sem tudja hanyadik) Jugoszlávia új alkotmányát.

Kényszerhelyzetben voltak, mert szinte mindegyik volt tagköztársaság önállósodott (Bosznia-Hercegovina ezt áprilisban teszi majd meg, míg kivételek csak Szerbia és Montenegró voltak), de nemcsak oly módon, hogy kikiáltották a függetlenségüket, hanem úgy is, hogy egyre több ország ismerte el az új országokat.

Habár Bosznia-Hercegovinában a Dubrovnik elleni ostromtól kezdve voltak kisebb-nagyobb összetűzések, a valódi (polgár)háború 1992 márciusában vette kezdetét.

Az interneten ezt találhatjuk²⁹:

„(...)

● Március 1. – Szarajevóban a pravoszláv Öregtemplom előtt, a délutáni órákban Ramiz Delalić zöldsapkás egy esküvői menetben megölte Nikola Gardovićot, a vőlegény apját, és megsebesítette Radenko Mirović papot, így kezdődtek a városban az összetűzések.

Ramiz Delalić (amit tett március 1-jén, úgy végezte be földi pályafutását) és a pravoszláv Öregtemplom épülete Szarajevóban

● Március 23. – A horvát álkatonai alakulatok Neum irányából, tűzérsséggel és gyalogsággal megtámadták Hrasno falut. A Horvát Felszabadító erők a JNH tartalékos állományából megöltek hat személyt, Neum község peremén.

● Március 25. – A Horvát Demokratikus Közösség boszniai Száva menti válságtörzsének parancsára zárlat alá vették a Boszniai Krajina és Szerbia közötti utat.

● Március 26. – A Horvát Köztársaság hadserege, valamint a horvát-muzulmán álkatonai alakulatok Sijekovac faluban (Bosanski Brod mellett) vérengzést követtek el.

²⁹. http://sr.wikipedia.org/sr-el/Пат_у_Босни_и_Херцеговини (fordította Balla Lajos)

● Március 28. – A horvát Nemzeti Gárda (ZNG) 108. brigádjának két zászlóalja a helyi horvát-muzulmán alakulatokkal együtt megtámadták a Bosanski Brod és Derventa közötti falvakat.

(...)”

Az összetűzésekkel szinte egyidőben nagy méretű háborúellenes megmozdulások vették kezdetét nemcsak Szarajevóban, hanem szinte egész Bosznia-Hercegovinában.

Tüntetés a békéért, a háború ellen (Szarajevó, 1992 márciusa)

Belgrádban március 9-ére tüntetést szerveztek, hogy megemlékezzenek az egy évvel azelőtt (1991-ben) tartott nagy ellenzéki megmozdulásról (egyesek állítják, akkor született meg a valódi ellenzék Szerbiában). Az összejövetelen több mint 50.000-en vettek részt, habár azt a Szerb Megújhdási Mozgalom a hatalom ellen szervezte meg, háborúellenes jegyeket is magán viselt.

Mivel a boszniai háború kezdetét az erőszakos mozgósítások is követték, a fiatalok (köztük a magyarok) egyre tömegesebben hagyták el a térséget. Nemcsak Magyarországra, az északi államokba (legtöbbször Svédországba), hanem a tengeren túlra is (pl. Kanadába) távoztak azok, akik nemcsak, hogy nem kívántak részt venni a háborúban, hanem a túlélésüket, a megélhetésüket szerették volna biztosítani. Ekkor már elkészült a VMDK hármass autonómiakonceptiójának javaslata, kitűzték a magyarkanizsai kongresszus dátumát (1992. április 25.), akkor, ezen az összejövetelen fogadták el az említett dokumentumot.

Háttéranyag márciushoz: Történések, amiket már elfeledtünk

A február 29-én és március 1-jén megtartott bosznia-hercegovinai népszavazás eredményét már március 3-án közzétették és kikiáltották a független államot. Az ott élő szerbek csalást kiáltottak, mert bojkottálták az eseményt, ami miatt szerintük nem jelenhetett meg a szavazóurnák előtt a köztársaságban élők több mint 64%-a, akik közül 99% az önálló államra szavazott.

Nem állíthatjuk, hogy mindez felkészületlenül találta a másik felet, hiszen ugyancsak március 1-jén Montenegróban is népszavazást tartottak Jugoszlávia létrehozásáról (ez igencsak érdekes, mert a kb. 600.000 itt élő ember véleményt nyilvánított és hivatalosan támogatta is a Szerbiával kialakítandó szövetséget, mindez Szerbiában nem játszódtott le, nem érdekelte a hatalmat a kb. 7.000.000 ember véleménye, majd parlamenti döntéssel alakították meg az új államot). A montenegrói népszavazás „sikerét” követően beindult az alkotmányozási folyamat is.

1. Hogyan is „történik meg a nép”³⁰.

Dukić Rajko és Karadžić Radovan között 1992. 03. 01-én folytatott telefonbeszélgetés

Dragan: Torlak, Rajko az?

Karadžić Ki? Én. Ki az?

Dragan: Dragan.

Karadžić: Hát, adja nekem Rajkót!

Dragan: Ki kéri?

Karadžić: Én, Radovan.

³⁰ <http://www.helsinki.org.rs/doc/Svedocanstva20-1.pdf> (részlet, fordította Balla Lajos)

Dragan: Várjon egy pillanatot.

Dukić: Én... én.

Karadžić: Hát, valamiről tárgyalunk, tehát nézd, és ami reális, azt tedd meg, mégpedig villámgyorsan meg kell tenni.

Dukić: Radovan, én mindent megtennék, de most hívott Kalinić, döbbsen monda, baszd meg, hová jutottunk, hogy a zászlónkra lőnek, itt van, Momo.

Karadžić: Gyerünk, legyen.

Dukić: Momo Pejić hívott...

Karadžić: Tegye meg.

Dukić: Az ember majdnem sírt, azt mondja, hagyjuk, hogy holnap felkeljenek az emberek. Dragan akarja, hogy holnap itt ez a nép felkeljen, hogy kompletan felkeljenek Szarajevóban...

Karadžić: Legyen felkelés és készüljenek. Estére zárjanak le mindent.

Dukić: P, f. (?)

Karadžić: Mindenki kimegy.

Dukić: P, f, más nincs, barátom.

Karadžić: Zárjanak le minden kijáratot.

Dukić: Így már semmit sem ér.

Karadžić: Hívják azt a Gvozdent is, találják meg a telefonját, hívják Gvozdent és..., mondom én mindjárt ezeknek a legényeknek, tudják-e.

Dukić: Jelentkezhet ő itt, Gvozden.

Karadžić: Hát, remélem, és ez...

Dukić: Jelentkezzen nálam.

Karadžić: Hogy is hívják, Dragannak hívni kell Bojićot, ő, ő kapcsolatba léphet. Zárjuk így le, jpbbs lesz, ha így végződik, mintha a nép egyedül elindulna.

Dukić: Jól van, megbeszéltük.

Karadžić: Legyen ez villámgyors, úgy kell...

Dukić: Jó.

Karadžić: Mindnyájan kimegyünk.

Dukić: Jó.

Karadžić: Itt mindnyájan kimegyünk.

Dukić: Jól van, megbeszéltük.

Karadžić: Szervusz, minden jót.

Dukić: Szervusz, minden jót..

Karadžić Radovan és Dukić Rajko között 1992. 05. 02-én folytatott telefonbeszélgetés

Dukić: Kérem.

Karadžić: Haló.

Dukić: Én.

Karadžić: Radovan, ki az?

Dukić: Itt Rajko.

Karadžić: Hát ön az, Rajko?

Dukić: Igen, Igen.

Karadžić: Itt van, Đole eddig hívta a székhelyet, ott adták neki ezt a számot.

Dukić: Mi átköltöztünk, hiszem is, hogy jobb, biztonságosabb és...

Karadžić: Ahá.

Dukić: Itt jobban működik.

Karadžić: Jó. Milyen a helyzet?

Dukić: Hát, nagyjából itt vagyunk mindnyájan a gyülekezőn, sokan vagyunk. Úgy hiszem jó a helyzet. Tudja-e, hogy egy ember szerencsétlenül járt. Ön tudja, hogy egy ember szerencsétlenül járt.

Karadžić: Az emberünk az esküvői menetben, így van?

Dukić: Nem, nem, a barikádokon halt meg.

Karadžić: Az övéné?

Dukić: A mi emberünk..

Karadžić: Á.

Dukić: A Pafalićnál.

Karadžić: És lenn is vannak barikádok?

Dukić: Igen, igen.

Karadžić: Magában a városban.

Dukić: Jó, jó, jó. Itt mindent elváltunk, mindent felügyelet alatt tartunk.

Karadžić: Kérem?

Dukić: Hát minden zárlat alatt van.

Karadžić: Igen, Igen. Jó, és mi, és mi van fenn, Pale felé és...

Dukić: Minden rendben van, minden rendben van. Mindent ellenőrzés alatt tartunk. Más lehetőségeket is fontolgatunk, egy kicsit elkéstünk a rádióval, televízióval kapcsolatban, de valamit megteszünk.

Karadžić: Ahá.

Dukić: Eddig, leginkább rendben van. Van elegendő összeállítás. A mi terepen levő központjaink vezetői értesítve vannak.

Karadžić: Kitűnő.

Dukić: A terep teljességében értesítve, utasítva van, az emberek jelentkeznek.

Karadžić: Kitűnő.

Dukić: Itt minden ellenőrzés alatt van, mi itt vagyunk, Mićo, Vito, Radić, Jovo és így tovább, Biljana itt volt, elment az Elnöségre. Kapcsolatunk volt a hadsereggel, és így tovább.

Karadžić: Jól van, kitűnő, csak most keményen tartani kell magunkat és teljesen le kell tisztázni.

Dukić: Szó sem lehet róla, mi ettől nem állunk el...

Karadžić: Teljesen le kell tisztázni.

Dukić: Szarajevó zárlat alatt van, teljesen.

Karadžić: Kitűnő, jó. Akkor holnap, holnap ismét hamarabb hívlak...

Dukić: Hát, mi egész idő alatt itt leszünk.

Karadžić: Hát, köszönöm nektek.

Dukić: Halljuk egymást.

Karadžić: Minden jól..

Dukić: Vizontlátásra.

Megjegyzés: egyre többen emlegetik mr. Rajko Đukić szerepét a március 1-jét követő szarajevói eseményekben, ő azonban a meglevő dokumentumok ellenére ezt egyszerűen tagadja. Még a facebook-on is létrehozott egy oldalt (RAJKO DUKIĆ, VAŽNO: Istina o barikadama u Sarajevu 1992. / RAJKO DUKIĆ, FONTOS: Igazság az 1992-es szarajevói barikádokról):

http://www.facebook.com/note.php?note_id=10150114769871203&id=44316224327, ahol hosszasan taglalja az akkori eseményeket. Az írásában – habár pont a március 1-jei és 2-ai eseményekről ír, egy szót sem találunk a fenn idézett telefonbeszélgetésekből.

Rajko Đukić (akkori képet nem találtam róla), a másik képen Radovan Karadžić Mladić, Krajišnik és Pál pátriárka társaságában

2. A Cutileiro-terv³¹

„(...)

A jugoszláv kérdés másik fontos elemeként, Bosznia-Hercegovina esetében az ENSZ igyekezett úgy eljárni, hogy a dolgok ne vezessenek olyan háborús helyzethez, mint Horvátország esetében. Ennek érdekében 1992 februárjában előterjesztették az ún. Cutileiro-tervet, melyet a Bosznia-Hercegovinában élő etnikai csoportok, a bosnyákok, a szerbek és a horvátok képviselői 1992. március 18-án aláírtak.

^{31.} <http://mji.hu/Delszlav%20haboru.htm>, Csizmazia Gábor: A délszláv háború – Jugoszlávia felbomlása, Bosznia Hercegovina (részlet)

A Cutileiro-terv értelmében Bosznia-Hercegovina önálló államiséget kapott volna, s az országot etnikai alapon 7 kantonra osztották volna fel. Bár az EK és az USA elismerte az ország szuverenitását, a szerb és horvát kisebbségnek nem ez a szuverenitás volt a céljuk; 1992. április 7-én a boszniai szerb nemzetgyűlés kikiáltotta a Boszniai Szerb Köztársaságot, július 2-án pedig a horvát nacionalisták a Hercegboszniai Horvát Közösséget. A Cutileiro-terv tehát kudarcot vallott, s Bosznia-Hercegovinában is fegyveres harcok törtek ki.

(...)”

Megjegyzés: egyes szerb források másként állítják be a terv „halálát”. Találtam olyan forrást is, ahol állítják: Alija Izetbegović bosnyák elnök – amerikai nyomásra – visszavonta az aláírását.

José Cutileiro volt portugál külügyminiszter, a márciusi terv „atyja”

3. A szerb értelmiség találkozója³².

„(...)

1992 március végén, Szarajevóban megtartották A szerb értelmiségiek tanácskozását, ahol a Jugoszláv válság és a szerb kérdés témáról beszélgettek. Az újságok tájékoztatása szerint e „pompás összejövetelen” részt vett „a legkiemelkedőbb szerb értelmiségiek” közül körülbelül 500. Pavle Ivić akadémikus, a Szerb Népi Szábor elnöke üdvözölte a kongresszust és „átadta az etnikai térképeket, amelyeket a Szerb Szábor megalakításakor készítettek”. Dobrica Ćosić akadémikus, aki a 80-as években a szerb nép veszélyeztetettségéről beszélt, nemcsak Koszovóban, hanem Jugoszlávia más részeiben is (BH-ban különösen a muzulmánoktól), nem vett részt e kongresszuson. Azonban pont ezért, küldött egy levelet, amelyben megmagyarázta, hogy „a történelmi tapasztalat és a jelenlegi egymás közötti helyzet tiszteletben tartásával, minél igazságosabban el kell különülnünk és határolódnunk a muzulmánoktól és a horvátoktól” mert „a szerbek Jugoszlávia szétesésével rá vannak kényszerítve, hogy megtalálják a saját nemzeti kérdésük megoldásának állami-politikai formáját”. Dobrica Ćosić a megoldást a „szerb államok szövetségében” látta meg.

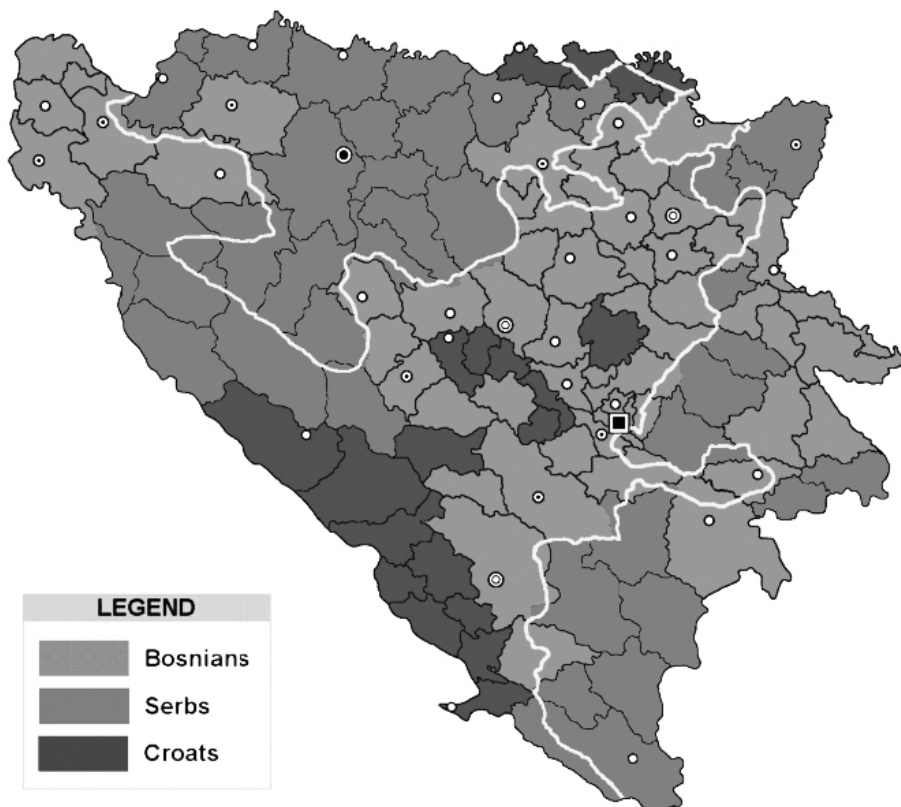
Dobrica (ezen a képen Miloševićnyal) megírta az értelmiségnek a levelét (vajon ki kire hatott?)

³² <http://www.hic.hr/ratni-zlocini/>, (58-102.doc) Milorad Tomanić: Srpska crkva u ratu i ratovi u njoj / A szerb egyház a háborúban és háborúk benne – Što bi Sloba bez intelektualne elite / Mit tenne Sloba az értelmiségi elit nélkül (részletek, fordította Balla Lajos)

Véleménye szerint e szövetségbe nem „minden szerbnek”, hanem „minden szerb térségnek” kell belépni. Mivel a szerbek egy részének e szerb szövetség határain kívül kell maradnia, Dobrica Ćosić már korábban „a tervszerű áttelepítés és lakosságcsere” megoldását javasolta. Tudatában volt, hogy ez a „legnehezebb, legfájdalmasabb, azonban jobb a gyűlöletben való élettől és a kölcsönös gyilkolástól”. E kongresszuson a szerb értelmiségiek elfogadtak egy nyilatkozatot, amely tartalmaz egy következtetést, hogy Bosznia számára az egyedüli megoldás „a háromrészes közösség, ahol a szerbek szuverén módon fognak állni saját határaikon belül”.

(...)”

José Cutileiro terve a térképen (igen érdekes, a később, Daytonban elfogadott terv nem sokban különbözik ettől, az elvetett megoldástól, három év háború után szinte ugyanitt kötöttek ki)

A krónikás feljegyzései — 1992. április

...

1992. IV. 1.

Željko Ražnatović Arkan egységei bevonultak Bijeljjinába.

...

1992. IV. 2.

A Magyar Szó közölte a VMDK emberi jogi bizottságának Csúzdi Tibor ügyében kiadott közleményét. (A határról a börtönbe; megjelent a Hírmondó 39. számában. A Magyar Szó április 9-én közölte az Emberi Jogi Bizottság helyesbítését arról, hogy Slavko Štikovac századosnak nem volt szerepe Csúzdi Tibor letartóztatásában)

...

1992. IV. 2,

Őszi István, Magyarország belgrádi nagykövete ellátogatott a Vajdasági Képviselőházba, a Tartományi Végrehajtó Tanácsba és a Tartományi Gazdasági Kamarába. „A magyar nagykövet szavai szerint országa érdekelt abban, hogy minden jugoszláv állampolgár, aki a katonakötelezettség elől Magyarországra menekült, mielőbb visszatérhessen otthonába és munkahelyére. Közölte, hogy Magyarország Horvátországgal már aláírta az e kérdést rendező megállapodást. Damnjan Radenković, Vajdaság Képviselőházának elnöke a menekültekkel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy ez olyan probléma, amely az országon belül nyer megoldást, és itt nincs semmilyen homályos mozzanat. Minden polgár, nemzeti hovatartozásától függetlenül, egyenlő a törvény előtt jóban és rosszban egyaránt, mondta Radenković, megjegyezve, hogy van kísérlet az egész kérdés elpolitizálására. Radenković megjegyezte, hogy bizonyára megszületik a megoldás, de tudni kell, hogy a lakosság egy részét a hadsereg szükségletei, nem pedig nemzeti hovatartozás alapján mozgósították.” (Tanjug: Zakon je isti za sve. – Borba, 1992. IV. 3.)

„Őszi István viszont rámutatott, hogy a koszovói albánokat és a sandžaki muzulmánokat kevésbé sújtja a mozgósítás. Egyetértett azzal, hogy a kérdést nem kell elpolitizálni, de leegyszerűsíteni sem, mert Magyarország Horvátországgal már megkötötte a szerződést a menekültek zavartalan hazatéréséről, de tény, hogy a menekültek még mindig nem térnek haza." (P. I.: A magyar nagykövet Vajdaságban. – Magyar Szó, 1992. IV. 3.)

...

1992. IV. 4.

Alija Izetbegović elrendelte a boszniai területvédelmi egységek mozgósítását.

1992. IV. 5.

Szerb források szerint a Drávaszögben az eddigi legsúlyosabb harcokra került sor a háború kezdete óta. Állítólag jelentős horvát erők Magyarország területéről támadtak a hadsereg állásaira és nagy veszteségeket okoztak. A katonai források hangsúlyozták, hogy a támadás rendkívül jól szervezett volt, és a horvátok még sebesültjeiket is Magyarországról érkező helikopterekkel szállították el, sőt a tűzértséget is magyar területről irányították. A sajtó szerint mindkét oldalon mintegy 200 a halottak száma és még több a sebesült.

1992. IV. 5.

A szerb szabadcsapatok megtámadták a szarajevói rendőrákadémia épületét és rálöttek a Szarajevó felosztása ellen tüntetőkre.

...

1992. IV. 6.

Az EK elismerte Bosznia-Hercegovina függetlenségét... Tudman sajtókonferencián nyilatkozott a boszniai horvátok státusáról.

1992. IV. 6.

„Reggel 7 órakor, amikor a paprikamalomnál levő gyülekezőhelyen megjelentek egyenruhában a moravicai tartalékosok, úgy döntöttek, hogy nem mennek a frontra, hanem itt maradnak. Amikor azonban kijöttek Topolyáról a községi vezetők, hogy meggyőzzék őket, néhányan hajlottak a jó szóra, és eleget tettek a parancsoknak. A nyolcvanvalahány tartalékosból összesen nyolcan-tizen." (Hajnal Árpád: A frontra pedig nem megyünk! – Magyar Szó, 1992. IV. 7.)

1992. IV. 6.

„Kula község gyászol. Gyászolja azt a 12 tartalékost, akik április 3-án Torjancinál veszítették életüket. Az elesettek koporsóival délben érkeztek meg a katonai járművek Újvidékről.” (M-t: Búcsú az elesettektől. – Magyar Szó, 1992. IV. 7.)

...

1992. IV. 6.

„Mély megrendüléssel fogadták a hírt a kishegyesi községben, hogy pénteken a baranyai harctéren három községbeli fiatalember Berec Lajos, Szakács István, Vasko Kaluđerović] elesett, kilenc pedig megsebesült.” (N. K.: Temetés Kishegyesen, Feketicsen és Lovćenacón. – Magyar Szó, 1992. IV. 6.)

...

1992. IV. 7.

Az Emberi és Nemzeti Jogok Vajdasági Bizottsága 1. számú közleményében felemelte szavát Forgó Lóránt és Csúzdi Tibor letartóztatása miatt, valamint figyelmeztetett a vajdasági horvátoknak az egyes falvakból való nyomás alatti elköltözésére. (Ž. Serenčeš: Princip zajedničkog života. – Borba, 1992. IV. 9.; a Magyar Szó a Borba cikkét vette át másnapi YU-press rovatában.)

1992. IV. 7.

A Večernje novostiban dr. Radoje Radulović, az újvidéki Jogi Kar rendes tanára arról cikkezett, hogy Vajdaságban különösen a magyarok estek a belső és külső ellenség befolyása alá, ami tömeges dezertálásukban is megmutatkozik, és amiért vezéreiket felelősségre kell vonni. (To se ne prašta)

1992. IV. 7.

Mint azt Papp Lászlótól, a kishegyesi község területvédelmi parancsnokától megtudtuk, a zombori kórházban gyógykezelésen maradt még Goran Šotić lovćenáci, Szúcs Lajos feketicsi és Faragó József kishegyesi sebesült, akiknek az élete nincs veszélyben. Különben az egybegyűlt tartalékosok között volt a kishegyesi Berec Zsolt is, aki mankóval jött, hogy kegyelettel adózzon társai emlékének.” (V. Barjaktarević: Ravnica plače. – Dnevnik, 1992. IV. 7.)

...

1992. IV. 7.

A Bosznia-Hercegovinai Szerb Nép Szkupstinája Banja Lukában kihirdette a Bosznia-Hercegovinai Szerb Köztársaság függetlenségét.

1992. IV. 7.

Az USA is elismerte az előző nap az EK által elismert Bosznia-Hercegovinát.

1992. IV. 8.

A VMDK moravicai tagozata Csubela Ferenc vezetésével nagygyűlést szervezett, amelynek mintegy 1500 résztvevője támogatásáról biztosította azt a 83 moravicai magyar tartalékost, akik > 1992. IV. 6-án megtagadták a bevonulást.

1992. IV. 8.

Moravicán tiltakozó nagygyűlésen támogatták a frontra vonulást megtagadó tartalékosok elhátározását. Felszólalt Csubela Ferenc, Németh István, Pál Károly, Nenad Čanak, Dudás Károly, Ágoston András, Đorđe Šećerov és Agyas Sándor. (Nagy Klára: Vajdaság ellenzi a háborút. – Magyar Szó, 1992. IV. 9.)

1992. IV. 8.

„Vitomir Marić, a területvédelem parancsnoka a Borbának kijelentette: (...) A már ismeretes forgatókönyv szerint Csubela Ferenc, a VMDK aktivistája összehangoltan vezette a megmanipulált helybeliek ellenállási akcióját, vigyázva, hogy a háttérben maradjon, tehát a nőket és gyerekeket küldte az első sorba, a férfiakat pedig félreállította. Mi is gondot viselünk arról, hogy ne kövessünk el taktikai hibát, amivel bármilyen összeütközést provokálnánk ki a néppel.” (J. P. – Á. S. – B. L.: Otpuštanje pa postupak. – Borba, 1992. IV. 8.)

...

1992. IV. 8.

A Magyar Szó közölte a Moravica és Pacsér lakosainak április 6-i gyűléséről kiadott közleményt. (Vér és becsület; megjelent a Hírmondó 39. számában)

...

1992. IV. 8.

A Jugoszláv Képviselőház Köztársaságok és Tartományok Tanácsában „Gulyás László választ kért a Szövetségi Honvédelmi Titkárságtól arra, hogy indokolt-e a szövetségi küldöttek mozgósítása és hogy június óta a Jugoszláv Képviselőház hány küldöttét mozgósították.” (M. Čulibrk: Apel gradjanima BIH da se uzdrže od sukoba. – Dnevnik, 1992. IV. 9.)

1992. IV. 9.

A tartományi területi védelmi törzskar tájékoztatási szolgálata a moravicai események kapcsán közleményt adott ki, amelyben többek között ez áll: „(...) A pártok egyes aktivistái, többek között Csubela Ferenc, a Szerbiai Képviselőház képviselője durva mesterkedésekkel és valótlanságokkal

ösztönözték az embereket a kollektív szófogatatlanságra és szükségtelenül nyugtalanították Moravica és más helységek lakosságát (...) A katonai szervek illetékességébe tartozó személyek ellen törvénybeli intézkedéseket foganatosítanak, a katonai szervek illetékességén kívüli személyek ellen pedig az illetékes szerveknél indul eljárást.” (Megtorpedózott mozgósítás. – Magyar Szó, 1992. IV. 10.)

...

1992. IV. 9.

A Magyar Szó közölte a Vajdasági/Jugoszláv Szociáldemokrata Liga Közleményét a moravicaei eset kapcsán. (A területi védelemnek itthon a helye)

...

1992. IV. 10.

„A tiltakozó moravicaei tartalékosokhoz és társaikhoz tegnap távirat érkezett Kruševacról az ottani, szintén tiltakozó tartalékosoktól: Még mindig a képviselő-testület épületében tartózkodunk és éhségstrájkot folytatunk. Támogatástok erőt ad és a végsőig kitartásra buzdít bennünket, mert nem csak rólunk van szó, hanem egész Szerbiáról.” (Támogatás Kruševacról. – Magyar Szó, 1992. IV. 10.)

...

1992. IV. 13.

A baranyai és szlavóniai megszálló szerb hatóságok az ezeréves magyar falunak, Kórógyinak a Srpska Palača nevet adják. A háború előtt tiszta magyar faluban jelenleg 54 magyar és 750 szerb lakos él. A megszállók egyben 12 ezer személy nevét tartalmazó listát tesznek közzé, akiket „háborús bűnösként” üldöznek.

1992. IV. 14.

Srebrenica muzulmán helyi hatóságai bejelentették, hogy megadják magukat a szerb támadásokkal szemben.

...

1992. IV. 14.

Szabadkán a Szerb Radikális Párt helyi szervezetének sajtótájékoztatóján több felfegyverzett önkéntes jelenlétében kijelentették: ha az önkormányzati választásokon nyernek, megtorlást fognak alkalmazni azok ellen, akik nem voltak hajlandók a frontra menni, vagy elmenekültek az országból.

...

1992. IV. 15.

Szabadkán a szerb szabadcsapatok erőfitogtatással próbálták megfélemlíteni a magyar lakosságot. Šešelj vajda csetnikjei fegyverrel fenyegetőztek, és kitelepítést helyeztek kilátásba a magyarok részére. Újságírókkal közölték, hogy a forgatókönyv szerint Bosznia után Koszovó, majd a Vajdaság van soron.

1992. IV. 16.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 819. számú határozatával Srebrenicát biztonsági övezetté nyilvánította.

...

1992. IV. 25.

Kanizsán megtartotta évi közgyűlését a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége. A rendezvény erős biztosítás mellett, de incidensek nélkül zajlott le. A zárt ülésen elfogadtak egy autonómia-tervezetet, amely területi autonómiát, helyi önkormányzatokat és személyes autonómiát lát elő a magyar kisebbség számára a Vajdaságban. A megüresedett helyekre új tagokat választottak a VMDK Tanácsába (dr. Páll Sándor, dr. Sepsey Csaba, Balla Lajos, Horváth Ódry Márta, Simon József, Andróczy László, Papp Róbert, Konecsni Tomisláv, Pintér József, Huszágh Endre) és Ellenőrzőbizottságába (Ágoston Jolán, Tóth Emília, Fazekas János).

...

1992. IV. 27.

A JSZSZK Képviselőházának Szövetségi Tanácsa kihirdette a szerb-crnagorai szövetségi állam, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) alkotmányát. Az alkotmányt és más alapszövegeket Szerbia és Crna Gora hatalmi pártjai rendkívül rövid idő alatt készítették elő (Žabljak helységben), és a Jugoszláv Képviselőház 1986-ban megválasztott Szövetségi Tanácsának mindössze egyharmada (74 képviselő) szavazott. Mindezt abban a reményben tették, hogy ily módon örökölhetik Jugoszlávia jogfolytonosságát. Az új többpárti választásokat > 1992. V. 31-ikére tűzték ki. Az új föderáció deklarációt tett közzé, amelyben elismerte az ENSZ, az EBEE, a helsinki és párizsi alapokmányok elveit és kimondta, hogy nincsenek területi igényei a térségben. Az alkotmány elismerte a köztársasági határokat, de nem szövelt azok sérthetlenségéről, azaz nyitva hagyta más területek előtt a „szabad csatlakozás” lehetőségét.

...”

Tiltakozás a koporsók árnyékában

Április elején ismét beindult a „hadigépezet”, ismét számarányuknál sokkal nagyobb százalékban mozgósították a nem szerb nemzeti közösség hadkötelezettjeit (persze, az albánok kivételével, mert – szabad értékelésem alapján – nem mertek fegyvert adni a kezükbe. „Kellott is” az utánpótlás, mert a horvát hadsereg ellentámadásba kezdett, az Vance-terv semmibe vételével, felvette a harcot a Jugoszláv Néphadsereg „átöltöztetett” egységeivel, illetve a szabadcsapatokkal. A hónap első felében voltak a legvéresebb összecsapások a Dráva-szögben, ami – sajnos – a vajdaságiak, sőt a délvidéki / vajdasági magyarok közül is szedett áldozatokat. Eközben a JNH Boszniába átvezényelt csapatai Arkan Tigriseivel együtt sorra foglalták el az általuk szerbnek kinevezett településeket és területeket. Valójában most indult be a Milošević és Tuđman 1991-ben, Karađorđevóban megkötött titkos egyezségének a megvalósítása. Számunkra mégis Szarajevó ostromának kezdete, az áldozataink, az ómoravicai háborúellenes megmozdulás és a kanizsai VMDK közgyűlés voltak a legfontosabb események, mindezek háttérbe szorították Bosznia-Hercegovina április 6-án történt elismerését, a Kis-Jugoszlávia létrejöttét 1992. április 27-én (a zsabljaki alkotmány elfogadását), azaz az általános választások kiírását Szerbiában.

A szarajevói Holiday Inn szálloda előtt: a mesterlövészek elől elbújt emberek

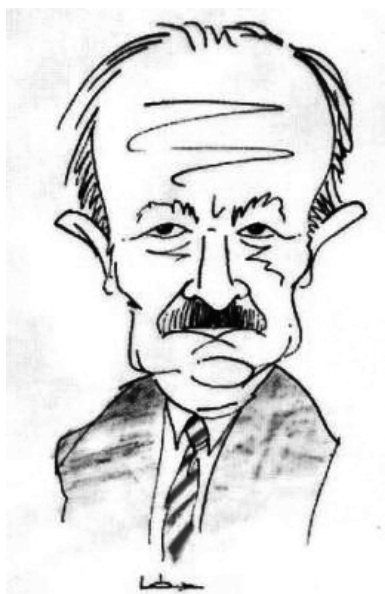
A világban 1992. április 6. arról nevezetes, hogy a Microsoft vállalat kiadta a Windows 3.1. változatát (még magyarul is), ami nagy változást hozott a személyi számítógépek világában. Eközben nálunk más események foglalkoztatták a vajdasági magyarokat. Ekkor már Kula és környéke gyászolt, hiszen április 3-án 12 tartalékos veszette életét Torjancinál, amikor a horvát erők megtámadták őket. Kishegyes környékén sem volt rózsásabb a helyzet, ott három fiatalembert, két magyar és egy montenegrói nemzetiségűt gyásztak.

Moravica (Bácskossuthfalva, Ómoravica), a paprikamalom területe és az egyik résztvevő 15 évvel később (<http://pressburger.hu/node/112>)

»Moravica. A hét végén jelezték az illetékesek, hogy a területvédelmi alakulatokból egy századot fognak kiállítani. Hétfőn a paprikamalomban meg is jelentek az emberek, de felhívták Csubela Ferencet, mert egyszerűen nem akartak a frontra menni, s hallani akarták, hogy erről a képviselőnek mi a véleménye. Csubela hivatkozott az alkotmányra, amely csak külső agresszor ellen kötelezi hadba vonulni a férfiakat, s amelyben az is szerepel, hogy tilos a nemzeti gyűlölet szítása. De, ha már háború is van, erőszakkal akkor sem lehet senkit meggyőződése ellenére belekényszeríteni. Hivatkozott továbbá a párizsi konvencióra, amely kimondja, hogy a háború nem lehet módja a vitás kérdések tisztázásának. Végül is a lelkiismeretükre bízta, hogy vállalják-e a háborút.

Az esetre nyilván kihatott az is, hogy a kulai községben tizenkét, a kishegyesiben pedig három katonát temettek aznap. Ez is katonadolog?

Csubela Ferenc képviselőként, amellett ahogyan őt Léphaft Pál látta azokban az időkben

Aztán összeültek a területvédelmi parancsnokság és a község vezetői, ahol Csubela megismételte álláspontját. A válasz szerint az érintettek csak parancsot teljesítettek. Csubela figyelmeztette őket arra, hogy ne folyomodjanak olyan rigorózus intézkedésekhez, mint tették azt ősszel a zentai és az adai béketüntetések szervezőivel és részvevőivel szemben.

A moravicai és a pacséri behívottak közül végül is tizenöt-húszan eleget tettek a parancsnak, a többiek pedig, hatvan-hetvenen, köztük a parancsnok és néhány tiszt, a paprikamalomban maradtak; sem a frontra, sem haza nem akartak menni. Elkezdték megszervezni az életüket.

Megkérdeztem Csubelától, hogy gyakori-e a mozgósítás a faluban. A válasz: „Mint szegény embernek a krumplileves – hetente háromszor is kijár.”³³

³³. <http://www.naplo.org/index.php?p=hir&modul=tegnaplo&hir=456>, Keszég Károly: Ki lő rád most Ferdinánd? Szarajevó ismét történelmet ír – Primitivci svih zemalja, jebite se! – Moravica és Bosznia (részlet), Napló, 1992. április 8.

„Meneküljünk, jönnek a vérszomjas magyarok!”

Kanizsa községben igencsak mozgalmas volt az április. Kezdődött azzal, hogy egy velebiti labdarúgó mérkőzésre a labdát Mandarić tábornok helikopteren hozta. De nemcsak azt, mert ládákat is pakoltak ki, amiből később a „megbízható” embereknek (persze, szerb nemzetiségűeknek) fegyvereket osztottak. Valószínűleg azért, mert bizony ők „veszélyeztetettek” voltak a többségében magyarok lakta környezetben. Arról hogy később mi lett e fegyverek sorsa, fogalmam sincs.

Ezt még követte az a furcsa lépés, hogy a községi küldött-testület és a végrehajtó tanács (magyar nemzetiségű) elnökei szerződést kötöttek a Jugoszláv Néphadsereggel, ami alapján a mesterségesen tönkretett Építőipari Kombinátus Budućnost (gyengébbek kedvéért: jövő) vállalatának épületegyüttesét eladták a hadseregnek, hogy itt kaszárnyát létesítsenek a Horvátországból kivont páncélosok részére. Az már csak hab a tortán, hogy a vételárát kb. egy év alatt törlesztették, s az infláció miatt az akkor átutalt pénzösszeg kb. 94.000 német márkát ért (ez azért fontos, mert az idén – 2012-ben – Magyarkanizsa önkormányzata az időközben teljesen lepusztult épületegyüttest kb. 750.000 euróért vásárolta vissza). Ezeknek a páncélosoknak már a következő hónapban igencsak fontos szerepe lesz.

Már márciusban kitűzte a VMDK a magyarkanizsai kongresszusának dátumát április 25-re. Senki nem gondolt arra, hogy abban az évben e dátum pontosan a pravoszláv húsvétra esett. Mivel én voltam a VMDK kanizsa-törökkanizsai körzeti szervezetének elnöke, nekem kellett a szükséges rendőrségi értesítést, illetve a tájékoztatási eszközök segítségével a lakosság tájékoztatását elvégezni. Az akkor érvényes törvények szerint minden szükségeset megtettünk a megtartásra kerülő közgyűléssel kapcsolatban. Egy héttel a rendezvény előtt furcsa hírek keltek szárnyra Kanizsán. Megtudtuk, hogy a nemrég „megalakult” radikális pártszervezet azt tervezte: azért választottuk a pravoszláv húsvétot a megtartás dátumának, mert ehhez akarjuk kötni a független magyar autonóm terület kikiáltását, emellett le kívánjuk mászárolni a Kanizsán és környékén élő szerbeket. Jókat neveltünk e blódségeken, azonban már szerdán arra lettünk figyelmesek, a szerb családok útra keltek. Volt, aki csak a szomszéd Törökkanizsára, mások Újvidékre, Belgrádba... utaztak. Legnevetésesebb volt az a szerb család, amelyik nem kívánt nappal és az úton elmenni, ők éjjel, titokban (de a szomszédaik látták őket) csónakon keltek át Törökkanizsára, nehogy valamilyen leszámolás áldozatai legyenek.

Közben a jelenleg Hágában „hűsölő” radikális vezér is megnyilatkozott, kinevezte a VMDK-t államellenségévé, követelte annak, illetve a rendezvénynek a betiltását, valamint kilátásba helyezte a szabadcsapatainak ideérkezését a közgyűlés megtartásának napjára. Nem tagadom, nagy volt ezek után a feszültség az itteni magyarok között is.

Csütörtökön reggel az iskolában hívott a községi küldött-testület elnöke. Arra kért, menjek be a városházára, mert beszélni szeretne velem a szombati közgyűléssel kapcsolatban. Teljes nyugalomban megjelentem, de nem az elnök irodájába, hanem a díszterembe irányítottak. Meglepődve láttam, hogy ott van a szabadka-kanizsai rendőrőrnök, a szabadkai kaszárnya parancsnoka, egy másik magas rangú katonatiszt és két civil ruhás egyén (már a kinézetükből arra következtettem: ők az államvédelmiek) és persze, a községi küldött-testület, valamint a végrehajtó tanács elnökei. Megkezdődött a gyózködés, hogy mondjam le a közgyűlést, a község lakosai nyugalma érdekében ne tartsuk meg az összejövetelt stb. Szerencsére nálam volt minden dokumentum, azokkal igazoltam, hogy az érvényes jogszabályok alapján cselekedtem, emellett bemutathattam a rendőrség értesítését is, amire a törvényes határidőre nem érkezett válasz, ami azt jelentette: engedélyezik a zártkörű közgyűlés megtartását. Elmagyaráztam nekik a VMDK döntéshozatali mechanizmusát, ami alapján még akkor sem tudtam volna lemondani a gyűlést, ha akartam volna. De mivel nem is akartam, így kijelentettem, mivel minden törvényes, én semmin sem fogok (mert nem is tudok) változtatni, majd egyszerűen faképnél hagytam őket.

Szombaton nem Kanizsára indultam először, ugyanis Tóthfaluból, a Logos Grafikai Műhelyből be kellett szállítanom az autonómia koncepcióját (is) tartalmazó kiadványunkat és meglepődve tapasztalhattam, hogy a szigetelőanyag-gyárnál felfegyverzett, különleges egységekhez tartozó rendőrrjárőr állta utunkat. Átkutatták az autót, s mivel látták, hogy abban csak a könyvek találhatók, utunkra engedtek. Mindenfelé rendőri készültséget vettünk észre, de azt azonnal megtudtuk egy megbízható forrásból, kilencszáz rendőrt vezéreltek ki Kanizsára és teljesen elzárták a külvilágtól, a rendkívüli esetek azonnali észlelésére pedig két helikopter körözött a városka fölött. Nem térek ki az ülés lefolyására, egyedüli lényeges adat még, egyetlen incidens történt, egy Szabadkán és Kanizsán is élő, valamikori jeles sportoló, de akkorra már nagyon szélsőséges szerb nemzetiségű férfi akart erőszakkal bejutni az (akkor még csak moziként működő) Cnesa épületébe („majd én rendet teremtek”, kiabálta), de a rendőröket nem hatotta meg, megbilincseltek és elszállították.

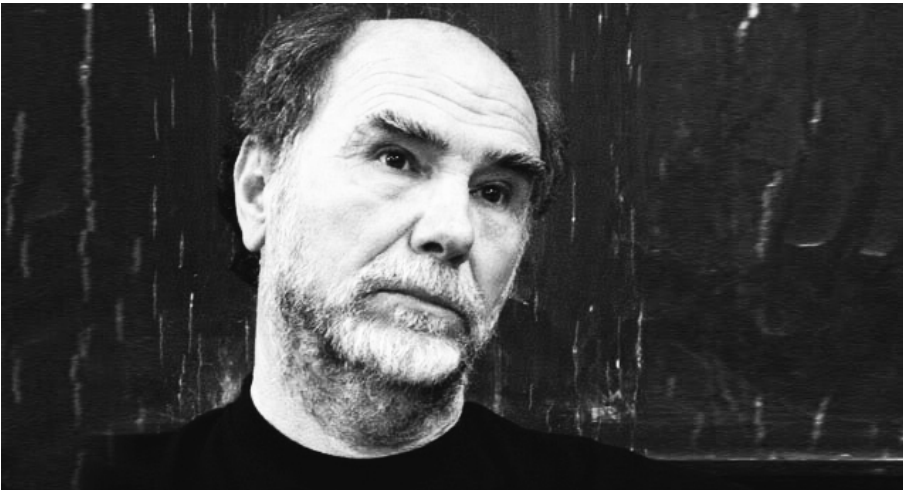

Háttéranyag áprilishoz: Történések, melyekről nem tudunk vagy amiket már elfeledtünk

Áprilisban az eddig helyenként megesett összetűzések általánossá váltak, emellett megkezdődött Szarajevó ostroma. Mindenféleképpen tudniuk kell az olvasóknak, mindez nem ad-hoc történésorozat volt, nagyon alaposan kitervelték, erről tanúskodnak azok a hiteles dokumentumok, amelyek a hágai bíróság pereiben is bizonyítékul szolgáltak.

Telefonbeszélgetések még 1991-ből³⁴.

„Ember, tudniuk kell, hogy Szarajevó körül 20.000 szerb található, Szarajevót lerombolják, ezalatt életét veszti majd 300.000 muzulmán. Nyíltan meg kell nekik mondanom: Bosznia-Hercegovinában van három-négyszázezer felfegyverzett szerb, plusz még a hadsereg és a technika. Nem értik meg, hogy itt térdig gázolhatnánk a vérben, akkor pedig a muzulmán nép el fog tűnni.”

Gojko Djogo nem a költészetéről beszélt a gyermekversek írójával

³⁴. [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/karadzicevo-obecanje-quotkrvi-do-koljena-quot.25.html?cat_id=1&news_id=1875](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/karadzicevo-obecanje-quotkrvi-do-koljena-quot.25.html?cat_id=1&news_id=1875) (részlet, fordította Balla Lajos)

Ez hangzott el a Radovan Karadžić és Gojko Đogo között 1991. október 12-én lefolytatott telefonbeszélgetéskor. R. K. két nappal később hozta nyilvánosságra a már ismert fenyegetését:

„Nehogy azt gondoljátok, hogy nem fogjátok Boszni-Hercegovinát pokolra juttatni, a muzulmán népet pedig az eltűnésbe. Azért, mert a muzulmán nép képtelen megvédeni magát, ha itt háború lesz.”

Ugyanezt a retorikát használta akkor is, amikor Slobodan Miloševićel beszélt telefonon, lehallgatással ezt is megörökítették:

„Bele fog törni a foguk, egyszerűen bele kell, hogy törjön a foguk, nincsen olyan ár, ami mellett mi velük valamilyen államban együtt fogunk élni. Ez már kész tény.”

Sajnálatos, hogy az Egyesült Államok és Európa is tudtak minderről, mégis hallgattak. A felelősségük azonban sokkal nagyobb, mert nemcsak hallgattak, nem is cselekedtek semmit, hogy megállítsák az előre megtervezett hallgattak, nem is cselekedtek semmit, hogy megállítsák az előre megtervezett népiártást.

Lehallgatott áprilisi telefonbeszélgetések

Az áprilisi történések alatt a nemzetközi közösség azt követelte a Jugoszláv Hadseregtől, legyen semleges, ne avatkozzon be az összetűzésekbe. Azt, hogy mennyire valósították meg, bizonyítja a telefonbeszélgetés Kukanjac Milutin tábornok és Karadžić Radovan között 1992. április 18-án³⁵:

„(...)

Karadžić Radovan: (Máshoz beszél a teremben – És löni, ha az ENSZ bejelenti, amikor bejelenti, hol fognak elhaladni, természetesen ellenőrzés mellett kell elhaladniuk. A fegyelmet be kell...) Haló.

Kukanjac Milutin: Igen.

Karadžić Radovan: Haló.

Kukanjac Milutin: Igen.

Karadžić Radovan: Jó napot.

Karadžić Radovan: Itt Radovan, itt vagyok a városban. Látja azt, ami a Szkupstinával történt...

Kukanjac Milutin: Persze.

³⁵ https://www.youtube.com/watch?v=rAAK_2JOZjs, lejegyezte és fordította Balla Lajos

Kukanjac tábornok 1992-ben, egyesek béketeremtőnek tüntetik fel

Karadžić Radovan: Nekünk semmi közünk hozzá.

Kukanjac Milutin: Adjanak ki közleményt.

Karadžić Radovan: Korábban gépfegyverekkel lőtték Simović kabinetjét és a többi szerb miniszter kabinetjét, most pedig a harmadik emeletet, ahol Krajišnik székel.

Kukanjac Milutin: Ez alapján adjanak ki egy közleményt.

Karadžić Radovan: Mindjárt kiadjuk a közleményt.

Kukanjac Milutin: Adjanak ki közleményt, mert úgy esett ki, mintha mi tettük volna.

Karadžić Radovan: Szó sincs, szó sincs róla.

Kukanjac Milutin: Gyorsan kell reagálni.

Karadžić Radovan: Azonnal megtesszük.

Kukanjac Milutin: Jó.

Karadžić Radovan: Jó.

Kukanjac Milutin: Ön itt van, ugye?

Karadžić Radovan: Igen, igen.

Kukanjac Milutin: Jó.

Karadžić Radovan: Indulunk a sajtókonferenciára, majd pedig...

Kukanjac Milutin: Jó.

Karadžić Radovan: ... itt leszek ismét. Ha esetleg látnunk kell egymást.

Kukanjac Milutin: Megbeszéljük.

Karadžić Radovan: És Vogošćeval kapcsolatban, kérem, látja, hogy Vikić és a zöldsapkások el akarják foglalni Pretist és el akarják venni a harci eszközöket.

Kukanjac Milutin: Meg kell akadályozni.

Karadžić Radovan: A mieink ott védik az embereket, dolgoznak.

Kukanjac Milutin: Csak védjék.

Karadžić Radovan: Lehetne-e valahogyan tampont kialakítani közöttük?

Kukanjac Milutin: Hát nézzük meg most, kapcsolatba akarunk lépni velük, azzal a Koprivicával, hogy lássuk, ott mi van.

Karadžić Radovan: Gyerünk, kérem önt, induljon el valaki, nem mernek ők a hadseregre, alakítsanak ki tampont közöttük. A hadsereg, különben is, ezért van itt, jól jött nekünk. Ő is látja, hogy ott Vance azt mondta, látta-e ön is.

Kukanjac Milutin: Mit mondott?

Karadžić Radovan: Azt mondta, minden fél egyetért abban, hogy az egyedüli erő, ami megakadályozhatja az összetűzéseket, a Jugoszláv Hadsereg.

Kukanjac Milutin: Aha.

Karadžić Radovan: Ezt pont a Kučánnal folytatott beszélgetéskor mondta, még a horvátok és a muzulmánok is mondták, habár a horvátok és a muzulmánok azt is mondták, a hadseregnek ki kell vonulni.

Kukanjac Milutin: Mentse meg, majd vonuljon ki.

Karadžić Radovan: Először mentse meg, majd utána...

Kukanjac Milutin: Persze, nincs az a...

Karadžić Radovan: Nem kell itt nagy elmozdulás, nekünk van megoldásunk.

Kukanjac Milutin: Jó.

Karadžić Radovan: Azonban, ha, kérem önt, helyezkedjenek el ott, majd pedig maradjanak egész idő alatt a helyszínen, amíg egy valamilyen vonat.

Kukanjac Milutin: Megnézem, mi a helyzet, épp most itt vannak nálam a tábornokaim pont emiatt, már dolgozunk rajta.

Karadžić Radovan: Azért, mert ha ő oda beront, van ott Zoja (megjegyzés: tankelhárító) és Osa (megjegyzés: aknavető) is, egyetlenegy jármű sem lesz biztonságban, ha...

Kukanjac Milutin: Biztosan, ez igaz.

Karadžić Radovan: Ha ők oda beássák magukat.

Kukanjac Milutin: Jó.

Karadžić Radovan: A mieink védekeznek, de nem tudom, meddig képesek kibírni.

Kukanjac Milutin: Jó.

(...)”

Léteznek arra is bizonyítékok, hogy nemcsak a Jugoszláv Hadsereg, hanem az ál- és félkatonai alakulatok is bekapcsolódtak az összetűzésekbe. Ilyen például a Šešelj Vojislav és Gavrilović Branislav között, 1992 áprilisában folytatott telefonbeszélgetés.

Šešelj Vojislav (balról) az 1992-ben végzett "szolgálatiért" egy év múlva Gavrilović Branislav Brnet csetnikvajdává nevezte ki

Ismeretlen férfi: Kérem.

Šešelj Vojislav: Itt Vojislav Šešelj, megkaphatom-e Branislav Gavrilovićot?

Ismeretlen férfi: Lehet uram, egy pillanat.

Gavrilović Branislav: Isten segítsen, vajda.

Šešelj Vojislav: Segítsen az Isten, mi történik ott?

Gavrilović Branislav: Hát, Vojo, a mieink lenn vannak a városban, érted.

Šešelj Vojislav: Hányan vannak lenn?

Gavrilović Branislav: 18, 18-an maradtak.

Šešelj Vojislav: Körülfogták őket?

Gavrilović Branislav: Kérem?

Šešelj Vojislav: Körülfogták őket?

Gavrilović Branislav: A kezdetek óta körülfogták őket. Most indultak valamilyen önkéntesek, hogy kimentsék őket, nem is tudjuk, mi történik lenn.

Šešelj Vojislav: Te megsebesültél, igaz?

Šešelj Vojislav: Milyen ez a seb?

Gavrilović Branislav: Átlótt, de minden jó lesz, jó lesz, nincs probléma.

Šešelj Vojislav: Ellátták a sebedet?

Gavrilović Branislav: Igen, igen, minden rendben.

Šešelj Vojislav: Hallod, most hívtam Palet, nem kapom meg Radovánt, nem tudom megtalálni, de senki sem találja.

Gavrilović Branislav: Persze.

Šešelj Vojislav: De megüzentem neki, hogy amennyiben nem mentik ki az embereinket a frontokról, senkit többé nem fogunk küldeni.

Gavrilović Branislav: Jó.

Šešelj Vojislav: Tudod. Kérlek, ne vedd el az idegeidet...

Gavrilović Branislav: Itt vannak az emberek...

Šešelj Vojislav: ... ne kerülj összetűzésbe a mieinkkel, hanem minél több embert gyűjts össze, hogy azokat kimentsük, tudod?

Gavrilović Branislav: Hát itt van, állandóan küldöm őket, hogy kimenekítsék, állandóan.

Šešelj Vojislav: Ezeket a dolgokat akkor fogjuk letisztázni, ha békésebb lesz.

Gavrilović Branislav: Jól van, Vojo. Különben, hogy áll az egészséged?

Šešelj Vojislav: Nem rossz, gyerünk, az Istenedre küldjél minél több embert.

Gavrilović Branislav: Jól van, no, mindenkit aktivizáltunk, csak lefelé küldjük őket. Meglátjuk, majdcsak lesz valahogy.

Šešelj Vojislav: Jól van, jól van.

(...)

Az önkinevezett Boszniai Szerb Köztársaság vezetői Szarajevó fölött, Paleban székelték, de állandó telefonkapcsolatban voltak a városban levő szerb csapatokkal, amelyek parancsnoksága egy iskolában volt. A két helyszín között 1992. 04. 21-én lefolytatott telefonbeszélgetést találhatják meg itt, amelyben az egyik oldalról Krajišnik Momčilo és Koljević Nikola, míg a másik oldalról Ninković Radomir és Karišik Milenko vett részt.

Ninković Radomir: Kérem.

Branko: Haló! Jó napot.

Ninković Radomir: Jó napot.

Branko: Vraca, az iskola, igaz?

Ninković Radomir: Igen.

Branko: Itt van, Paleról hívom. Kérem, ki ott a legfelelősebb egy beszélgetésre?

Ninković Radomir: Igen. De ki az?

Branko: Vracáról hívom, a törzskarból. Kivel beszélek? Itt Branko a telefonnál.

Ninković Radomir: Ninković Radomir.

Branko: Ninković Radomir?

Ninković Radomir: Igen.

Branko: Itt van, várjon, Krajišnik elnök úr, egy kis türelmet.

Krajišnik Momčilo: Haló!

Ninković Radomir: Jó napot.

Krajišnik Momčilo: Hej, Radomir!

Ninković Radomir: Igen, tessék elnök úr.

Krajišnik Momčilo: Itt, Momo Krajišnik. Mi újság lenn?

Ninković Radomir: Hát, hogy mondjam, ezt jobban meg tudná magyarázni vagy Karišik vagy, ...

Krajišnik Momčilo: Adja Karišikot.

Ninković Radomir: ... Čedo Kljaić. Egy pillanat.

Krajišnik Momčilo: Adja.

Karišik Milenko: Haló!

Krajišnik Momčilo: Milenko!

Karišik Milenko: Itt Karišik, jó napot.

Krajišnik Momčilo: Hát, jó napot.

Karišik Milenko: Tiszteletem.

Krajišnik Momčilo: Mondja meg, mi a helyzet odalenn? Hallom nagy a káosz.

Momčilo Krajišnik és Radovan Karadžić akkorjában

Karišik Milenko: Hát, jócskán lónek, azok a területvédelmisek vannak bekapcsolva az aktivitásokba.

Krajišnik Momčilo: Tudni-e, hogy ki indította az akciót, az Istenét maguknak?

Karišik Milenko: Hát, nem tudom, hogy ilyen összeköttetéssel mondhatom-e önnek...

Krajišnik Momčilo: Ne, csak ezt ne, hanem csak...

Karišik Milenko: Hát tudni, mindent tudni. Tudni, mindent tudni. A szerb minisztérium erői nem vesznek részt, azon kívül, hogy itt lőnek bennünket, aknavetőikkel lóttek bennünket. Nagyon sok célt tévesztett, azonban egy lövedék, abba az F objektumba, ahol mi vagyunk...

Krajišnik Momčilo: Igen.

Karišik Milenko: ... be kellett menünk a bázisunkba, átlótték, három falat átlóttek. Orvlövészek lőnek bennünket állandóan és így tovább, azonban mi itt maradtunk, békések maradtunk. Csak azt viszonzottuk, amit kénytelenek voltunk, semmi többet.

Krajišnik Momčilo: Igen, igen.

Karišik Milenko: Itt legfőképpen a területvédelmissek folytatják és... a hadsereg nem lőtt, ahogyan én tudom, tehát így.

Krajišnik Momčilo: Igen, igen. Most mindez káros, mert a hadsereg nem kapcsolódhat be, mert akkor sok minden történne. De lehet-e valamilyen kapcsolatuk, hogy lássuk, hogyan is áll a helyzet, a anyját neki?

Karišik Milenko: Én megtehetném...

Krajišnik Momčilo: Gyerünk, egy kicsit nézze meg...

Karišik Milenko: Most nem tudnám megmondani, mert tudja, nincs az a... tudja, ahogyan folytatják az akciót, hogy én nem, azaz a kapcsolatokkal...

Krajišnik Momčilo: Jól van, amennyiben valamilyen információkhoz jutnak, mondják meg nekem...

Karišik Milenko: Tudom, hogy volt, hogy valakik megsebesültek, hogy vannak halottak, igen... és így.

Krajišnik Momčilo: Igen. És sokat lőnek?

Karišik Milenko: Hát, most keveset, valamivel kevesebbet. Attól függ, hullámokban, sokat lóttek.

Krajišnik Momčilo: Igen, igen.

Karišik Milenko: Nagyjából ők is, vannak nekik aknavetőik, ennél a, az elsősegélynél, majd most meg áthelyezték ahhoz a, a vasutasok otthonához.

Krajišnik Momčilo: Igen, fönntöbb, igaz?

Karišik Milenko: Persze, ide helyezték át most...

Krajišnik Momčilo: És hol folynak ezek a harcok? Minden a Miljacka körül?

Karišik Milenko: A harc itt folyt a Miljacka körül, de fönnt is, Vracánál is lóttek.

Krajišnik Momčilo: Igen, jó, hogy ők lőnek, de gondolom, lenn is vannak harcok...? Azt jelenti, lenn is, igaz?

Karišik Milenko: Lenn, igen, a városban.

Krajišnik Momčilo: Jól van, Milenko, maradunk... Egy pillanat, Koljević professzor is...

Karišik Milenko: Igen.

Sűrűn együtt voltak: Radovan Karadžić, Biljana Plavšić és Nikola Koljević

Koljević Nikola: Haló!

Karišik Milenko: Igen, professzor úr.

Koljević Nikola: Kérem, tudja-e, hogy... megjött-e az az Európai Közösség...

Karišik Milenko: Igen, ők elindultak önök felé és...

Koljević Nikola: És Mlađo Mandić velük ment?

Karišik Milenko: Nem, elküldtünk egy...

Koljević Nikola: Mikor indultak?

Karišik Milenko: Elküldtünk egy szerb rendőrt, aki kíséri őket...

Koljević Nikola: Mikor indultak?

Karišik Milenko: Öt perccel ezelőtt.

Koljević Nikola: Aha. Jól van, köszönöm.

Karišik Milenko: Hát, ők benéznek majd Vracára, a válságtörzsbe, majd pedig folytatják az útjukat önök felé. Megbeszélték a találkozót...

Koljević Nikola: Miért Vracára?

Karišik Milenko: ... a doktorral.

Koljević Nikola: Miért Vracára?

Karišik Milenko: Hát, valaki azt mondta, nem tudom.

Koljević Nikola: Hát, én nem Vracával beszélek?

Karišik Milenko: Hát, igen... hol van ön? (nevetgél)

Koljević Nikola: Kérem?

Karišik Milenko: Ön itt van vagy fönn van?

Koljević Nikola: Én fönn vagyok.

Karišik Milenko: Hát, akkor jó, semmi, ők csak átutaznak, nincs probléma.

Koljević Nikola: Aha. Jó.

Karišik Milenko: Ők elindultak önök felé.

Koljević Nikola: Jó.

Karišik Milenko: Igen. A velünk való egyeztetés alapján.

Az egyik legszörnyűbb kép 1992 áprilisából: Szarajevó Küldött-testületének épülete ég

A krónikás feljegyzései — 1992. május

.....

1992. V. 5.

A szerbiai Védelmi Minisztériumban fegyelmi eljárás kezdődött Dobrila Glišić-Gajić ellen, aki Tomislav Simović volt védelmi miniszter kabinetfőnökeként készített feljegyzéseit folytatásokban közzétette a NIN c. hetilapban.

1992. V. 6.

Szerbia Képviselőháza elfogadta a Szövetségi Képviselőház Köztársaságok Tanácsa képviselőinek megválasztásáról szóló törvényt, amely kimondja, hogy a Szerbia Képviselőháza által saját képviselőinek soraiból a Szövetségi Képviselőház Köztársaságok Tanácsába megválasztandó 20 parlamenti képviselő párthovatartozásának tükröznie kell a Szerbia Képviselőházában fennálló pártközi arányokat.

Szerbia Képviselőháza elfogadta a Szövetségi Képviselőház Polgárok Tanácsa képviselőinek megválasztásáról szóló törvényt, amely szerint a Polgárok Tanácsa 108 szerbiai parlamenti képviselőjének felét listás választásokon, másik felét pedig egyéni választókerületekben választják meg. Vajdaság területét 12 választókerületre osztották fel.

...

1992. V. 8.

Ágoston András a VMDK elnöke Strasbourgban, Brüsszelben és Párizsban nemzetközi támogatást kért a vajdasági magyarság számára. Ágoston levelet írt lord Carringtonhoz, amelyben hangsúlyozta, hogy Milošević szerb elnök azon mesterkedik, hogy kivonja a szerbiai nemzeti kisebbségek ügyének rendezését a nemzetközi diplomácia és a brüsszeli békekonferencia hatásköréből. Nagy hiba lenne, ha hitelt adnának Milošević szóbeli ígéretéseinek, és ezzel a VMDK autonómia-tervezete is lekerülne napirendről, holott az maximálisan összhangban van a nemzetközi álláspontokkal, hiszen éppen a Carrington-féle javaslatokon alapszik. Ágoston nyugat-európai útjáról hazatérőben megbeszélést

folymat Budapesten Antall József miniszterelnökkel, ahol többek között elmondja, hogy bár a VMDK már tárgyalta az új Jugoszlávia elnökével, Miloševićyal, elégedetlenek, mert az elnök eleve leszögezte, hogy az autonómia nem lehet a tárgyalások témája.

1992. V. 8.

A NIN folytatta Dobrila Gajić-Glišić feljegyzéseinek közlését, aki 1991 szeptemberétől 1992 januárjáig Tomislav Simović tábornok, szerbiai védelmi miniszter kabinetfőnöke volt. A 4. folytatásból többek között megtudhatjuk, hogy a miniszternél tett látogatásakor Milan Paroški szerbiai népképviselő, a Néppárt elnöke 3.500 bácskai magyar kitelepítését szorgalmazta.

...

1992. V. 9.

A VMDK Tanácsa közleményben szólította fel a vajdasági magyarságot, hogy „álljon ellen az esztelen háborúnak, tagadja meg a törvénytelen mozgósításban való részvételt”.

1992. V. 10.

Oromhegyesen a Zitzer Clubban több száz ember gyűlt össze, tiltakozva az erőszakos mozgósítás miatt, a hatalom azonban nem volt hajlandó dialógusra. Ugyanakkor Kanizsáról vagy félszáz fiatal erőszakkal elvittek, a tiltakozó hozzátartozókat pedig fegyverrel megfenyegették.

1992. V. 10.

"Vasárnap Új-Žedniken bemutatkozott a Szerb Radikális Párt (...) Ami a magyar nemzeti kisebbséget illeti, nekünk rendkívül differenciált az álláspontunk. Országunkban sok olyan magyar él, aki lojális Szerbiához meg Jugoszláviához, sok magyar volt a Baranyában és Szlavóniában küzdő önkéntesek között is. Ezek a magyarok fegyvertársaink, és mindazok, akik lojálisak a szerb államhoz, de azoknak a magyaroknak, akik Ágostont és a VMDK-t követik, nincs helyük Szerbiában. Másutt kell menedéket keresniük a világban, Szerbia pedig nem fogja megtűrni őket – mondta Šešelj. (J. B.: Svi Hrvati treba da idu iz Srbije. – Subotičke novine, 1992. V. 15.)

...

1992. V. 24.

Kosovóban megtartották a Belgrádtól független, többpárti választásokat. Az 1991 szeptemberében kikiáltott Kosovói Köztársaság elnöki tisztjére egyetlen

jelöltet, Ibrahim Rugovát, a Kosovói Demokratikus Szövetség, a valamennyi albán pártot tömörítő szervezet elnökét állították. Belgrádban törvényellenesnek és érvénytelennek nyilvánították a választásokat.

...

1992. V. 25.

Bogdán József verbicai lelkipásztor és költő szerepelt Oromhegyesen. [Az oromhegyesi válságtörzs 25. közleménye. MSz, 1992. V. 26. 20. p.]

...

1992. V. 26.

Oromhegyesen szerepelt Friedrich Anna, a Magyar Szó főszerkesztő-helyettese és Fehér István, a belpolitikai rovat szerkesztője, valamint Fábri Géza és Horváth Lehel előadóművész. [-: Oromhegyesen a Magyar Szó. – A válságtörzs közleménye. MSz, 1992. V. 28. 16. p.]

1992. V. 26.

A választások előtt fokozódik a nyomás a Vajdaságban. Szabadkán 8000 behívót kézbesítettek, a várost harckocsik veszik körül, tankokat vonnak össze a magyar határ közelében is. Állítólag listák készültek a kitelepítésre ítélt magyarokról és horvátokról.

...

1992. V. 26.

„A Jugoszláv/Vajdasági Szociáldemokrata Liga felszólítja a vállalatokat, egyéneket, hogy ha bármi módon is segíteni tudnak (élelmiszerrel, ruhanemű-küldeménnyel, elszállásolással) a menekülteken, jelentkezzenek szervezetük telefonszámán. Nenad Čanak elnök szerint ugyanis Vajdaságban a békét csak úgy őrizhetjük meg, ha felkaroljuk ezeket a szerencsétlen, hontalan embereket, és nem taszítjuk őket Šešelj karmai közé. Nenad Čanak egyébként ezt az akciót azután szervezte meg, miután elbeszélgetett a Herkócán tartózkodó horvátországi menekültekkel, akik ugyanis Šešelj utasítására az ottani horvát és magyar nemzetiségű lakosságot akarják elűzni otthonából. Többségükkel, Čanak úgy érzi, sikerült megértetni, hogy mindenki együtt érez velük, és mindent megteszünk annak érdekében, hogy segítsünk rajtuk, de a vajdaságiaktól nem várhatják el, nem követelhetik, hogy elhagyják otthonaikat.” (g. k. cs.: Segítségünk a menekülteken. – Magyar Szó, 1992. V. 26.)

1992. V. 26.

„Milorad Crnjanin pártja (a Szerb Radikális Párt) álláspontjaiért fog síkraszállni. Hangsúlyozza, hogy a pártnak nincs kifogása a magyarok ellen, akik közül sokan önkéntesként, valamint a JNH és Šešelj katonái között harcoltak. Szó sem lehet azonban arról a törekvésről, hogy állam alakuljon az államon belül, azaz hogy Ágoston András összevesztse a két népet.” (M. É.: Nem lehet állam az államban. – Magyar Szó, 1992. V. 26.)

...

1992. V. 27.

„Vajdaságban hetek, napok, vagy talán órák kérdése, hogy kitörjön a háború, ami valószínűleg a jól ismert forgatókönyv szerint fog történni, még hozzá Vajdaságra, hiszen ez a tartomány tampontérség Horvátország, Magyarország és Szerbia között. Úgy tűnik, a háború itt is elkerülhetetlen – hangsúlyozta Nenad Čanak.” (N-a: Meddig lesz béke Vajdaságban? – Magyar Szó, 1992. V. 27.)

...

1992. V. 28.

„Mélységesen felháborított és elszomorított az az arcátlan hamisítás, amit a Magyar Szó 1992. május 24-ei, vasárnapi számában a Békegyűlés Csantavéren című, sz. a. [Szabó Angéla] aláírású cikk szerzője elkövetett. A résztvevők felsorolásánál és beszédek idézése közben ugyanis Kasza József polgármesterrel és népképviselővel, valamint Forgó Józseffel, a VMDK csantavéri tagozatának elnökével egyetemben »kifelejtette« a nevemet, azt a látszatot keltve ezzel, hogy a szíves invitálások ellenére sem vettem részt a szülőfalumban rendezett békenagygyűlésen.” (Dudás Károly: Hitelrontást követtek el ellenem. – Magyar Szó, 1992. V. 28.)

...

1992. V. 28.

„Az oromhegyesi válságtörzs 27. közleményében jelenti, hogy a kedd esti műsor keretében Friedrich Anna, a Magyar Szó aznap kinevezett főszerkesztőhelyettese és Fehér István, a belpolitikai rovat szintén újonnan kinevezett szerkesztője köszöntötték a jelenlevőket.” (Oromhegyesen a Magyar Szó. – Magyar Szó, 1992. V. 28.)

...

1992. V. 28.

Oromhegyesen szerepelt Bogdán József lelkipásztor és költő, valamint Ábrahám Irén színművésznő és a Napló munkatársai. [-: Oromhegyesen a Magyar Szó. – A válságtörzs közleménye. MSz, 1992. V. 28. 16. p.]

...

1992. V. 28.

Kosovo Köztársaság kormánya bejelentette: törvényesen megválasztott intézményei révén Kosovo független és szuverén állammá vált.

...

1992. V. 30.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa átfogó megszigorító intézkedéseket hozott a JSZK ellen. A 15 tag közül 13 az embargóra szavazott, csak Kína és Zimbabwe tartózkodott. Az azonnal hatályba lépő tilalomcsomag teljes kereskedelmi embargót és az olajszállítások leállítását is magában foglalta.

1992. V. 30.

Veprődön (Kruščić) rálóttek a VMDK helyi tagozata elnökének, Micskó Andrásnak a családi házára. (ü.: Rálóttek a VMDK vezetőjének a házára. – Magyar Szó, 1992. V. 31.)

1992. V. 31.

Szövetségi, tartományi és helyhatósági választásokat tartottak Szerbiában.

A VMDK az ellenzék bojkottja ellenére a részvétel mellett döntött (a Kanizsai Körzeti Szervezet kivételével).

A szövetségi választásokon a VMDK 5 választási egységben indított jelöltet (Szabadka: dr. Sepsey Csaba; Zombor: Kabók István; Verbász: dr. Maruzsenszki József; Kikinda: Bálint Antal; Becse: Csorba Béla), pártlistáján pedig a következő jelöltek szerepeltek: dr. Páll Sándor, dr. Stjepan Skenderović, Papp Ferenc, Tápai János és Somorai Zsuzsanna.

A Szövetségi Képviselőházba két VMDK-s jelölt, Csorba Béla és dr. Sepsey Csaba jutott be. (> 1992. VI. 3.)

Részlet Mladić tábornok hadi naplójából³⁶.

Mladić tábornok hadi naplójában két májusi bejegyzés (1992. május 1. és május 31.) található, mégis az április utolsó napján feljegyzetteket közlöm, mivel ezekből egyértelműen látszik: minden, ami Boszniában május folyamán lejátszódott (de akár Szerbiában, Belgrádban is), gondosan megtervezett folyamat része volt, az egészet az akkori kis-jugoszláv és szerbiai politikai elit képmutatáson alapuló elképzelései mozgatták.

1992. április 30.

10,06.-

TALÁLKOZÁS

Adžić vezérezzredessel.-

Adžić v.e.

- A tartalmat nem kell nyilvánosságra hozni.-
- A találkozó tartalmát el kell juttatni a megbízható brigádP-oknak.-
- Az információt részben átadni a tájékoztatásnak, egyes részeket csak a parancsnokoknak.-

- A terület állapota
- -II- az egységekben
- Alapvető problémák.-

Španović ezr:

- Tegnap az EU végleg nyilvánosságra hozta, miért nem foglalták el az EU erői 04. 06-án a zónát, mert elhalasztották 92. 05. 15-re. Ők javasolják nekünk HK Alkotmányát, amelyben a KSZK-nak a HK-ban különleges státust ajánlanak.-

Látható, hogy ezzel ki akarják játszani a Vance-tervet és a V-terv végrehajtása előtt pol. megoldást akarnak kierőszakolni.-

³⁶ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=956311> (részlet, fordította Balla Lajos)

Subotić ezr.

- E találkozó BH érdekében lett összehívva
- Ebben semmit nem szerveztek meg.-
- A BHSZK vezetősége miért nem tett meg mindent, ezt nem értem, kivéve azt, hogy arra támaszkodunk: a JNH BH-ban fog maradni.-
- Kihirdettük a BHSZK TV-t.-
- A hadseregnek BHSZK területén kell maradnia, mert a JNH egységei ebbe a térségbe lettek irányítva.-
- A JSZK-tól való teljes függőségbe hoztak bennünket.-
- Szükséges, hogy létrehozzuk a TV Törzskarát és megválasszuk a P-át.
- Adžić táb. Elkötelezettsége:
- Tegnapelőtt úgy döntöttünk, ülést kell tartani, meg kell, hogy beszéljünk, nehogy káosz legyen, illetve hogy megakadályozzuk a széthullást.
- Tudom, sok problémát megoldottak.
- Most nagyon nehéz helyzetben vagyunk, nincs kitől megoldást várni.
- A szit. egyik oldalról hátrányos, de másik oldalról a legkedvezőbb, mert létrehozták a JSZK-t, ami nem az, amit szeretnénk, de mégis a sz / mn népek állama, a szerb nép pedig ilyen államot akar.
- Ezen országon kívül lévő szerb nép nagyon szomorú, hogy e pillanatban nincs ebben az államban, de legalább van neki a szomszédságban valamiféle szövetsége.
- Amennyiben ezt a JSZK-t is szétverik, akkor valóban nagyon nehéz helyzetbe kerül az egész szerb nép.
- Nehéz bármely szerbnek a BH-ban és a KSZK-ban megmagyarázni mindezt, mégis meg kell tennünk.
- Lesznek kérdések, mi van a céllal – minden szerb egy államban –, ezidáig semmi. Mi van akkor a szerb nép harcával BH-ban, meg kell mondani, hogy a szerb nép bebizonyította a harcával, hogy nem lesznek másodrendű állampolgárok.-
- A szerb nép, kevés kivétellel, a felszabadított területeken él. Ez az előljárók eszének eredménye, ez katonai győzelem, amit, sajnos, nem lehet közös állammal megkoronázni.-
- Csak a pol. laikusok gondolhatják, hogy határozottabb fellépéssel mindent megoldhatunk. Ez szélesség abszolút hiánya.-

Mik a pillanat nagy hátrányai a szerb nép történelmében:

1. – Amerika megmutatta arcát, hogy a kommunista Jugoszlávia szétverésének fő hordozója.-

– Vízbeesett a tézis, hogy Amerika nem engedi meg Németország Balkánra való terjeszkedését. Ez nem történt meg.

2. – Európa Németország abszolút hatása alatt van, semmiben sem marad el a hitleri Németország mögött, most ezt a gazdaságának és a fejlődésének erejével teszi. Ehhez a függőséghez csatlakoztak a keleti államok is Oroszországgal az élen.-

– A CSSZK főtisztje állítja – Nehezen lehet ezt az EBESZ-en keresztülvinni, a kérdésre pedig: hogyan fognak szavazni, azt válaszolta, figyelni fogják, hogy Németország és az USA miként szavaz. – Európa folytatja Jugoszlávia szétverését. –

– Boszniában ki kellett törni a harcoknak, a cél az volt: folytatni Jugoszlávia szétverését, hogy a Balkánon nem maradjon semmilyen szerb állam.

A németek és az osztrákok Balkánon hagyták csontjaikat, azt pedig sohasem tudták megbocsátani.

Mit várhatunk: fennállt a veszélye, hogy megakadályozzák bármiféle Jugoszlávia létrehozását, ezért kellett sietni a JSZK létrehozásával.

Népünk egy része sajnos, a JSZK-n kívüli szerbek elárusításaként éli meg ezt, nem erről van szó, egyedül ezt lehetett létrehozni.

A JSZK-t még mindig veszély fenyegeti. Nem kizárt a további szétverés lehetősége Koszovó, Szandzsák és a Vajdaság segítségével. Valamiféleképpen megelőztük Európát, ha ragaszkodnak Koszovó önállóságához, ugyanezt meg kell, hogy adják a szerb népnek a KSZK-ban és BH-ban.

– A JSZK minél gyorsabban történő elismeréséért kell tevékenykedni, jelentős lesz, ha ezt megteszi bármelyik nyugati állam.

– A JSZK-t, mint államot meg kell erősíteni

– Amennyiben kiadják a parancsot a JNH BH-ból történő visszavonulására, ezt úgy kell értelmezni, hogy mentenünk kell a menthetőt.-

2 * A Vance-tervet végre kell hajtani a KSZK-ban – az ENSZ át kell, hogy vegye a szerb nép védelmének kötelezettségét. – Valamilyen értelemben, a határok körül becsaptak bennünket.-

● Nem vagyok biztos benne, hogy e részek miatt totális háborút kell folytatnunk.-

- Állandóan menekültünk a határok meghatározása elől, hogy ezt a helyi hatalom tegye meg.

- A BH-ban a helyzetet nagyobb összetűzések és totális háború nélkül kell megoldani.-
- Ezért károsak a katonaság ottmaradásáról szóló nyilatkozatok, mert a romlott világ azt fogja mondani, régóta a szerb katonaság létrehozását tervezzük.

Hogyan tovább?

- Nagyon gyorsan várhatjuk, hogy a JSZK Elnöksége meghozza határozatát arról, hogy semmi köze a Drinán túli katonasághoz, és megparancsolja, hogy állampolgárai térjenek haza. E döntésre nem hathatunk, erővel e térségeket nem tudjuk megtartani (várhatjuk e döntés meghozását).-
- Nem elhanyagolható tény, hogy a kikiáltáson ott volt 50 diplomata.
- Ha meghozzák e döntést, akkor a BHSZK kormányának nyilvánosan fel kell hívni a tiszteket, hogy védjék népüket.
- Hogy ne történjen kaotikusan, meg kell tennünk a következőket:
  1. – Értesíteni az ezredek és zászlóaljok parancsnokait, álljanak készenlétben, ha szükséges – abban a pillanatban sorakoztassák fel a csapatokat és cselekedjenek így.-
Ezt követően a parancsnokok nyilatkozata, hogy itt maradnak.
  2. – A JNH egységei vonuljanak át a szerb nép területeire, 100%-ban töltsék fel az egységeket szerb harcosokkal, hogy a harcosok és az előljárók ne hagyják el a népüket.-
  3. – Maximálisan mozgósítani a szerb TV összetételét, azokat katonailag megszervezni.-
  4. – BH-ban a szerb területek határait megállapítani és biztosítani.-
  5. – Takarékoskodni a lőszerrel.-
  6. – Számítani arra, e lőszerrel lehetséges, hogy védeni kell a JSZK-t, mert ha azt is elveszítjük, akkor mindent el fogunk veszteni.-
  7. – Még mindig szétverhetjük HK-t, rajtaüthetünk a NATO-n is, ha beavatkozik, de nem tudunk nekik hatékonyan ellenállni.-
  8. – Ezt nyíltan megmondani a zászlóaljok és ezredek parancsnokainak, biztosítani megbízható parancsnokokat a Krajínában.-

– Megtenni mindent azért, hogy végrehajtsák a Vance-tervet, ha pedig nem lehetséges, akkor készenlétben lenni, ahogyan az itteniek teszik.-

Van-e a kifejtettektől könnyebb változat? Van:

– Azokat azonban meg akarja akadályozni a horvát-muszlimán koalíció a BH-ban. Abdić csak reálisabb Alijától. Minden a Lisszabonban esedékes megállapodástól fog függni.

Megállapodhatnak:

- hogy legyen 3 államalkotó egység
- hogy legyenek demilitarizáltak (az első megoldás)
- hogy mindenkinek legyen saját katonasága
- hogy legyen saját és közös katonaságuk is.-
- hogy behívják az ENSZ erőit.

●Az USA kijelentette, a JNH el kell, hogy hagyja BH-t, mert állandóan azzal vádoltak bennünket, hogy felfegyverztük a szerbeket.

– Fennáll a veszélye, hogy a nyugat katonailag is beavatkozik.

Konkrét kérdések:

- az előljárók helyzete? Nem tudom, ki adhatna írásbeli garanciát. Megvan a jelenlegi JSZK és Szerbia vezetőinek a garanciája, hogy a helyzetüket a JSZK költségvetéséből fizetik, egy részét pedig Krajina, ha képes rá.-
- Különlegesen nagy probléma a tartalékos állomány fizetése. Az egyik alap, hogy béke legyen, a másik pedig, hogy védjük az országot ingyen.-
- Ahogyan nekünk lesz, amíg fenn vagyok – úgy lesz nektek is.
- aggaszt, hogy a legnagyobb hangadók csődöt mondtak.
- Legszívesebben már holnap a BH területére költöznék, de megvan az oka, hogy most miért nem tehetem meg, mivel az egész világ azt állítaná, egész életemben a szerb katonaság létrehozásáért tevékenykedtem.-
- Nem ragadhat magával a gondolat, hogy minden könnyű lesz, Mladićhoz, Špiróhoz, Torbicához kell alkalmazkodnunk. Olyan embereket kell keresnünk, akik képesek a népüket szolgálni.-

Óriási károk:

– Arkan Bjeljinában

- Foča lerombolása, rablás, gyújtogatás

- a horvát falvak felgyújtása a Kupreson
- Szarajevó óvárosának bombázása.-
- Több eszünk kell, hogy legyen, mint bátorságunk.-

Hogyan tovább:

- A katonaság (JNH) maradjon BH-ban

Mi legyen az egységekkel, amelyek a HK-ból vonulnak ki:

- tervszerűen kell megvalósítani, azonban tudnunk kell, hogy azok nem maradhatnak itt, amennyiben a JNH nem maradhat BH-ban, itt marad a szerb katonaság.-
- Mi lesz, ha megállapodnánk BH-ról, akkor nem lesz probléma a KSZK-ban levő szerb nép védelmével.

Rövidítések:

v.e.	=	vezérezredes
P	=	parancsnok
ez.	=	ezredes
EU	=	Európa Unió
HK	=	Horvát Köztársaság
KSZK	=	Krajinai Szerb Köztársaság
V-terv	=	Vance-terv
BH	=	Bosznia-Hercegovina
BHSZK	=	Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság
JNH	=	Jugoszláv Néphadsereg
TV	=	területvédelem
JSZK	=	Jugoszláv Szocialista Köztársaság
táb.	=	tábornok
szit.	=	szituáció
sz / mn	=	szerb / montenegrói
pol.	=	politikailag
CSSZK	=	Csehszlovák Köztársaság
EBESZ	=	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet
USA	=	Egyesült Amerikai Államok
ENSZ	=	Egyesült Nemzetek Szövetsége
NATO	=	Észak-Atlanti Szerződés Szervezete

Az oromhegyesi történéseket előidéző események³⁷.

A tábornok hadi naplójából idézett részlet egyértelmű választ ad arra, miért volt 1992 áprilisának végén és májusának elején a nagymértékű mozgósítás. Mindez elérte Oromhegyest is, hiszen a májusi ünnepeket követően több mint 220 hadkötelesnek (azaz a falu 18-60 év közötti férfjai felének) érkezett behívóparancs (a számítás alapja: a faluban az 1991-es népszámlálás alapján 2.028 lakos élt, közülük kb. 950 volt a férfi, mivel a 18 éven aluliak közül több mint 300 volt a fiúk száma, emellett kb. 200 60 évnél idősebb férfi is élt még a faluban, így rájöhethetünk, a számítás pontos). A számot azért lehetett így, közelítőleg megállapítani, mert a parancsot kézbesítők elárulták a kapott behívók számát. A „futárok” közül egyik nyíltan megtagadta a mozgósítási papírok kézbesítését, ami miatt később a hadbíróság 3 havi elzárásra ítélte. Habár a börtönbüntetést letöltötte, mind a mai napig nem kíván a nyilvánosság elé állni.

Sajnálatos eset is történt, mert a „futárok” egyikét, aki lelkiismereti kötelességének tartotta a kézbesítést, a hadkötelesek egy csoportja jól helyben hagyta. Mindez nyílt titok volt akkor, azonban sem a tettesek, sem pedig szenvedő alany nem hozta a történeteket nyilvánosságra.

Nem volt véletlen Mladić jólétesültsége, folyamatosan ingázott Belgrád és Szarajevó között, ez a kép is akkor, egy helikopteren készült

³⁷. A leírások A Clubtól a szellemi köztársaságig (dokumentumgyűjtemény) – 1994 kiadványban található

Akik (Mladić szerint) károkat okoztak

1. kép – Arkan emberei bevonulnak Bjeljínán a Krpić dzsámiba

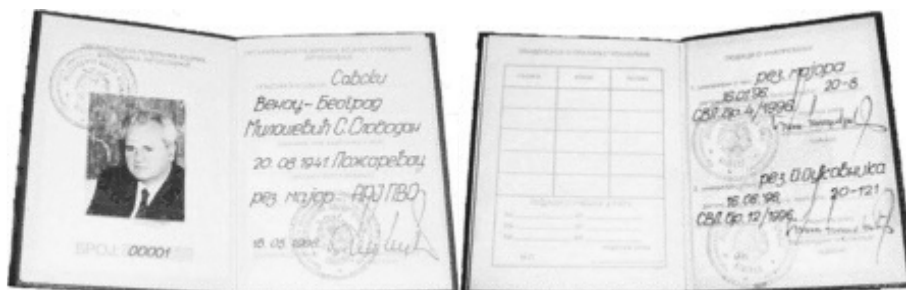

2. kép – Kivonulásuk után ez maradt hátra

Perišić tábornok Milošević-tyel, ő volt a felelős az 1992-es mozgósításokért, Éppen ezért sokakat meglepett, hogy 2000-ben az ellenzék egyik vezéréként tűnt fel, majd a szerb kormány egyik alelnöke lett

Milošević tartalékos tiszti könyvecskéje, 1996-ban az egyik napról a másikra őrnaggyá, majd alezredessé léptették elő, ő pedig azt követelte, hogy kapja meg a tábornoki rangot is (forrás: Kurir)

Háttéranyag májushoz: A történések előzményei távirati stílusban³⁸.

1992. május 5. előtti események – Oromhegyest elkerülte a tömeges mozgósítási hullám. Minden alkalommal kb. 10-15 behívót kíséreltek meg kikézbésíteni a címzetteknek, akik közül általában 1-2 fiatalember ment el „gyakorlatozni”, a többiek nem vették át a behívót.

1992. május 5. hajnalban – Kanizsára megérkezett az a 34 páncélos (harckocsi), amelyek, ha igaz, a baranyai hadszíntérről lettek visszavezényelve és mivel a kaszárnyákban nem volt hely, itt létesítettek a számukra kaszárnyát. Érdekes, habár ezek a tankok megjárták a frontot, mégis minden karcolás nélkül érkeztek Kanizsára. Az útvonal is igen furcsa, Újvidéken és Topolyán keresztül vezetett az útjuk Kanizsára.

1992. május 6. – megkezdték a behívók széthordását, a kb. 2.000 lakosú Oromhegyesre több mint 200 érkezett, a mozgósítottaknak május 11., 12. és 13-án kellett jelentkezni a kanizsai „új kaszárnya” előtt.

1992. május 7. – az oromhegyesi anyák feleségek és leánytestvérek megkezdték az előkészületeket a békenagygyűlés megtartására,

1992. május 7. – a VMDK kanizsai szervezetének elnöksége meghallgatta az egyik szervező hölgy beszámolóját és vállalta a társszervező feladatait azzal, hogy engem neveztek ki a társszervező munkáinak végzőjévé.

³⁸. A Clubtól a szellemi köztársaságig (dokumentumgyűjtemény) – Oromhegyes, 1994, a könyvből vett idézeteket idézőjelek között dőlt betűvel lehet megtalálni

1992. május 7. – a hölgyek este bejelentették a rendőrségen a békenagygyűlést, amelynek kezdetét vasárnap, május 10-én 17 órára tervezték, az időtartammal kapcsolatban azt jelentették ki, hogy tarthat 1 óra, 1 nap, 1 hét, 1 hónap, sőt ki tudja mennyi ideig.

1992. május 8. – a kanizsai rendőrparancsnok magához hívatott este 8 órára, ahol a békenagygyűlés részleteiről érdeklődött, mire ismertetem a rémhíreket. Megnyugtatóan szavolta a biztonságot, amiről ott azonnal egy közleményt juttattunk el a tájékoztatási eszközöknek.

Mi mindent jegyeztünk fel a dokumentumokban

Az előkészületek alatt, mint a hölgyeknek – illetve a VMDK körzeti szervezetének – technikai szervezés feladatival megbízottja a következő értesítést juttattam el a tájékoztatási eszközöknek:

**„VAJDASÁGI MAGYAROK
DEMOKRATIKUS KÖZÖSSÉGE
KÖRZETI SZERVEZET KANIZSA**

ÉRTESÍTÉS

A VMDK körzeti szervezete, mint társszervező értesíti mindazokat, akik részt szeretnének venni a vasárnapi, oromhegyesi békenagygyűlésen, hogy a belügyi szervektől megfelelő szavatosságot kapott a rendezvény biztonságos lefolyására, ezért bárki, aki egyetért az összejövétel megrendezésének céljaival, szabadon, minden félelem nélkül megjelenhet.

Kanizsán, 1992. május 9-én

A körzeti szervezet elnöke:

Balla Lajos s. k.”

„Ezek voltak az oromhegyesi történések előzményei. A meghirdetett nagygyűlésre több mint 700 személy jött el, a meghívottak mind eljöttek, pl. a VMDK elnöke és kísérete, a Jugoszláv / Vajdasági Szociáldemokrata Liga elnöke és kísérete, Varga Zoltán író Zentáról Vicei Károllyal, Csubela Ferenc, Teleki Júlia stb. Nem kívánom idézni a politikusok beszédeit, egyedül csak az egyik hölgy, Mészáros Ildikó felszólalását találhatják meg itt:

„NEM AKARUNK TÖBB BEHÍVÓT

Mit kell mondani, mit lehet még?

Vagy hallgatni kell? Mert a szavak nem mérhetik be ezt a végtelen esztelenséget, még csak nem is érinthetik körvonalait. A borzalmat, ami betelepült az emberekbe, nem lehet elmesélni, nem lehet szemléltetni, nem lehet felmutatni.

Hallgatni kell? Vagy szoborként meredten nézni, ahogyan a napok múlásával együtt nő a kétségbeesés, a nehéz hangulat az emberekben? Az elmúlt hónapok alatt új arcuk lett a házaknak, a fáknak, az utaknak és az embereknek is. Még az éltető levegő is fojtogat. A célok elenyésztek. Vendéget nem várunk, az ajtókat bezárjuk, s ha valaki mégis kopogtat, félelmet hoz.

Sokáig hagytuk magunkat lökdösni, nem mertünk kiállni lelkiismeretünk mellett, pedig az már kezdettől fogva tiltakozott bennünk.

De most – itt vagyunk!

Az igazság bennünk van, érezzük akaratunkat, amellyel kiállunk végre magunkért és egymásért.

Föllélegeztünk. Nincs már félelem bennünk. És kimondjuk:

Nem akarunk több behívót, nem akarjuk hallani a fegyvereket, nem akarunk megtört embereket! Nem akarjuk gyermekeinkbe továbbadni a rettegést és a kilátástalanságot! Ecsetet, gitárt, ceruzát akarunk a kezükbe adni, hogy művészettel, értelemmel nyerjék meg a mindennapok harcát.

Ellenállunk!

Számunkra nincs több behívó, többé nem leszünk ügyetlen, kiszolgáltatott figurák a hatalom kezében, mert mi vagyunk a hatalom! Az erő vagyunk, mert kiállunk a békéért, s ezentúl megtagadjuk a behívóparancsot a megfélemlítések és fenyegetések ellenére is!

S látni akarjuk a férfiakat, akik hiányoznak, és nincs felmentés azok számára, akik családokat téptek szét.

Többé már nem veszíthetünk, és maradunk addig, míg nem teljesítik követeléseinket!

1992. május 10.

Mészáros Ildikó”

A politikai beszédek a hölgyek által megfogalmazott követelések ismertetése, majd annak a bejelentése követte, hogy a tiltakozó hadkötelesek nem mennek haza, a Zitzer Clubba vonulnak, ott fognak berendezkedni, majd addig élnek e helyen, amíg a hatalom meg nem kezdi a tárgyalásokat a követelések teljesítéséről. Minderről még aznap délután egy közleményt juttattunk el a tájékoztatási eszközökhöz (ugyanúgy, ahogyan a nagygyűlés megtartásáról szóló értesítést nemcsak a délvidéki / vajdasági médiának, hanem a budapesti, berlini, római, washingtoni ismerős újságíróknak is):

„AZ OROMHEGYESEN 1992. MÁJUS 10-ÉN MEGTARTOTT BÉKENAGYGYŰLÉS KÖVETELÉSEI

- 1) Követeljük, hogy vonják vissza a mozgósítási parancsot!
- 2) Követeljük, hogy hazajöjjenek azok, akiket már a frontra vittek!
- 3) Követeljük, hogy a külföldre menekültek büntetlenül hazatérhessenek!
- 4) Alakítsuk meg KANIZSA KÖZSÉG BÉKELIGÁJÁT!

(a követeléseket a békenagygyűlést szervező anyák, feleségek és leánytestvérek fogalmazták meg és a nevükben fölolvasta Kanyó Erzsébet)

A nagygyűlés után több mint száz ember gyűlt össze az oromhegyesi Zitzer Clubban, a számuk egyre növekszik.

Este 20,00 óráig kb. 100-an írták alá a Békeliga megalakításáról szóló nyilatkozatot.

Az összegyűlteknak tudomásukra jutott, hogy a falu köré a katonaság gyűrűt vont, Velebit falu alá kirendelték a nemrég Kanizsára juttatott harckocsikat, míg Adorján falu és Zenta közé kirendelték a katonaságot a zentai kaszárnyából.

Este 20 órakor az összegyűlteket meglátogatta a községi elnök (Sarnyai Ottó) és a végrehajtó tanács elnöke (Újhelyi Lukács), akik ígéretet tettek, hogy megkísérlik megkeresni a katonai illetékeseket a párbeszéd megkezdésére.

Az itt levő mozgósítottak és hozzátartozóik eltökéltek a szándékukban, hogy addig nem hagyják el a Zitzer Clubot, amíg nem teljesítik követeléseiket.

*Balla Lajos-Laci
A VMDK Kaniusa Körzeti
Szervezetének elnöke*

A Zitzer Clubban összegyűltek nem tétlenkedtek, azonnal megalakították a válságtörzset a következő összetételben: Lukácsi Mária (Oromhegyes), Mészáros Ildikó (Oromhegyes), Bálint Klára (Oromhegyes), Almási Vilmos (Oromhegyes), Hangya Szetén (Orom), Szabó Lukács (Orom) és Sárkány Péter (Martonos). A válságtörzs mellett a megjelentek megválasztottak engem a megmozdulás technikai szervezőjének, és feladatuk adták a közvélemény folyamatos tájékoztatását.

Meg kell jegyezni, hogy még a délután folyamán – az ideérkező vendégektől – megtudtuk, hogy harckocsikkal zárták körül a települést. Az egyik mozgósított autóba ült és kiment Velebit felé (ahová a Kanizsára érkezett páncélosokat helyezték el), onnan pedig Adorján irányából visszatértek (itt pedig a zentai kaszárnyából iderendelt harckocsikat látták). Megszámlálták a járműveket (így tudtuk meg: összesen 92 páncélos volt a falunk körül), de elbeszélgettek azok személyzetével is, akik elárulták, be kellett tölteniük az éles lőszert, és bármilyen rendellenesség esetében, lőniük kellett volna a falut.

Miután megbeszéltük a következő nap feladatait (elhelyezkedés, az élelmezés biztosítása, esti rendezvények szervezésének kezdése stb.), elmúlt már éjjél. Ezután mindenki hazamehetett azzal, hogy másnap reggel hat órákor találkozunk ott, a Zitzer Clubban, elfogadtunk még egy közleményt, azt pedig ismét eljuttattuk a tájékoztatási eszközöknek:

„AZ OROMHEGYESI VÁLSÁGTÖRZS 1. KÖZLEMÉNYE

Mivel a követeléseink nyilvánosságra hozása után több mint 5 órával sem tudott a községi vezetés megfelelő partnert találni a katonai hatóságoknál, ezért

FÖLHÍVJUK

mindazon mozgósítottat, akinek 1992. május 11-én kellene bevonulni, de személyes döntésük alapján erre nem hajlandók, egész Vajdaságból jöjjenek Oromhegyesre!

Kérünk mindenkit, tartsa be jelszavunkat: EGYEDÜLI FEGYVERŰNK A SZAVAINK!

Oromhegyes, 1992. 11-én, 1 óra 30 perc”

(a fölhívás magyar és szerb nyelven lett a közvélemény elé tárva)

Habár sokan, a csepergő esőben reggel háromig a Zitzer Club kerthelyiségében kártyázással töltötték el a várakozást, reggel pontosak voltak.

Reggel én már háromnegyed hatkor ott voltam a Zitzer Club előtt. Mivel senki sem volt még ott, már az is megfordult a fejemben: az emberek megijedtek a páncélosoktól, nem mernek eljönni. Hat óra előtt öt perccel túnt fel az első hadköteles a családja kíséretében, őt pedig egyre nagyobb tömeg követte mind a központból, mind pedig a Szőlő utcából oda vezető útvonalon. Hat órára már több mint kétszázan voltunk és elkezdtük a betervezett tevékenységünket.

Első nap délelőtt az emberek a találékonyságukról tettek tanúbizonyságot. Igyekeztek otthonossá tenni az amúgy rideg környezetet, különféle feliratokat, képeket helyeztek el a barakképület falain.

Ezekről a dokumentumgyűjteményben a következők találhatók meg:

„MIT LÁTOTT VOLNA...

... az olvasó, ha véletlenül 1992. május végén Oromhegyesen a Zitzer Clubba tévedt volna?

A falu egyik eldugott utcácskájában, az egészségház utcájának a Temető utcai sarkán található egy barakképület. Ez az épület a kőolajkutatók tulajdonában volt. amíg az iskola a falu központjában föl nem épült, akkor elcserélték az iskola régi épületeiért. Ezután óvodaként működött mindaddig, amíg föl nem épült az óvoda új épülete is, ezek után pedig a falusi vezetőség az épület egyik szárnyát kiadta három fiatal családnak, akik itt beindították a Zitzer Clubot, a falu első pizzasütődjét és biliárdtermét. Az épület másik szárnya lett a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület próbaterme.

Az épület bejárata mellett két oldalról láthatta az idegen hogy 1992. május 10. óta minek is használják az épületet, egy-egy ívnyi papírlapra magyar és szerb nyelven ki volt írva:

**UTOLSÓ MENEDÉKHELY
POSLEDNJI AZIL**

A barakkba való belépéskor elég szembetűnő helyen, egy kisebb papírlapon a következő szöveg:

*Futár!
Ha még most sem
jött meg az eszed,
a behívókat hadd a
Zitzer Clubon kívül!*

A bejáratnál szemben található a mosdó, amelynek ajtaja fölött az egész, békemozgalom legjellemzőbb feliratát olvashatták volna, ami így szólt:

*NÉZD, SZIJAMIJAÚ!
MILYEN ZÖLDEK A FÁK,
MILYEN KÉK AZ ÉG, S NÉZD
A PILLANGÓKAT! UNDORÍTÓ,
UNDORÍTÓ EZ A TAVASZ!
(Gargamel)*

*KÜLÖNÖSEN ITT ÉS MOST A
VAJDASÁGBAN, SZERBIÁBAN!*

Magyarázat: Gargamel a Hupikék törpikék rajzfilmben szereplő Hókuszpók eredeti neve.

A WC-ajtótól jobbra magyar nyelvű újságcikkek kiragasztva a falra, míg balról EZT IS RÓLUNK ÍRTÁK, MÉGHA FELE SEM IGAZ! felirat alatt szerb nyelven (cirill betűkkel) nyomtatott újságvivágások.

Ha belépünk a Zitzer Clubba, eléggé szembetűnő helyen a

HÁZIREND

EGYÜTTÉLÉSÜNK ARANYSZABÁLYAI

*ITT CSAK AKKOR MARADHATSZ, HA AZ
ALÁBBI SZABÁLYOKAT BETARTOD!
HA BÁRMELY SZABÁLYT MEGSZEGED,
LEGJOBB, HA ÖNKÉNT TÁVOZOL!*

- 1. NE FOGYASSZ SZESZES ITALT!*
- 2. VIGYÁZZ A RENDRE!*

*(AZ ITT TARTÓZKODÓK MAGUK KÖZÜL
NEVEZZENEK KI NAPONTA HÁROM
SZEMÉLYT, AKI ERRE FELÜGYEL!
UTASÍTÁSAIKAT UGYANÚGY TARTSUK
TISZTELETBEN, MINT A VÁLSÁGTÖRZS TAGJAIÉT)*

*A RENDBONTÓK NEM KÍVÁNATOSAK
KÖRÜNKBEN!*

A VÁLSÁGTÖRZS TAGJAI:

1. LUKÁCSI MÁRIA
2. MÉSZÁROS ILDIKÓ
3. BÁLINT KLÁRA
4. ALMÁSI VILMOS
5. HANGYA SZRETÉN
6. SZABÓ LUKÁCS
7. SÁRKÁNY PÉTER

A TÁRSSZERVEZŐ KÉPVISELŐJE:
BALLA LAJOS

látható, amely mellett mindkét falon, ahol ki van tűzve megtalálható még:

JELSZAVUNK:
EGYEDÜLI FEGYVERÜNK
A SZÓ

NAŠE JE GESLO:
REČ
JE NAŠE JEDINO ORUŽJE.

Ami még nagyon föltűnő, mindenhol, az egész teremben és a folyosón gyermekrajzok. Mind a 120 rajz a békét kéri, követeli, elítéli a háborút, a fegyverkezést. Miközben visszatérünk a folyosóra, hogy a tóthfalusi kisiskolások rajzait is megcsodáljuk, a magyar nyelvű újságcikkek mellett egy igen érdekes felirat ötlük szemünkbe:

MI VAGYUNK:
A LEGSZEBBEK,
A LEGFIATALABBAK,
FRISSEK,
ÜDÉK ÉS
KÍVÁNATOSAK!
HA HISZITEK, HA NEM,
EZ TÉNY!

HA VALAKI AZT ÁLLÍTJA,
HOGY NÁLUNK SZEBB,
AZ VAGY HAZUDIK
VAGY FESTI MAGÁT!

Miután kimegyünk a kerthelyiségbe, a központi asztalon egy felirat:

**TAVASZ VAN,
ÉS ÉN SZERBIÁBAN ÉLEK(?)!**

Fönn, az asztal mögött még egy:

**MI A BÉKÉÉRT
VAGYUNK ITT,**

NEM A VÁLASZTÁSOKÉRT!

Ez volt a Zitzer Club, amíg csak egyszerű békemegmozdulás folyt a falai között. Két hónap múlva az idő vasfogától megrágott föliratok és rajzok kerültek le a falakról.”

1992. 05. 11., délelőtt – a Zitzer Club kerthelyisége

Az asztalon a hangfal és erősítő, rajta a felirat

A 92 páncélos egyike Velebit falunál

A válságtörzs tagjai a technikai szervezővel és Röhrig Ottóval (akkor: a Szabadkai Rádió tudósítójával)

Oromhegyes: A folytatás³⁹.

Mindenkit meglepett az oromhegyesi nők és férfiak döntése, hogy a polgári engedetlenség egyik szélsőséges változatát választották. Sokan helyeselték e döntést, azonban egyesek szájából csak bírálatot lehetett hallani. A tény azonban, hogy már 1992. május 11-én, illetve az utána következő napokban nemcsak a környékről, hanem szinte az egész Vajdaságból az emberek nemcsak erkölcsi támogatást, hanem anyagiakat is biztosítottak, tehát a tiltakozókat megerősítették a hitükben: jól döntöttek. Mindenképpen ki kell emelni a sok támogató közül hármat, hiszen ők adták a legtöbbet, ezek: Utasi Jenő atya, a tóthfalusi József a munkás Plébánia papja, Tomin Slobodan kanizsai magánkereskedő és Bogdan Bogdanović velebiti földműves.

³⁹. A Clubtól a szellemi köztársaságig (dokumentumgyűjtemény) – Oromhegyes, 1994, a könyvből vett idézeteket idézőjelek között dőlt betűvel lehet megtalálni.

Augusztus 20-ig adtunk ki közleményeket, amelyek többségében felsoroltuk azokat az idelátogató helyi, kistérségi, vajdasági, szerbiai, magyarországi... közszereplőket (művészeket, újságírókat, irodalmárokat, politikusokat stb.), akik megtisztelték jelenlétükkel a Zitzer Clubot. Most, hogy összegeztem, magam is meglepődtem, hiszen 126 nevet találtam (de ezek közül sokan többször is megjelentek, emellett egy személynek vettem a Csalóka Együttest, a Sindy-Cat Blues Party duót, a Tanyaszínház társulatát és a szabadkai béketábor küldöttségét, ami miatt nem tévedek, ha azt állítom, legkevesebb 150 híresség vett a Zitzer Club esti fellépésein részt). Nem kívánom felsorolni a megjelenteket, de ki kell emelnem a négy legnevesebb énekművészt: **Hevesi Tamást, Dinnyés Józsefet, Kalapács Józsefet és Waszlavik Velorex... Petőfi Lászlót.** Amire legbüszkébbek lehetünk, az újonnan alakult Kis-Jugoszlávia emberi jogi és kisebbségi minisztere, dr. Várady Tibor egyetlen „külföldi” látogatást tett meg mandátuma alatt, ellátogatott a Zitzer Szellemi Köztársaság székhelyére.

Az egész összefoglalását Bálint Klára végezte el legtalálóbban 1992. augusztus végén:

»„VÉTKESEK KÖZT CINKOS, AKI NÉMA”

Ez az idézet járt a fejemben egész nap, mikor készülődtünk a békenagygyűlésre. Ez a gondolat és még nagyon sok minden. Olyasvalami nyugtalanságot éreztem, mint az utazások előestéjén szoktam érezni. Csak sajnós, akkor egyáltalán nem utazásról volt szó.

Hónapokon keresztül gyűlt bennem a fölháborodás, a tehetetlenség, a félelem, de mindezek felett az élni akarás. Mert nagyon sokszor éreztem azt, hogy így nem tudok élni. És sokszor (még ma is) félttem/félek attól, hogy a Bibliában oly sokat emlegetett világvége nagyon közel van. De ha erre gondolok, minden porcikám tiltakozásba rándul. Egyszerűen magam sem hiszem el, hogy vége lehet mindennek, még ha százszor is meg van írva a Bibliában. Mikor még egész kicsi életként a hasamban hordtam a kislányomat, rengeteget álmodoztam Róla és bevallom, sokszor eszembe jutott, hogy talán éppen ő lesz az, aki meg tudja menteni/váltani ezt a bolond világot. Így egyértelmű, hogy nem lehet vége, már csak azért sem, mert Neki élnie kell. Ha erre gondolok, olyan tisztán látom, hogy egyszer vége lesz a háborúnak, a félelemnek. De valahogy mindig rávetődik egy halvány árnyék erre a képre.

Hát ezt az árnyéket akarom én örökre kiűzni az életemből. Ez a megmozdulás volt az első lépés.

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy kizárólag csak azért vettem részt a tiltakozásban, mert rengeteg behívót hordtak szét, és betelt a pohár. Igaz, hogy nagyon régóta gyúlt bennem a tehetetlenség leküzdésének vágya; igaz, hogy a lelkiismeretem nagyon régóta háborog; igaz, hogy csendben már nagyon régóta megszólalt az emberségem; igaz, hogy nagyon régóta bosszantanak a behívók; és igaz, hogy már nagyon régóta érzem: tenni kell valamit; de! mindezek mellett Valakiért csináltam, akit nagyon szeretek, és aki nem lehetett itt.

Azt a lendületet, amit az első napokban éreztem, nem lehet elmondani. Azt érezni kellett. És érezni kellett az emberek végtelennek tűnő erejét. Tudom, hogy közhelynek hangzik, de sugároztak az arcok. Sokszor próbáltam magamnak megmagyarázni, honnan ez az összefogás, ez a kitartás ezekben az emberekben, akikről eddig nem tudtam mást, csak: köszön-e vagy nem, pletykás-e vagy nem, raplis-e vagy nem. És most itt együtt voltunk mindnyájan, és valami megmagyarázhatatlan erő vagy „hangulat(?)” nem engedte, hogy hazamenjünk. Féltettünk minden pillanatot. Ma elmentem egy órára, attól féltem, hogy kimaradok valamiből, pont akkor jönnek tárgyalni, mikor nem vagyok ott vagy megjönnek a katonák Baranyából (igen, még ebben is hittem) pont, mikor nem várom.

Túljutva az első hullámon, azt hiszem egy kicsit el is túloztam a lelkesedést, de akkor sodort magával a lendület, a közösség; az, hogy együtt voltunk, és ugyanazt gondoltuk. Nem féltem semmitől, eufóriában éltem. Mindenben hittem, bíztam benne, hogy majd eljönnek az illetékesek. Akkora erőt éreztem magunkban, hogy el tudtam volna képzelni: mi majd felelősségre tudjuk vonni a felelőseket. Bíztam benne, hogy egész Vajdaságból idejönnek az emberek. Azt hittem, hogy most már majd mindenki kimondja a véleményét. Azt hittem, hogy az egész világ most csak ránk figyel, és hisz bennünk.

Aztán lassan (de biztosan) rájöttem, egyáltalán nem ez a fontos.

Az ősszel, amikor aláírásokat gyűjtöttünk és gyertyákat gyújtottunk a békéért, egy idősebb bácsi azt mondta nekem: "Fiam, nem írok alá semmit." Akkor nem tudtam neki mit mondani. De most ez a bácsi estéről-estére ott volt a Zitzerben és meghallgatott bennünket. Aláírt a Békeligába, és ha meglátott az utcán, rögtön azt kérdezte: "Mi újság? Van-e már valami fejlemény?" Azt is elmondta, hogy nem bír nyugodtan otthon lenni; bár sokszor fáradtan, de ha máskor nem is, este indulásra kész, ott van velünk.

EZ A FONTOS!

Négy éves korom óta élek Oromhegyesen. Ameddig vissza tudok emlékezni, nem tudok olyan rendezvényt, ahol 200-300 embernél többet láttam volna. A Zitzerben estéről-estére összegyűltek ennyien, sokszor ettől jóval többen. Estefelé már mozgolódott a falu és mindenfelől csoportosan ballagtak a nők, férfiak, idősek és fiatalok, gyerekek. Hol könnyezve, hol nevetve, elgondolkodva minden este végighallgatták a beszélgetést.

EZ A FONTOS!

Egymás mellett ültek fáradt földműves asszonyok, férfiak, értelmiségiek, munkások és tanulók. Kötetlen beszélgetések folytak és megtanultuk egymást becsülni. Megtanultunk figyelni egymásra, érteni a másikat. Egyáltalán nem számított, ki hogyan beszél: parasztosan vagy kifinomult szókinccsel, esetleg ügyetlenül, idegesen; értettük egymás gondolatát, rájöttünk mennyire ugyanazt akarjuk mindannyian.

EZ A FONTOS!

Az első napokban mindenki idegenkedett a mikrofontól. Jómagam is igencsak beleizzadtam, mire elmondtam a mondanivalómat. Aztán láttuk, hogy senki sem harapja le az orrunkat, senki sem nevet ki, ha beszélünk. Így lettek lassan azok az esték a legszebbek, mikor nem volt vendégünk és csak egyszerűen beszélgettünk. Olyankor mindenki szabadabban beszélt, vélemények hangzottak el olyan emberek szájából is, akiket talán soha nem ismertem volna meg.

EZ A FONTOS!

A Zitzer helyiségeiben mindig rend volt. A „tartalékos-jelöltek” éjjel őrködtek, kora reggel feltakarítottak, segítettek a konyhán, elmosogattak. Nem kellett rá kérni senkit, mindenki megtalálta azt az elfoglaltságot, ami legjobban ment neki. Lassan önmagától kialakult egy házirend, tudtuk kit hol találunk meg, ki főzi a kávé, ki nyúzza a birkát, ki fejt a borsót. Ha valaki rendbontásra gyanúsán viselkedett, szép szóval küldték el, megbeszélték vele, ha volt mit, nyugodtan, hidegvérrel simították el a nézeteltéréseket. Nem volt szükség rendezőre, sem rendfenntartóra.

EZ A FONTOS!

Lehet, hogy nem tudok elfogulatlanul írni, de ott voltam szinte mindig és nem sikerült senkivel összevesznem vagy megharagudnom valakire. Ez elég érdekes, mert egy embercsoportnál, akik napról-napra együtt vannak hosszabb időn keresztül, szinte elkerülhetetlenek a kisebb incidensek. De azt hiszem, mindnyájan tisztában voltunk vele: miért vagyunk ott, így elhalványultak az egyéni problémák.

EZ A FONTOS!

Viccelődtünk és szabad időnkben biliárdoztunk, kártyáztunk. Tudom, hogy emiatt nagyon csúnya vélemények hangzottak el az ott lévőkről. Tudom, hogy sok mindennek tituláltak bennünket, és ezek a titulusok nem mentesek a legocsmányabb gondolatoktól sem. És sok minden olyat is elmondtak, amit nem tudok. Az igazat megvallva, túlzottan soha nem érdekelt az ilyesmi. Én tudtam, mit csinállok, és nagyon is jól tudtam, hogyan. Azt is nagyon jól tudom, hogy semmi olyan nem történt, ami miatt bárki előtt le kellene sütni a szememet. De ezek a vélemények olyan emberektől származnak, akik soha nem voltak ott vagy csak rossz szándékkal jöttek el. Az ilyen emberek sokat veszítettek, mert nem érezhették azt, amit mi, akik ott voltunk. Nem érezhették, hogy ott közösség született. És aki saját akaratából (rosszakaratából) nem bábáskodik ennél a születésnél, szegény ember marad egy életre. Sajnos, még mindig nagyon sok ilyen ember van.

A második hónap végén lassan kezdett alábbhagyni a lelkesedés. Ez nem is csoda, hiszen nem kaptunk választ senkitől követeléseinkre. Sokan elmaradtak és már nem ment minden olyan simán, mint elejében. Esténként még minden maradt a régiben, de napközben sok minden megváltozott. Behívók nem érkeztek vagy, ha igen, senki sem vette komolyan, így nem sokan érezték szükségét, hogy állandóan a Zitzerben legyenek. Azt hiszem, már mindenki tisztában volt vele, hogy párbeszéd nem várható az illetékesekkel és önmagunkért voltunk ott. Mert, ha kevesebben is, de ott kellett lennünk. Mert ez volt a természetes.«

Ez már a Zitzer Szellemi Köztársaságról szól

Az emberek már június közepén úgy érezték, győztünk, hiszen a hatalom, ha nem is állt szóba velünk, semmilyen megtorlást sem alkalmazott. Emiatt a kezdeti közel 200 bennlakó létszáma lecsökkent, ekkor már csak kb. ötvenen aludtak a Zitzer Clubban. Az esti rendezvények látogatottsága is egyre kevesebb lett, a kezdeti öt- hatszáz, sőt ezer ember helyett ekkor már 100-200 érdeklődő jött csak el. Egyik este a válságtörzs tagjai a „hálósobában”, a fekhelyül szolgáló ping-pong asztalon megoldásokat ötlöttek ki. Egyik javaslat az volt: ismert magyarországi előadóművészeket kell meginvitálni, a másik pedig: a Horvátországban, valamint Bosznia-Hercegovinában napról-napra gyarapodó szerb köztársaságok paródiájaként létre kell hozni egy olyan látszat-államot, amelynek nincsen területe, tehát területi követelése sem (ezért lett szellemi), de minden más attribútummal (alkotmány, himnusz, címer, szervek...) rendelkezik. Ekkorra már sokan bolondnak tartottak bennünket, így egyértelmű volt, hogy a himnuszunk csakis Ravel Bolerója lehet, hiszen

amikor azt a zeneművet megalkotta, őt is annak nézték, hiszen a diszharmóniából harmóniát hozott létre. Mivel a Zitzer Clubban, azaz a biliárdteremnek is használt pizzeriában voltunk, abban is egyetértettünk, minek kell a címerben szerepelni. Ekkor megbíztak engemet, írjam meg az alkotmányt, tervezzem meg a címert.

Jól mértük fel a lehetőséget, a látogatottság ismét megnövekedett, a közismert énekművészek estjein ezer körül volt a megjelentek száma, ami pedig a legmegdöbbentőbb volt, az augusztus 20-án megtartott koncerten több mint kétezren szorongtak a Zitzer Club udvarában (pedig azelőtt kevesen hallottak Waszlavikról). Azt tudtuk, hogy a megjelentek legtöbbször ismerte már Hevesi Tamás és Dinnyés József dalait, de hogy a Kalapács József által énekelt Hevesi Tamás és Dinnyés József dalait, de hogy a Kalapács József által énekelt Pokolgép és Ómen (kemény rock) számokat még az idős nénik és bácsik is vele énekelték, az mindenkit meglepett.

A Zitzer Szellemi Köztársaság létrejötte után a hírt leközlötték, de az semmilyen visszhangot nem váltott ki, pedig dr. Farkas Henrik atomfizikus és az Alba Kör többi tagja is mindent megtettek a népszerűsítésére. Augusztus folyamán egy békemenetet terveztünk velük közösen, Domaszékről indultunk gyalog és Horgoson keresztül szeretnénk volna Oromhegyesre érkezni. Minden probléma nélkül átértünk Magyarországra, az ottani média képviselői kísérték bennünket a határátjáróig és nem értettük, miért aggódnak értünk. Amikor átértünk a kisjugoszláv oldalra meglepődtünk. A határrendőr elvette az alkalmi pólóba beöltözött 13 személy útlevelet és leültetett bennünket az ottani magasítására. Ekkor vettük észre, hogy benn az épületben, közvetlenül az üveglablakok mögött 24 állig felfegyverzett rohamrendőr áll. Mindezt a csúcsforgalomban belépő minden utazó láthatta, sokan mulattak ezen, legtöbbször azonban aggódtak értünk. A határátjáró parancsnokával lefolytatott hosszas megbeszélés után három egyént (egy francia, egy amerikai és egy argentin állampolgárt) kiutasítottak, minket pedig továbbengedtek. Nem sokkal azt követően, hogy Oromhegyesre értünk, a kiutasított három személy is megérkezett, ugyanis átutaztak Tompára, ott mindenfajta probléma nélkül beléphettek az országba.

Oromhegyes utóélete

Nem tagadom, hasznom is volt az oromhegyesi történésekből. Igaz, nem pénzt és anyagi javakat kaptam, a Transznacionális Radikális Párt és más hadkötelességet ellenző szervezetek meghívására „világot” láttam, minden költséget állták, így jutottam el Rómába, Szófiába, Moszkvába, Bogotába. Ezek az összejöveletek Oromhegyesről, a Zitzer Clubról és a Zitzer Szellemi Köztársaságról kellett beszámolnom. Ennek az lett az eredménye,

hogy szinte a világ minden országából kaptam leveleket, azok írói is fel kívánták venni a mi állampolgárságunkat. Itthon igen jó kapcsolat alakult ki két szervezettel, az egyik a Staša Zajević vezette belgrádi Nők Feketében (a Háború Ellen), a másik pedig, a Nataša Kandić nevével fémjelzett Humanitárius Jogi Központ (Humanitarian Law Center / Fond za humanitarno pravo). A velük való együttműködés már másik mese.

Mégis, az egész rendezvény a szokásostól eltérő módon vált világszerte ismertté. Ugyanis 1993. november 26-én a Neither East Nor West (Sem Kelet, Sem Nyugat) anarchista szervezet 9 órás punk és rock koncertet tartott a legismertebb New York-i diszkóban, a CBGB klubban (sajnos 1996. november 1-jén bezárták), ahol pizza és sör felszolgálása mellett létrehozták a Zitzer New Yorker magazinban Vanessa Friedman (jelenleg a Financial Times divat rovatának szerkesztője) tollából.⁴⁰

A példa ragadós volt, 1994-ben először Budapesten, az Alba Kör létrehozta a budapesti nagykövetséget, ezt követően, a már egyesült, Németország nagyon sok városában (Bréma, Hamburg, Berlin, Münster...) konzulátusok nyíltak, majd Svédországban, Orust szigetén is megnyitották a svédországi konzulátust. Németországba egy oromhegyesi küldöttség utazott az ünnepekre, Svédországba pedig a Göteborgban és környékén élő magyarok meghívására én mentem el. Ezek közül az Orust szigeti még a mai nap is működik Erni és Ola Friholt házaspárnak köszönhetően, ha valaki arra jár, vendéglőjükben megkóstolhatja a Zitzer tortát (sajnos, 2013-an bezárt, mert a tulajdonosok több mint 80 évesek).

Mit lehet még megtekinteni, meghallgatni?

- 1) Gerhard Schöne, a valamikori Kelet-Németország legismertebb pop énekes 1994-ben megírta a Tresnjevac című dalát.⁴¹
- 2) Kerekes László⁴² születésű, haláláig Berlinben élő festő Zitzer címmel nemzetközi művészakciót indított 1994-ben, aminek keretében Oromhegyesen, a Zitzer Club udvarában a festő 12 alkotásának elföldelésével létrehoztuk a Szabadság Föld Alatti Múzeumát. A festő halálát követő negyvenedik napon Oromhegyesen Utolsó performansz: A föld alatti múzeum mennyebemenetele rendezvény keretében kiástuk az alkotásokat.

⁴⁰. http://www.newyorker.com/archive/1993/12/27/1993_12_27_058_TNY_CARDS_000364708

⁴¹. Zene = <http://www.youtube.com/watch?v=5KmP-N7z0qM&feature=related>, szöveg = http://www.lyricsfreak.com/g/gerhard+schone/tresnjevac_20977346.html N

⁴². <http://members.fortunecity.com/nestor4u/biograph/biograph.htm#2>

- 3) Ha valaki nagyon keresi, ráakadhat az interneten a Marc Haenecke és Michael Leuthner szerzőpáros által 1996-ban készített, egész estét betöltő, az oromhegyesi történekekről készített dokumentumfilmjére is.
- 4) 2016-ban a zentai születésű Kovácsa István elkészítette az Asszonyok lázadása című dokumentumfilmet, amivel nagy sikert aratott a Magyar Filmszemlén.

Az interneten igen sok adatra lehet lelteni. Elég csak beírni a következő kifejezések egyikét: Oromhegyes, Trešnjevac, Zitzer Szellemi Köztársaság, Duhovna Replublika Zitzer, Spiritual Republic Zitzer, Geistige Republik Zitzer, Andliga Republikken Zitzer.

Magyarkanizsa község Képviselő-testülete 2001. október 20-án, a 10 éves évforduló „előestéjén” Pro Urbe Emlékplakettel tüntette ki Hevesi Tamás és Dinnyés József előadóművészeket, valamint Pro Urbe Díszoklevelet adományozott az Orust-szigeti békemozgalom (Svédország) részére.

Oromhegyes Helyi Közösség tanácsa 2012. május 10-én a település legmagasabb elismerésében részesítette az oromhegyesi Egészségház 1992-es dolgozóit, azaz: dr. Gazdag Veronikát, Bálint Klárát, Kanyó Erzsébetet, Kávai Lautát, Mészáros (ma már Bata) Ildikót, Pekla Esztert és Teslić Gizellát a háborúellenes megmozdulás indítványozásáért.

Az Oromhegyes: A folytatás rész további képei

Ezen az estén kevés, csak 4-500 ember volt jelen

Az éjszakai őrség után nappal kellett aludni

Vesna Pešić az akkor még egyetemista fiával jött el

Készülőds a Napló-estre, itt látható az egyik „fegyverünk”, az elektromos írógép, míg a másik a telefax volt

Beszélgetés Hevesi Tamással, az első „nagy nevű” művészvendéggel

***A becsei és temerini békeaktivisták az egy hónapos jubileumon,
a szélén Szaniszló Ferenc, mellette Tóthfalusi Anna***

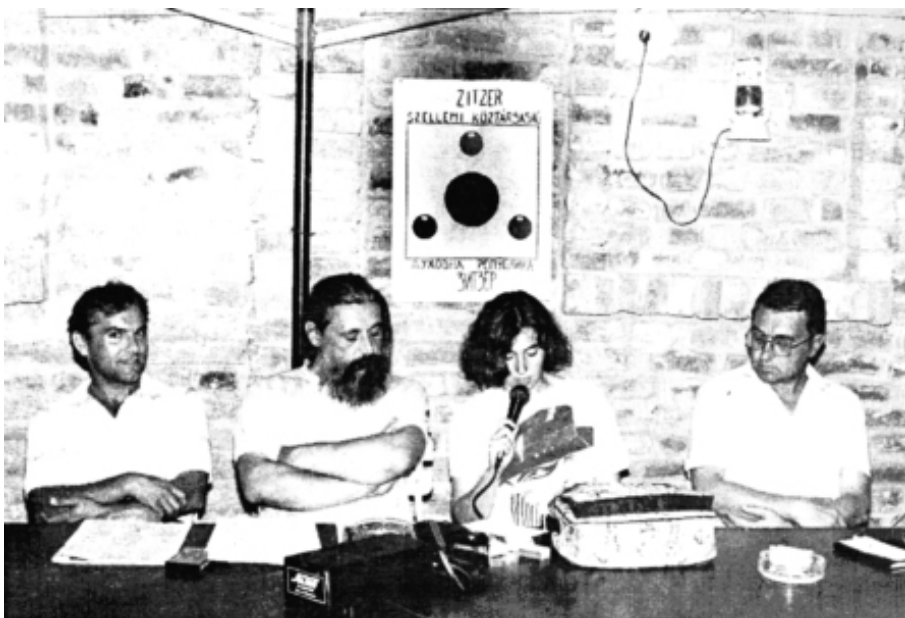

Csubela Ferenc a transznacinális radikális Tóthfalusi Annával

Dinyés József, a daltulajdonos

Veréb Simon és Németh János már a Zitzer Szellemi Köztársaság vendégei

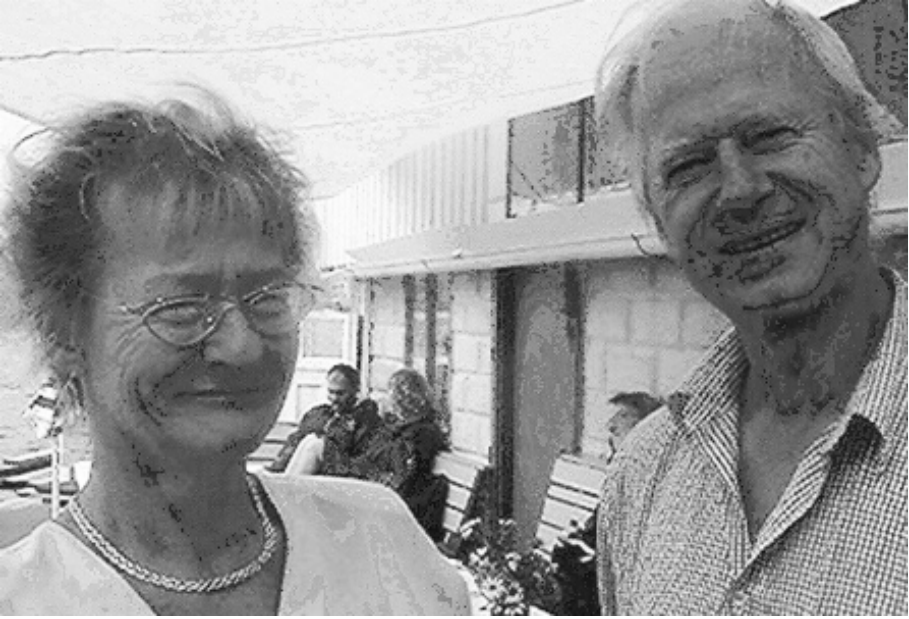
Az első „nagykövetség” a CBGB diszkó, amikor még működött

Orust sziget, a konzulátus a tengerről, itt kóstolhatták a Zitzer tortát

Ernie és Ola Frieholt, Svédország legismertebb békeaktivistái

Megjegyzés a fényképekhez: Dinnyés József képét és az utolsó három felvételt kivéve (azok az internetről származnak) a többi oromhegyesi fényképet **DormánLászló** és **Veréb Simon** fotográfusok készítették, a melyes többek között megtalálhatóak a **Clubtól a szellemi köztársaságig** (dokumentumgyűjtemény) kiadványban.

Talán „végszó”

Az oromhegyesi háborúellenes megmozdulást követően a délvidéki / vajdasági magyar nemzeti közösség már nem tiltakozott nyilvánosan a háború ellen, de betartották az elmondott és ki nem mondott utasításokat, ellenálltak az erőszakos hatalomnak. Így elmondhatjuk: lezárult egy pontosan egy évig tartó korszak (Kispiactól Oromhegyesig) a nemzeti közösségünk legújabb kori történelmében.

Azt remélem, észrevették, tartózkodtam az értékelésektől. Nem is csoda, hiszen azokban is csalódtunk, akik kezdetben támogatásukról biztosítottak bennünket, azt követően pedig más véleményeket hangoztattak, amelyek közül a legdurvább ez volt: az oromhegyesiek, a békemozgalmak kést döftek a VMDK hátába. Éppen ezért végszónak néhai barátom, **Keszég Károly Ziccerek Zitzere** írásának egyik gondolatfűzéréét szánom:

„El kell mondanom, hogy mélyen becsülöm a Zitzer köré csoportosuló parancsmegtagadók hadát, mert ők nem politikai vagy egyéb meggyőződésből, hanem egyéni, sokszor súlyos családi és közösségi problémát előidéző elszántságból vállalták az élet igenlését egy halálra esküvő korban. Asszonyok, anyák, feleségek, akik kiálltak a férjük és apjuk mellett, akik egyszerűen csak azt tudták, hogy a körülöttük bűzlő vérhez nem tapadhat a kezük. Többnyire egyszerű parasztemberek, munkások döntöttek így. Jobban megtanulták a betűvetést, mint az értelmiségiek hallgatásba burkolózó hada. Példát mutattak, s vállalták önmagukat akkor is, amikor tankokkal álltak szemben, vagy amikor szinte hajtóvadászatot indítottak utánuk, s akkor is, amikor egyesek a katonai bíróságon kötöttek ki szikár elveikért.”

Tartalom

<i>Cím</i>	<i>Oldal</i>
Bevezető gondolatok	5
Előszó a könyv alakú kiadványhoz	7
A krónikás feljegyzései – 1991. szeptember	11
Kispiac a kezdet	14
Háttéranyag szeptemberhez: Eltitkolt tények	18
I. Részletek Montenegró Köztársaság Képviselőházának 1991. október 4-én tartott 4. üléséről készült gyorsírói jegyzetekből	18
II. Részletek a Boszniai Szerb Köztársaság alakuló ülésén (1991. október 24.) készült gyorsírói jegyzetekből	22
A krónikás feljegyzései – 1991. október	25
Vihar előtti szélcsend – Takaréklángon	27
Háttéranyag októberhez: Eltitkolt tények	31
Jugoszlávia széthullása	31
Milošević telefonjainak titkos lehallgatása	34
A krónikás feljegyzései – 1991. november	38
Amikor kicsordult... – Forrongó Tiszavidék	46
Háttéranyag novemberhez: Újabb eltitkolt tények	52
Vukovári tragédia 1991	52
Miért romboltam le Vukovárt?	54
A krónikás feljegyzései – 1991. december	60
„Hová lettek a katonák / férfiak? ...”	65
Amerikai ima (miértünk)	65
Háttéranyag decemberhez: Háborús propaganda	70
I. Cikkek az újvidéki Dnevnikből	70
II. Egy visszaemlékezés a másik oldalról	77
A krónikás feljegyzései – 1992. január	79
Elkezdtek visszatérni a katonák (és újból készülődtek)	85
Államok elismerése, készülődés a folytatásra	86
Háttéranyag januárhoz: Békekötés is meg nem is...	89
1. Vance-terv (a horvát Wikipediában)	89
2. Vance-terv (a szerb Wikipediában)	90

Tartalom

<i>Cím</i>	<i>Oldal</i>
1. Vance-terv	92
2. A 24. Milošević-Tudman találkozó	93
3. Vance-terv (mi is az igazság?)	95
A krónikás feljegyzései — 1992. február	96
„Magvas” gondolatok	102
A horvátországi háború vége (?)	104
Háttéranyag februárhoz: Történesek, amiket már elfeledtünk	106
1. A Boszniai Szerb Köztársaság Képviselőházában elhangzott beszédek ..	106
2. Lehallgatott telefonok	108
3. A precízen jegyzetelő katonatiszt	111
A krónikás feljegyzései — 1992. március	115
Újból beindult a hadigépezet	124
Háttéranyag márciushoz: Történesek, amiket már elfeledtünk	127
1. Hogyan is „történt meg a nép”	127
2. A Cutileiro-terv	131
3. A szerb értelmiség találkozója	133
A krónikás feljegyzései — 1992. április	135
Tiltakozás a koporsók árnyékában	141
„Meneküljünk, jönnek a vérszomjas magyarok!”	144
Háttéranyag áprilishoz: Történesek, melyekről nem tudtunk vagy amiket már elfeledtünk	146
Telefonbeszélgetések még 1991-ből	146
Lehallgatott áprilisi telefonbeszélgetések	147
A krónikás feljegyzései — 1992. május	157
Részlet Mladić tábornok hadi naplójából	162
Az oromhegyesi történeket előidéző események	168
Háttéranyag májushoz: A történesek előzményei távirati stílusban	170
Mi mindent jegyeztünk fel a dokumentumokban	171
Oromhegyes: A folytatás	180
Talán „végszó”	195
Tartalom	197

